

יחידות עבריות בצבא הבריטי

היחידות העבריות בצבא הבריטי היוו מראשית היווסדן את כור ההיתוך של העולים החדשים מהגלויות השונות, עם בני הארץ. מקום בו המכנה המשותף לכולם היה השפה העברית והרוח העברית הלאומית. מראשיתה, אופיינה ההתנדבות העברית לצבא הבריטי, בחתירתה להבלטת ייחודה הלאומי בתוך המסגרת הזרה בה הם היו נתונים. מאמץ זה בא לידי ביטוי במאבק על השפה העברית, על הדגל הכחול לבן, על סמל ועל הרשות לשיר את ההימנון. השפה העברית דחקה את לשונות האם של המתנדבים והפכה להיות לשפה רשמית למחצה בצבא, כך שביחידות "מעורבות", פורסמו הפקודות בשתי השפות. לעומתן, היחידות שהפכו ליחידות עבריות – היו גאות כי כל הפקודות על מגרש המסדרים הן על טהרת העברית והשבת הונהגה כיום המנוחה הרשמי ביחידה. המוטיב המרכזי שהיה משותף לכולן היה הרצון לקחת חלק פעיל בחזית. בעיני הישוב סימלו היחידות העבריות את התרומה למאמץ המלחמתי.

פלוגת חפרים 401

פלוגת החפרים הראשונה. גיוסה החל בדצמבר 1939 ובפברואר 1940 הושלמה הקמתה והיא נשלחה נשלחה דרך מצרים לצרפת. הפלוגה הייתה מעורבת מ – 750 יהודים, מרביתם עולים חדשים, ו- 300 ערבים. בסוף מאי 1940 הורה המטכ"ל הבריטי למפקדת חיל המשלוח לפנות מצרפת את מרבית היחידות העורפיות והבלתי לוחמות. תפקידה של פלוגה 401 היה **לחפות על נסיגת היחידות הבריטיות בחצי האי בריטאן מאזור העיר ראן לנמל סט. מלו**. עם השלמת הפינוי הפליגה הפלוגה לאנגליה. הפלוגה עזבה את בריטניה בתחילת אוגוסט 1940, ולאחר **הפלגה מסביב לאפריקה הגיעה למצרים**, באמצע ספטמבר אותה שנה ב- 15 באוקטובר 1940 פוצלה הפלוגה. 270 איש התנדבו ליחידת הקומנדו 51 והשאר הפכו לפלוגת חפרים 601.

פלוגת חפרים 601

הפלוגה הוקמה באוקטובר 1940 - יהודים וערבים, מחיילי פלוגת החפרים 401, שלא התנדבו ליחידת הקומנדו 51. בפברואר 1941 הועברה הפלוגה למדבר המערבי. והתמקמה **בסולום** (גבול מצרים - לוב). לאחר כיבושה של **טוברוק** הועברה הפלוגה לנמל שבעיירה. החפרים עסקו בעבודות פריקה כאשר הנמל היה נתון כל העת להפצצות מן האוויר. במרץ 1941 עמדה הפלוגה להישלח ליוון במסגרת חיל המשלוח הבריטי. קבוצת חלוץ שלה הגיעה ליוון והתמקמה באזור אתונה-פיראוס, אולם התפתחות הקרבות שינתה את התוכנית ושאר הפלוגה נשאר במדבר המערבי. עד סוף שנת 1941 הפכה הפלוגה ליהודית כולה. באפריל 1942 פורקה ושרידיה הועברו ליחידות אחרות, בעיקר לגדודי חיל הרגלים שקמו באותה עת.

פלוגת חפרים 602

הגיוס לפלוגה החל באפריל 1940 ובאמצע יוני הושלמה הקמתה והיא הועברה למדבר המערבי והתמקמה באזור **מרסה מטרוד**. הפלוגה הייתה מעורבת מיהודים וערבים כאשר היהודים היוו 60% מהפלוגה. המתקפה הבריטית של חורף 1940 שינתה את אופי פעילותה. עבודת הביצורים שבה עסקה באזור מרסה-מטרוד הופסקה והפלוגה

הועברה לעסוק בהעמסת האפסניה והתחמושת שנדחפו לכוחות הלוחמים עם התקדמותם. בראשית פברואר 1941 הועברה הפלוגה לנמל **טוברוק**. החפרים עסקו בעבודות פריקה כאשר הנמל היה נתון כל העת להפצצות מן האוויר. במרס 1941 צורפה הפלוגה לחיל המשלוח הבריטי שיצא ליוון. היא הגיעה ליוון ב-4 באפריל והתמקמה באזור **אתונה-פיראוס**. במהלך הלחימה והנסיגה ביוון. אבדה הפלוגה כמחצית מאנשיה. עד אשר הגיעה לחוף הפינאי **בקאלאמטה**. החפרים לא הספיקו לעלות על אוניות הפינוי ומרביתם כולל קציני הפלוגה **נפלו בשבי הגרמני**. תשעה אנשים אשר ניצלו מהנסיגה ומהשבי הגרמני, הצטרפו בכרתים לפלוגת החפרים 606. לאחר-מכן הם הועברו למצרים ובהדרגה גדל מספרם עם שובם של הפצועים מבתי החולים. לאחר מה שכבר עבר עליהם השתדלו רובם להתחמק מהמשך השרות בחפרים. אחדים התפזרו בין מפקדות בריטיות או הועברו ליחידות מקצועיות. כמה מבעלי הדרגות הועברו לשמש כמדריכי טירונים בסרפנד. באפריל 1942 הסכימו הבריטים לפרק סופית את יחידות החפרים ולהעביר את שרידיהן לחיילות אחרים.

פלוגת חפרים 603

הגיוס לפלוגה החל ביוני 1940 ובדצמבר של אותה השנה היא נשלחה למדבר המערבי והתמקמה באזור **סולום** (גבול מצרים-לוב). לאחר כיבושה של **טוברוק** בפברואר 1941 הועברה הפלוגה לנמל העיר. החפרים עסקו בעבודות פריקה כאשר הנמל היה נתון כל העת להפצצות מן האוויר. במרס 1941 הוחלט במפקדה בקהיר לשגר את הפלוגה ליוון במסגרת חיל המשלוח הבריטי. הפלוגה הגיעה ב-17-18 במרס ליוון, והתמקמה באזור **אתונה - פיראוס**, שם עסקה בפריקת מטענים שנועדו לחיל המשלוח ושיגורם צפונה, לחזית. הפלישה הגרמנית ליוון החלה ב-6 באפריל 1941. באותו לילה נערכה הפצצה כבדה על נמל פיראוס שהוציאה אותו מכלל שימוש. משהחמיר המצב בצפון יוון, נשלחו לשם חלק מאנשי הפלוגה. ב-21 באפריל 1941 הוחלט על פינוי חיל המשלוח מיוון. באותה עת היו חלק מאנשי הפלוגה באזור אתונה - פיראוס וחלק בצפון באזור **תביי**. החפרים שהיו באזור אתונה – פיראוס, הפליגו יחד עם חיילי פלוגת החפרים 606 **לכרתים**. במהלך ההפלגה הותקפה האונייה על ידי מטוסים איטלקיים סמוך לאי מילוס. הספינה ניזוקה ונוסעיה עלו לחוף. **באי מילוס**, שהו החיילים שבעה ימים, תחת התקפות אוויר גרמניות בלתי פוסקות, עד אשר הגיעו משחתות בריטיות שהעבירו אותם **לכרתים**. 133 חיילים מתוך פלוגה 603 הגיעו לכרתים. החיילים שהיו בתביי, ונסוגו לחוף הפינאי בקאלאמטה שבדרום הפלופונס, לא הספיקו להתפנות ורובם המכריע **נפל בשבי**. באפריל 1942 החליטו הבריטים לפרק את הפלוגה ולהעביר את אנשיה ליחידות אחרות.

פלוגה חפרים 604

עם הושלמת הקמת הפלוגה, היא נשלחה למדבר המערבי. במרס 1941 שוגרה ליוון במסגרת חיל המשלוח הבריטי. משימתה העיקרית הייתה פריקת הציוד והתחמושת, מיונו, אחסנתו, אבטחתו ודחיפתו קדימה ליחידות הבריטיות, האוסטרליות והניו-זילנדיות שהיו פרוסות בצפון יוון. בעת הפלישה הגרמנית פעלה הפלוגה בצפון יוון, באזור העיר **לריסה**. הפלישה החלה בצפון יוון ב-6 באפריל 1941. הגרמנים הצליחו להבקיע את קו ההגנה הקדמי של צבא בעלות הברית והתקדמו דרומה. ב-14 באפריל החליט מפקד האזור של מרכז יוון, שבו נכללה לריסה, להסיג את היחידות הבלתי לוחמות דרומה. פקודת הנסיגה לא הגיעה לפלוגה 604, וב-17 באפריל היא כותרה על ידי הגרמנים. אנשי הפלוגה ניסו להיחלץ מן הכיתור בחבורות קטנות, בכוחות עצמם, אולם איבדו מחצית מאנשיהם. ב-29 באפריל בשעות הבוקר המוקדמות החליט מפקד חוף הפינוי בקאלאמטה, בריגדיר פארינגטון, להיכנע ומרבית הכוחות שנותרו על החוף נפלו בשבי הגרמני.

פלוגת חפרים 605

הפלוגה היתה **פלוגת החפרים הראשונה שהורכבה מיהודים בלבד**. היא הוקמה מבין מגויסי קיץ 1940 ונשלחה למדבר המערבי בנובמבר אותה שנה. בזמן המתקפה הבריטית בדצמבר 1940 היתה הפלוגה ממוקמת **בסולום** (גבול מצרים - לוב). לאחר כיבושה של **טוברוק** בפברואר 1941 הועברה הפלוגה לנמל העיר. החפרים עסקו בעבודות פריקה כאשר הנמל היה נתון כל העת להפצצות מן האוויר. במרס 1941 הוחלט לשגר ליוון את פלוגה 605, במסגרת חיל המשלוח הבריטי. הפלוגה התמקמה באזור **אתונה - פיראוס**. ב-6 באפריל 1941 החלה הפלישה הגרמנית ליוון. באותו לילה נערכה הפצצה כבדה על נמל פיראוס שהוציאה אותו מכלל שימוש. פלוגה 605 פוצלה אפוא לקבוצות קטנות והועסקה בהעמסת תחמושת בתחנות הרכבת שבסביבות אתונה. ב-21 באפריל 1941 הוחלט על פינוי חיל המשלוח מיוון. היא הגיעה לחוף הפינוי בקאלאמטה. לאחר שכוח גרמני חדר לעיר והפינוי המאורגן השתבש, ניתנה לאנשי היחידות האחרונות, פקודה לנסות ולהתפנות בכוחות עצמם. עקב כך, מפקד הפלוגה וסגנו אספו אליהם קבוצת סרג'נטים וחיילים יהודים מפלוגתם, השתלטו בכוח על סירה יוונית והחלו לשוט בה לאורך החוף. הכוח יצר קשר עם אחת המשחתות הבריטיות שהעבירה אותם ל**כרתים** ומשם המשיכו לאלכסנדריה. שאר אנשי הפלוגה **נפלו בשבי**. באפריל 1942 החליטו הבריטים לפרק את הפלוגה.

פלוגת חפרים 606

הפלוגה נשלחה למדבר המערבי בסוף נובמבר 1940. בזמן המתקפה הבריטית בדצמבר 1940 הייתה הפלוגה ממוקמת באזור **מרסה-מטרוך**. במרס 1941 היא נשלחה ליוון במסגרת חיל המשלוח הבריטי. הפלוגה התמקמה באזור **אתונה-פיראוס**. הפלישה הגרמנית ליוון החלה ב-6 באפריל 1941, ובאותו לילה נערכה הפצצה כבדה על נמל פיראוס שהוציאה אותו מכלל שימוש. החפרים המתינו לחידוש פעילותו של הנמל ובינתיים חגגו את סדר הפסח יחד עם יהודי העיר. ב-21 באפריל 1941 הוחלט על פינוי חיל המשלוח מיוון. באותה עת רוב הפלוגה הייתה באזור אתונה – פיראוס וכוח קטן יותר היה בתביי שבצפון. הפלוגה ומפקדה, יחד עם חיילים נוספים מפלוגה 603, הפליגו מפיראוס ל**כרתים** על סיפון ספינה בשם "פנקראטיון". במהלך ההפלגה הותקפה

האונייה על ידי מטוסים איטלקיים. סמוך לאי מילוס ניזוקה הספינה ואנשיה עלו על לחוף. **באי מילוס** שהו אנשי הפלוגה שבעה ימים תחת התקפות אוויר גרמניות בלתי פוסקות, עד אשר הגיעו משחתות בריטיות שהעבירו אותם לכרתים. מתוך הפלוגה הגיעו ב-1 במאי לכרתים 273 חיילים. בכרתים צורפו לפלוגה 118 חיילי פלוגת החפרים 603 שהפליגו עמה מפיראוס ושאר פלוגתם נפלה בשבי, וכן כמה עשרות חיילים מפלוגות החפרים האחרות שהצליחו להיחלץ בסירות קטנות מחוף הפינוי בקאלאמאטה ולהגיע לאי. הפלוגה המורחבת הועסקה בפריקת מטעני אספקה במפרץ סודה בצפון **כרתים**, תחת התקפות אוויר גרמניות שהלכו וגברו עד ש ב-20 במאי 1941 החלה ההתקפה הגרמנית המוצנחת והמונחתת מן הים על האי.

ב-26 במאי 1941 החליט מפקד האי, הגנרל הניו זילנדי פרייברג, על פינוי הכוחות ממנו. חוף הפינוי העיקרי היה בספאקיה שבחוף הדרומי. פלוגה 606 נצטוותה לסגת דרומה. ההגנה על כרתים התמוטטה והחלה נסיגה כללית. הנסיגה לא הייתה מאורגנת וכמה מהחיילים כשלו בדרך מאפיסת כוחות. במעבר ההרים אימברוס, שלפני הירידה לחוף הדרומי של כרתים, נעשה ניסיון להסדיר את הפינוי, וניתנה עדיפות למעברן של יחידות לוחמות ומגובשות. החפרים היו בסוף התור והספינה האחרונה עזבה את האי לפני שחיילי הפלוגה פונו. הקצין שיפמן ועמו 110 חיילים **נפלו בשבי** הגרמני יחד עם שני הקצינים הבריטים. חיילים אחרים מצאו דרכים, כגון העמדת פני פצוע, כדי להסתנן אל היחידות שהתפנו ולצאת מהאי. לאחר נפילת יוון וכרתים וסיום הקרבות במזרח אפריקה, באפריל 1942 הוחלט על פירוק הפלוגה ורוב אנשיה הועברו לחיל ההנדסה, כדי לבנות מחדש את פלוגת תפעול הנמלים 1039. מקצת החיילים עברו לפלוגות ההובלה העבריות.

פלוגת חפרים 608

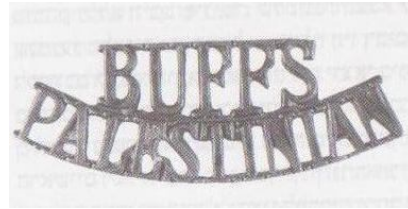
בינואר 1941 הושלמה הקמת הפלוגה והיא נשלחה למדבר המערבי. החפרים עסקו בעבודות פריקה בנמל **טוברוק** כאשר הנמל היה נתון כל העת להפצצות מן האוויר. במרס 1941 שוגרה ליוון במסגרת חיל המשלוח הבריטי. הפלוגה הגיעה ליוון והתמקמה באזור **לאריסה שבצפון יוון**. הפלישה הגרמנית ליוון החלה ב-6 באפריל 1941. ב-15 באפריל נסוגה הפלוגה לאתונה כמעט בשלמותה. ב-25 באפריל יצאה הפלוגה מאתונה לעבר חוף הפינוי **בקאלאמאטה**, בקצה הדרומי של הפלופונס. רוב החיילים לא חולצו מן החוף וב-29 באפריל 1941 **נפלו בשבי הגרמני**.

פלוגת החפרים היהודית האחרונה שהוקמה. היא הושלמה בפברואר 1941 ונשלחה למדבר המערבי. הפלוגה נועדה - כשאר פלוגות החפרים הארצישראליות - להישלח ליוון במסגרת חיל המשלוח הבריטי. לצורך זה, היא הוחזרה במחצית אפריל למצרים, אולם עד שהיתה מוכנה להפלגה, החליטה מפקדת הזירה לפנות את חיל המשלוח מיוון, והחפרים נשלחו חזרה למדבר במערבי. הפלוגה שירתה כשנה **במדבר המערבי**, ולאחר שהתקבלה החלטה לפזר את החפרים הארצישראלים ביחידות המקצועיות ובפלוגות הרגלים, היא הוחזרה לבסיס המרכזי של חיל החפרים באזור תעלת סואץ לשם פירוקה. מפקדה האחרון היה מייג'ור (לימים אלוף) דן אבן (אפשטיין), שעבר עם מקצת החיילים, לגדודי חיל הרגלים העבריים שבהקמתם הוחל בארץ-ישראל. בין לוחמיה היה מרסל טוביאס, אשר באחד הערבים בפאב היחידתי בקירינייקה. הרב סמל היחידתי הסביר לחבריו מה זה "בלאדי ג'ו" והצביע לעבר מרסל, אשר קם ממקומו ובמהלומה אחת הרג את הרב סמל במקום. הוא נעצר, ונשפט בעוון הריגת חייל בריטי ונידון לשבע שנות מאסר עם עבודת פרך אותם החל לרצות בכלא הצבאי.

מפקדת חיל החפרים שכנה במועסקאר, ליד איסמעיליה.

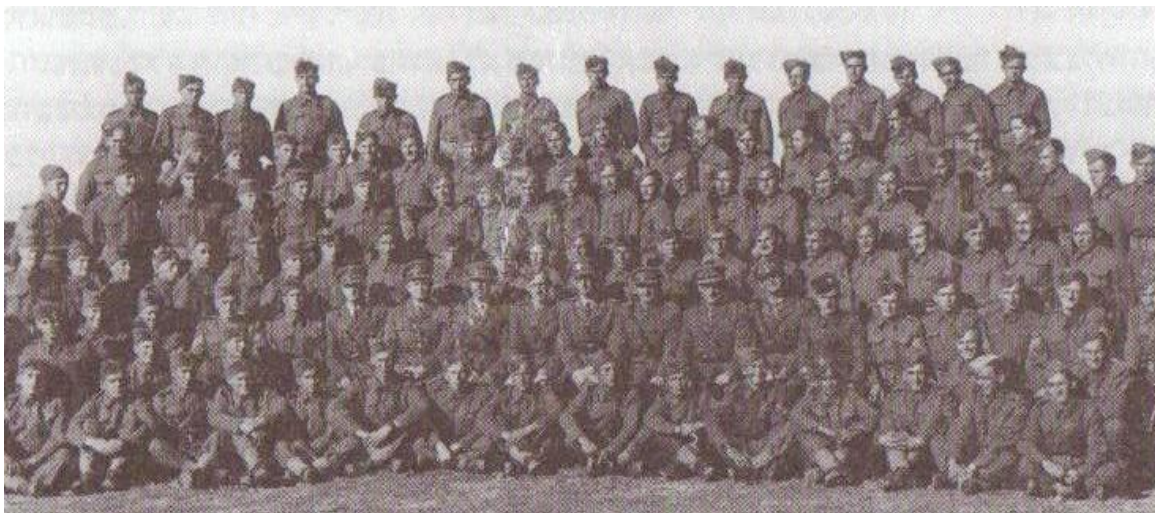
ה"באפס" Buffs (כנוי הרגימנט המלכותי של קנט המזרחית – Royal East Kent Regiment)

פלוגת רגלים 2

הוקמה בספטמבר 1940, והייתה לפלוגת הרגלים היהודית הראשונה במסגרת ה"באפס". בדצמבר 1940 סיימה הפלוגה אימון בסיסי בסרפנד ויצאה לבקעת הירדן, שם עברה אימון פלוגתי משלים. בתום האימון נשלחה לאבטחת מחנה לטרון. ומשם למשימות שמירה באזור חיפה (שם גם עסקה בהעברת נשק ותחמושת מרשות הצבא לידי ה"הגנה"). מפקדה היה מייג'ור קרווין (H.N. Curwen). בין אנשיה היו מקסי כהן, שלימים הפך להיות מפקד הפלוגה, מתי קורנפלד (דגן), שאף היה למפקדה בחזית מצאנו איטליה, אברהם עקביא, אלכס צ'רוביץ' (צור), שמעון ולדמן (יער), אהרון ירחמיאל, יוחנן פרידנטל, יוחנן פליץ, זאב בנימן זרלינסקי ודוד אלטר. ב-19 ביוני הועברה ללוד, לאבטחת מפציצים אמריקאים. באוקטובר 1942 נשלחה לשמור על מחסני ואדי סראר, שלייד חולדה (משם העבירו לסליקים בישובי הסביבה כ-2.5 מליון כדורים). בסוף ספטמבר 1942 הוקמו גדודי חיל הרגלים, והפלוגה צורפה לגדוד הראשון.

פלוגת רגלים 4

החלה את גיוסה בספטמבר 1940, עברה אימון בסיסי בסרפנד ויצאה לבקעת הירדן, שם עברה אימון פלוגתי משלים. מפקדה – מייג'ור פלייר Player, פקיד מקומי במנדט ולא איש צבא שהתייחס בזילזול לחייליו. בתום האימון נשלחה למחנה לטרון למשימות שמירה ומשם לאזור חיפה. במהלך פעילותה, שמירה על מחסני התחמושת של הצי באזור עתלית, נעלמו מספר חביות חומר נפץ. בסוף ספטמבר 1942 הפלוגה צורפה לגדוד השני שהוקם. מלוחמיה: שלמה (רבינוביץ) שמיר, רפאל רופין, יוסף (אייזן) נתן, יהודה הררי ואחרים.

פלוגת רגלים 6

עברה אימון בסיסי בסרפנד ויצאה לבקעת הירדן, שם עברה אימון פלוגתי משלים. עסקה בשמירה בכורדאני ואזור הקריות ליד חיפה (ובאותה עת – העברת נשק ותחמושת מרשות מחסני הצבא ובתי המלאכה שלו – והעברתו לידי ה"הגנה" וה"אצ"ל"). בין לוחמיה היו חיים לסקוב, אפרים בן ארצי וישראל כרמי. בקיץ 1942 עברה לשמור על שדה התעופה לוד. בסוף ספטמבר 1942 הוקמו גדודי חיל הרגלים, והפלוגה צורפה לגדוד השני. באביב 1943 שרתה באזור אכזיב שבגליל המערבי ואנשיה ליוו רכבות נושאות תחמושת שנעו מסוריה דרומה, למצרים, ובדרך היו משליחים מישלוחים לאנשיהם.

פלוגת רגלים 8

עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה למחנה לטרון וקיבלה תפקידי שמירה ופיקוח על שגרת המחנה. משם הועברה לאזור חיפה וביצעה תפקידי שמירה בנקודות שונות. בסוף ספטמבר 1942 הוקמו גדודי חיל הרגלים, והפלוגה צורפה לגדוד השני.

פלוגת רגלים 10

באפריל 1941 הושלמה הקמת הפלוגה. היא עברה את אימונה הבסיסי בסרפנד ונשלחה לבקעת הירדן לאימון פלוגתי משלים. בתום האימון נשלחה לתגבר את השמירה במחנה לטרון, שהתמלא בשבויים איטלקיים בעקבות המתקפה הבריטית במדבר המערבי. בסוף ספטמבר 1942 הוקמו גדודי חיל הרגלים, והפלוגה צורפה לגדוד 2.

פלוגת רגלים 12

במאי 1941 הושלמה הקמתה, לאחר גיוס שנמשך מספר חודשים, מכיוון שחיל הרגלים היה אז בלתי פופולרי בקרב המתגייסים, בעיקר בשל המשימות השוליות והמשעממות שביצע בארץ. עברה אימון בסיסי בסרפנד ויצאה לאימון משלים בבקעת הירדן, עסקה בשמירה באזור חיפה (בין חייליה היו מרדכי מקלף וישראל טל) בסוף ספטמבר 1942 כשהוקמו גדודי חיל הרגלים, הפלוגה צורפה לגדוד השני.

פלוגת רגלים 14

הוקמה ביוני 1941. מפקדה הראשון היה מייג'ור מסי (Massey) לאחריו מייג'ור ג'ונס, ובתחילת 1943 מייג'ור אדי טיבור היה למפקדה היהודי. בין לוחמיה היו ברוך יצהר, יהודה ורבר, יוסי גליקליך, הלל פפרמן, נחום שפיגל (לימים מח"ט גולני), זאב אפשטיין, ברוך יצהר, בנימין זרחין, מאיר (גרובסקי) ארגוב, משה זילברטל, יהודה טובין, השחקן יוסי (סוקניק) ידן, המשוררים יצחק יצחק ("שיר הגדוד הראשון", כל הדרכים הן מובילות לרומא) ויחיאל חגיז ("צאנה צאנה"). הפלוגה עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה למחנה לטרון וקיבלה תפקידי שמירה ופיקוח על שגרת המחנה. משם הועברה לאזור חיפה וביצעה תפקידי שמירה בנקודות שונות. בסוף ספטמבר 1942 הפלוגה צורפה לגדוד הראשון.

פלוגת רגלים 16

הוקמה בראשית 1942 והורכבה מאנשי "גרעין המתנדבים", חברי "ההגנה" וההתיישבות העובדת. עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בין מרס לנובמבר 1942, שמרה על מחנה השבויים בעמאוס ליד

לטרון. בסוף ספטמבר 1942 הפלוגה צורפה לגדוד הראשון שקם. מפקדה היה זאב מליון, קצין הסעד בפלוגה היה אהרון חוטר ישי. ב- 16.7.1943, לאחר תגרה עם פלוגת חפרים ערבית במחנה, בה נהרג חייל ערבי ו-4 נפצעו, ונפצע קצין של הפלוגה, הועברה הפלוגה לשמור על שדה התעופה לוד. לאחר כעשרה ימים, נשלחה למצרים עד 4 בדצמבר 1943, עת הוחלפה בפלוגה 18.

פלוגת רגלים 18 (מכבי)

נבנתה בין אוקטובר 1941 למרס 1942 מחברי "מכבי", רביזיוניסטים, ואנשי שמאל-ההתיישבות. הפלוגה עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה למשימות אבטחה במחנה השבויים בלטרון ומחסני התחמושת בואדי סאראר. עם הקמת הגדוד הראשון – הפלוגה צורפה אליו. ב-4 בדצמבר 1943, נשלחה למצרים, לאבטחת בתי הזיקוק בפורט תאופיק בסואץ. מפקד הפלוגה היהודי הראשון היה קלמן קיט, אשר החליף ב-9 בדצמבר 1943 את מפקדה מייג'ור מקדונלד בראון הסקוטי. בפברואר 1944 הגיע למצרים יתרת הגדוד.

פלוגת רגלים 20

הוקמה ביוני 1942 ובאוקטובר היו בה 218 חיילים, רובם בוגרי התיכון ב-1942, אשר היו חדורי מוטבציה להגן על קיום הישוב היהודי בארץ, לאחר החרדה שהיתה נוכח סכנת הפלישה הגרמנית לאזור. לאחר אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן, נשלחה למשימות שמירה במחנה לטרון ומחסני התחמושת בואדי סאראר מהם העבירו אנשיה, שרבים מהם היו אנשי בית"ר – נשק למחסני האצ"ל. משם הועברה לאזור חיפה וביצעה תפקידי שמירה בנקודות שונות. מפקד הפלוגה היה מייג'ור לייזל. בסוף ספטמבר 1942 הפלוגה צורפה לגדוד הראשון ולימים הפכה להיות הפלוגה המסייעת. בין חיילי הפלוגה היו סרג'נט מאיר זורע (זרודינסקי, "זרו", לימים אלוף בצה"ל), עזריה רפפורט, מרדכי גיחון (גיכרמן).

פלוגת רגלים 22

עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה לשמירה במחנה לטרון. משם העבירו חייליה, בהם היו רבים חברי בית"ר ואצ"ל, נשק וטונות של חומרי נפץ, למחתרת. בעקבות הגניבה ממחסני התחמושת ב-22 בינואר 1943 הועברה לאחר שבוע למצרים, שם עסקה באבטחת בתי הזיקוק בעיר סואץ. ביולי 1943 הוחל בהקמת הגדוד השלישי והפלוגה הוחזרה לארץ ישראל וצורפה לגדוד.

פלוגת רגלים 24

הוקמה עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה למחנה לטרון וקיבלה תפקידי שמירה ופיקוח על שגרת המחנה. משם הועברה לאזור חיפה וביצעה תפקידי שמירה בנקודות שונות. ביולי 1943 הוחל בהקמת הגדוד השלישי והפלוגה צורפה לגדוד. בין חייליה – תד אריסון.

פלוגת רגלים 26

עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה למחנה לטרון וקיבלה תפקידי שמירה ופיקוח על שגרת המחנה. משם הועברה לאזור חיפה וביצעה תפקידי שמירה בנקודות שונות. בסוף ביולי 1943 הוחל בהקמת הגדוד השלישי והפלוגה צורפה לגדוד.

פלוגת רגלים 28

עברה אימון בסיסי בסרפנד ואימון משלים בבקעת הירדן. בתום האימון נשלחה למחנה לטרון וקיבלה תפקידי שמירה ופיקוח על שגרת המחנה. משם הועברה לאזור חיפה וביצעה תפקידי שמירה בנקודות שונות. ביולי 1943 הוחל בהקמת הגדוד השלישי והפלוגה צורפה לגדוד.

פלוגת רגלים 30

פלוגת הבאפס האחרונה שגויסה. נועדה להשלים את הגדוד השלישי כפלוגה חמישית. החלה להתגייס בראשית 1943. שהתה במחנה סרפנד לצורך השלמת מצבתה, שמונה חודשים, מצב שיצר תסיסה בפלוגה וחשש לפרוקה. החלה בפעילותה במצבה חסרה – שמירה על מחנות ודי סראר ולאחר מכן הועברה לעתלית. ביולי 1943 הוחל בהקמת הגדוד השלישי והפלוגה צורפה לגדוד.

הרגימנט הארץ ישראלי (Palestine Regiment)

ב-5 באוגוסט 1942. הוחלט בישיבת קבינט המלחמה בלונדון לאפשר ליהודי ארץ ישראל לקחת חלק במלחמה במסגרת עוצבה על-גדודית – רגימנט. הרגימנט כלל את 15 פלוגות הרגלים שאוגדו ל-3 גדודים עבריים. הרגימנט לא היה מבצעי והיווה בסיס להקמת הבריגדה היהודית.

פלוגת חיל המצב מס' 100 (הקשישים)

100 garrison guard coy, Palestine Regiment בפיקוד ישורון שיף. גויסה באביב 1942 וכללה כ-200 מתנדבים.

קומנדו המזרח התיכון 51

היחידה הוקמה באוקטובר 1940, ביוזמתו של מייג'ור הנרי קייטר, ושירתו בה מתנדבים מפלוגת החפרים 401 ששבה מחזית מערב אירופה וקומץ מתנדבים מיחידות חפרים אחרות. ליחידה התנדבו 240 יהודים ו-120 ערבים. סגל המש"קים והקצינים היה בריטי. המתנדבים התאמנו באימוני כושר גופני מפרכים, מסעות ארוכים וממושכים בתנאי שטח שונים ואימוני שיט ונחיתה ליד תעלת סואץ. בסוף 1940 נטלו כמה מאנשי היחידה חלק במתקפה הבריטית הראשונה במדבר המערבי, כאשר **חדרו למערך האיטלקי בבארדיה שבגבול מצרים – לוב**, טרם שנכבש על ידי הדיבזיה האוסטרלית השישית. בראשית 1941 נשלחה היחידה ל**סודאן**. מכאן שוגרה לזירת **הקרבות באריתריאה** והועברה לפיקודה של הדיבזיה ההודית הרביעית. בסוף פברואר - תחילת מארס ביצעה היחידה סיורים, מארבים, והייתה מעורבת בשורה של היתקלויות וקרבות בשטח קשה, מול אויב איטלקי, שהיטיב להלחם בהם. הם השתתפו בהתקפה הגדולה שהביאה לכיבוש **מבצר קרן** על ידי שתי הדיבזיות ההודיות-הרביעית והחמישית. בהתקפה זו התגברו על כוח עדיף עליהם, שכלל ארטילריה. היחידה זכתה לשבחים חמים על לחימתה ותרומתה להצלחה הכללית של ההתקפה. במחצית אפריל נלחמה במסגרת קורפוס מאולתר בקרבות סביב **אמבה-אלאג'י** עד לכניעתם הסופית של האיטלקים. לאחר מכן, היא נטלה חלק בקרב הגדול האחרון במערכה לכיבוש אפריקה - המצור על **גונדאר**. לאחר כניעת האיטלקים, אנשיה הוחזרו למצרים. כאן החלה התפוררות היחידה, שעד אז נודעה לשבח על ביצועיה. במסגרת רה אירגון, הוחלט בנייתן מחדש של יחידות הקומנדו, כיחידות בריטיות. במסגרת תכנון זה נועדה יחידת קומנדו 51 להתבטל ולהתפזר בין היחידות הבריטיות. באותו זמן, חדל קולונל קייטר לפקד על היחידה, בעקבות פציעתו באריתריאה, וקשה היה לשמור על קיומה. לאחר שנתיים של שירות ביחידה ארצישראלית, הועברו המתנדבים לשרת ביחידה מעורבת בריטית, על כל הרגישויות והתסבוכות שהיו כרוכות בשירות כזה. בהתערבות הסוכנות, הועברו מרביתם בראשית 1942, ליחידות יהודיות. מעטים המשיכו לשרת ביחידות קומנדו בריטיות ולהשתתף במבצעים, בהמשך הלחימה.

החי"ל (החטיבה היהודית הלוחמת) – הבריגדה היהודית

הבריגדה הוקמה בסתיו 1944 והייתה ליחידה היהודית הגדולה ביותר, שהוקמה בצבא הבריטי. חטיבה שזכתה לסמל, לדגל לאומי-יהודי, ולהלחם באויב הנאצי, בראשות מפקד יהודי קנדי -

הבריגדיר לוי (ארנסט פרנק) בנג'מין ומפקדים ארצישראלים.

החטיבה הורכבה מגדודי הרג'מינט הארץ-ישראלי, יחידות סיוע ועוזר. בשל הרגישות הפוליטית הגבוהה שהייתה כרוכה בה, הקמתה והפעלתה, תואמה ברמת הממשלה והמטה הכללי בלונדון. אימון ההקמה של החטיבה התקיים בבורג אל-ערב, ממערב לאלכסנדריה. שם רוכזו שלושת הגדודים (ראה פרוט בהמשך) והוחל בהקמת היחידות החטיבתיות. בתחילת נובמבר 1944 נחתה באיטליה ורוכזה לאימוני חורף בפיוג'י, שמדרום לרומא, עד סוף פברואר 1945. בתחילת מרס 1945 הוכנסה החטיבה לחזית, בגזרת אלפונסינה שבצפון איטליה. לראשונה במלחמה זו, נלחמו יהודים בגרמנים, במסגרת יחידה יהודית ותחת דגל יהודי. יכולתה המבצעית, רמתם המקצועית של מפקדיה והתלהבות חייליה – הביאו להצבתה מערבית יותר, באזור בריזיגלה-פאנצה, בגזרה הררית וקשה יותר. לאחר שליטתה במרחב, שבין עמדותיה הקדמיות לנהר הסניו, השתתפה בצליחת הנהר צפונה, ביסוס ראש הגשר, כיבוש יעדים והתקדמות בעקבות הצנחנים הגרמניים הנסוגים, תוך כדי קרבות היתקלות נגד המשמר העורפי הגרמני. פעולתה כחלק מהמתקפה של בעלות הברית בצפון איטליה, הסתיימה ב-14 באפריל 1945 וזכתה להצלחה גדולה. למרות חלקה הצנוע, שררה הערכה ליכולתה הצבאית במפקדות הממונות. ביולי 1945 עברה החטיבה לבלגיה, ולאחר-מכן להולנד. אנשיה עסקו באבטחה ובפיקוח על שבויים גרמניים, עד העברת התפקידים לידי הצבא ההולנדי והבלגי. ב-1 במאי 1946 הגיעה לחי"ל הוראת הפירוק. בסוף מאי רוכזה הבריגדה בגנט שבבלגיה, והחל תהליך השחרור. ב-9 ביולי 1946 יצאה קבוצת המשתחררים האחרונה לנמל קאלה, בדרכה למצרים ומשם לארץ ישראל.

מעבר לתרומתה בשדה הקרב, תיזכר הבריגדה בשתי תרומותיה לעתיד העם היהודי:

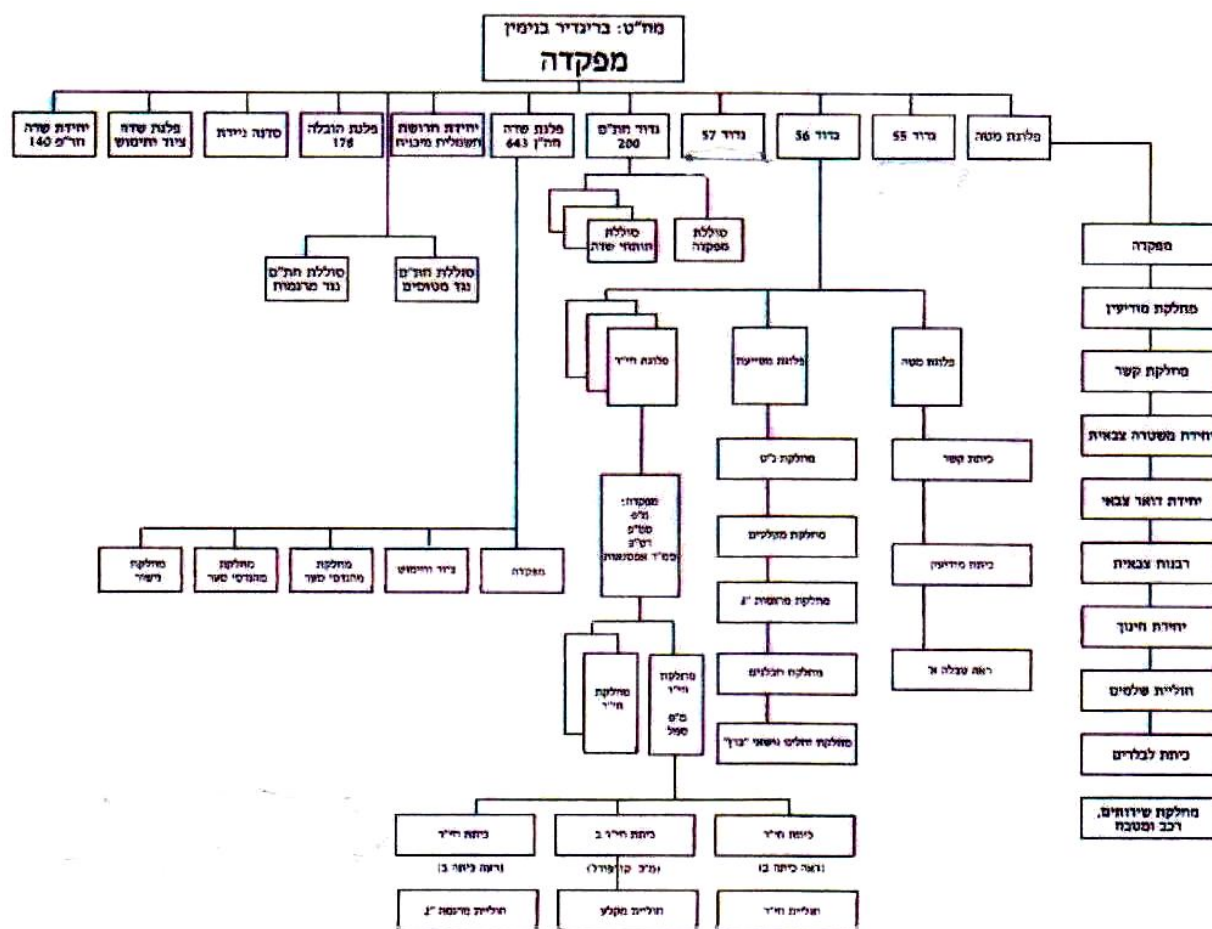
האחת – הושטת היד ל"שארית הפליטה" באירופה, מתן השראה להתאוששותה, והכוונתה לארץ-ישראל.

שליחיה נושאי המגן-דוד על שרולם, נפרסו בקיץ 1945 על פני אירופה כולה, חייליה פעלו בתחנות הברחה ובמחנות העקורים. הם שעוררו את השרידים, הם שעודדו את אלפי ניצולי השואה, הם שהכוונו את המוני הפליטים לאחר המלחמה, דרך מקום חניית החי"ל, ב**טרוויזו** שבצפון איטליה, ומשם לעבר הנמלים, שמהם הפליגו בספינות ההעפלה, לארץ-ישראל. היחידות היהודיות סיפקו את התשתית הארגונית והלוגיסטית, למפעל "הברחה" ו"ההעפלה". אנשי הבריגדה הם שאפשרו לתנועת "הברחה" לנוע בין אזורי הכיבוש באוסטריה, לאלה שבגרמניה. הם שהובילו את המעפילים לאניות, והם שציידו את האניות במזון, בתרופות, בחגורות-הצלה, בדלק ובכל שאר הפריטים הנחוצים להפלגה.

בפעולתם, ראו הלוחמים, פרי יוזמתם ותושייתם, של קצינים וחיילים יחידים, שליחות לאומית-ממלכתית.

והשנייה - תרומתה להתפתחות הצבאית של כוח המגן העברי ולהקמת צה"ל. ידע וניסיון לוחמיה, הוסיף

תחומי-פעילות, ידע מקצועי ומחשבה צבאית, בנושאים שלא ניתן לרכוש, בתנאי מחתרת, טרום המדינה.

הגדוד הראשון

ב-13 בנובמבר 1942 הוקם גדוד חיל הרגלים הראשון (1 Jewish Btl) של הרג'ימנט הארצישראלי (The Palestine Regiment) מן הפלוגות שהיו מוצבות במרכז הארץ: 14, 16, 18, 2 ו-20 –ה'. מפקד הגדוד הראשון היה לוט. קול. דוגאן (Duggan), אשר הוחלף ע"י מייג'ור פ' פ' א' גראוס. בפברואר 1944 הועבר הגדוד באופן חפוז, למצרים. החיילים הבינו, בלא שנאמר להם מפורשות, כי הסיבה להעברתם למצרים, היא מדינית ולא צבאית. הבריטים העדיפו להרחיק את הגדוד מארץ ישראל מתוך חרדה לביטחון השוטף בארץ ישראל, במקרה שתוכנית החלוקה תתפרסם. במהלך הנסיעה, הניפו החיילים דגל לאומי באופן הפגנתי. הגדוד רוכז באזור **תעלת סואץ** ונשאר שם עד להקמת החי"ל, כשהוא ממלא תפקידי שמירה במחנות תל אל-כביר ואחרים. הייתה תקווה בקרב האנשים, כי הגדוד יוצא על מנת להתאמן בצורה מרוכזת, אולם עם בואו של הגדוד לאזור התעלה, שוב הוטלו עליו תפקידי שמירה. המפקדים הבריטים והיהודים דרשו החשת האימונים לקרב. הבריטים לא גילו נכונות להיענות לתביעות. המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית דרשה שהחיילים והקצינים בגדוד יגלו איפוק. במאי 1944 ביקר שרתוק בגדוד והתרשם מאווירת ההתפוררות הקיימת בגדוד, בשל ירידת ערכם העצמי. שרתוק פעל בזירה המדינית למען הקמת בריגדה שתקח חלק פעיל במלחמה.

ב-20 בספטמבר 1944 פורסם דבר הקמתה של הבריגדה. המעשה המדיני שבהקמת הבריגדה נותר בגדר הישג, אשר עיקר חשיבותו בסמליות שבו. הגדוד הראשון לא עבר אימון בהיקף גדודי לפני הקמת הבריגדה. לאחר שהבריטים החליטו להקים את החי"ל, הם היו מעוניינים שהיא תספיק ליטול חלק בלחימה, ולכן הם זרזו את מערכת ההדרכה וההכשרה של הגדוד. באוקטובר 1944 עת כונסו כל הגדודים במחנה **בורג' אל ערב** במצרים, הוזרמו לגדוד כוחות הדרכה מבחון, וקצינים ומש"קים רבים נשלחו לקורסים. תקן הגדוד כגדוד הקו הראשון, אורגן מחדש, הוקמה פלוגה מסייעת ופלוגת מפקדה והוזרמו להם אמצעי לחימה, שעד כה לא ניתנו להם. בנובמבר 1944 עבר הגדוד, במסגרת הבריגדה, **לפיוג'י** באיטליה, שם נכנס למשטר אימונים נמרץ והשתתף בתרגיל עוצבתי. המוטיווציה והמורל בגדוד עלתה. בתחילת מארס 1945 נע הגדוד במסגרת הבריגדה צפונה, לגזרת **אלפונסינה**. כניסתו לחזית נערכה חודשיים לפני סיומה של מלחמת העולם השנייה באירופה. לראשונה במלחמה זו נלחמו יהודים בנאצים במסגרת עוצבה יהודית ותחת דגל יהודי. לאנשי הגדוד, הייתה הכניסה לקו החזית, נקודת סיום של תהליך ממושך, שעיקרו, מאבק על זכותם להגיע לרגע זה, ולהשתתף כיהודים ארצישראלים בתחילה בהגנה על ארצם, ואחר כך בהשמדת צורר עמם. הגדוד נכנס לחזית, שהייתה יציבה מזה חודשים, מאז נבלמה מתקפת הקיץ של בעלות הברית מדרום למישורי לומבראדיה. ב-5 במארס 1945 יצא הגדוד לגזרת הקו שלו מצפון לכפר **מצאנו**. הקרקע בגזרה הייתה מישורית ופתוחה. האויב הגרמני שניצב ממול, הוסיף להלחם בעקשנות. הגרמנים היו מחופרים בעמדותיהם ואש ארטילריה בריטית צמצמה את פעילות החוץ שלהם. שטח ההפקר בין הכוחות היה ממוקש. הפעילות הייתה אופיינית לשגרת קו: סיורים, אש מרגמות וארטילריה. עם הכניסה לקו נקבע סבב לפיו נועד כל גדוד לשהות שנים עשר יום בקו עצמו ולאחריהם שישה ימים כגדוד אחורי ככוננות להתקפות נגד. ב-17 במארס 1945 הוחלף הגדוד הראשון על ידי הגדוד השני בחזית. גזרת אלפונסינה, הייתה שקטה יחסית מול אויב ברמה ממוצעת, שנועדה להכניס את החי"ל בהדרגה למשימות מבצעיות ולהקנות למפקדיה ולחייליה ניסיון קרבי. ב-24 במארס 1945, עברה החטיבה לפיקוד הקורפוס ה-10 הגדוד הראשון עבר מגזרה מישורית ופתוחה, לאזור בעל אופי הררי ומבוטר. השטח כולו, היה

ממוקש באופן פרוע. בין המערך הבריטי לגרמני, הפריד **נהר הסניו** שהתפתל בתוך עמק צר. האויב שנגדו ניצב הגדוד, היה דיביזית הצנחנים הגרמנית ה-4, שהורכבה ממתנדבים צעירים, בעלי ציוד משופר ונשק אוטומטי. באור היום פעילות הגדוד הייתה בעיקר ארטילרית, ובילות בוצעו סורים, שהיו מעורבים לעיתים קרובות בהיתקלויות ובנפגעים. באפריל 1945 ביקרה שחקנית הבימה חנה רובינא בחזית. ביקור נוסף היה של שרתוק. באפריל 1945 החלו בעלות הברית במתקפה האחרונה והמכרעת באיטליה. משימת החי"ל היה לצלוח את הסניו, לבצע התקפה, כהסחה למאמץ ההבקעה העיקרי של הפולנים, ולהשתלט בהמשך על הרכסים שמצפון לסניו ממול לגזרתה. הגדוד הראשון נותר מדרום לסניו באגף המזרחי של החי"ל. בליל ה-11 באפריל 1945, לאחר שבמהלך היום התקדמה החי"ל צפונה אל מעבר לסניו, הוציא הגדוד סורים אל מצפון לנהר. הסורים גילו מוקשים ומצבורי תחמושת שהיו מפוזרים בעמדות, שהוכנו על ידי האויב, אולם לא נתקלו בכוחות, אשר ככל הנראה נסוגו בלילה הקודם. ב-12 באפריל 1945 **חצה הגדוד את נהר הסניו** והצטרף להתקדמות צפונה, כאשר הוא נע באגף השמאלי של גזרת החי"ל, ממערב לגדוד השני. למחרת ב-13 באפריל הגיע הגדוד בשעת בוקר מוקדמת ל**מאצולאנו**. ב-14 באפריל 1945 נפגעו לוחמי הגדוד מאש מרגמות גרמניות. ב-15 באפריל 1945 הוחזר הגדוד לאחר למנוחה אל מדרום לסניו, באזור בריזיגלה, שם פגש את גדודי הרגלים האחרים. לחיילים נמסר כי הם הוצאו מהחזית למנוחה של שתי יממות. לאמיתו של דבר, התארכה המנוחה מעבר למצופה, והחי"ל סיימה בכך את חלקה במתקפה של בעלות הברית. ההרגשה השלטת הייתה, הרגשת תסכול על הקטיעה הפתאומית של ההשתתפות בחזית. יחד עם זאת, התסכול אוזן, במידת מה, על ידי תחושת סיפוק ממה שאכן נעשה, ובמיוחד ההתקדמות מצפון לסניו. אף על פי שהחי"ל כמעט ולא לקחה חלק במתקפה, שררה במפקדות הממונות עליה הערכה ליכולתה הצבאית. החי"ל סיימה את תפקידה בקרבות, שבועיים קודם שנסתיימה המלחמה באיטליה.

שבוע הניצחון, מכניעת הגרמנים באיטליה ב-2 במאי, ועד לכניעתם הסופית ב-8 ביוני, שימש כפתיחה לשלב החדש בחיי הגדוד. בניגוד לחיילי בעלות הברית האחרים, לא היה יום הניצחון, יום חג לחיילים היהודים ולעם היהודי בכללו. במאי 1945 הועבר הגדוד במסגרת הבריגדה לאזור **טארביזיו** באיטליה, סמוך למשולש הגבולות איטליה - אוסטריה - יוגוסלביה. הגדוד התמקם במאהל בשטח פתוח. בגדוד שרתו חיילים רבים שמשפחותיהם נספו בשואה. אחרים טעמו בעצמם טעמו של דיכוי נאצי בארצות מוצאם קודם למלחמה או במהלכה. על רקע זה אירעו התפרצויות כלפי גרמנים שנחלשו בהדרגה. **בטארביזיו היה המפגש החשוב והמרגש בין אנשי הבריגאדה לניצולי השואה**. ביולי 1945 נשלח הגדוד במסגרת הבריגדה ל**טורניי שבבלגיה**. הגדוד הושאר בבלגיה ופוזר במעגנים ובנמלים שונים באזור אנטוורפן לשם שמירה על מחסני האספקה, ומרכזי החלוקה שלידם, התמודדות עם כנופיות גנבים, שהיו מתחברות לצינור הנפט המוליך מנמל אנטוורפן לגרמניה וגונבות ממנו דלק. בתחילת נובמבר עבר הגדוד ל**הולנד** והתחלף עם הגדוד השלישי. בפברואר 1946 נערך חילוף חוזר והגדוד שב ל**בלגיה**. התעסוקה הרשמית של יחידות הבריגדה הלכה והצטמצמה עם העברתם של יותר ויותר תפקידים במרחב לידי הצבא ההולנדי והבלגי. החיילים תבעו להשתחרר. הבריטים הגיעו למסקנה דומה משיקולים שלהם, והחלו לתכנן את פירוקן של היחידות העבריות ושחרור חייליהן מהצבא. ב-1 במאי 1946 הגיעה לחי"ל הוראת השחרור המזורז והפירוק הכללי. בסוף מאי הייתה החי"ל כולה מרוכזת בגנט שבבלגיה, והחל תהליך השחרור. ב-9 ביולי 1946 יצאה קבוצת המשתחררים האחרונה לנמל קאלה בדרכה למצרים ומשם לארץ ישראל.

רשימת חללי הגדוד הראשון

מס' אישי	דרגה	שם ותאריך	מקום	נסיבות
15058	טוראי	יעקב אבאי (פל' 2) 15.2.1944	ארץ-ישראל	תאונה
17427	טוראי	מיכאל איזביצקי (ויז'בינסקי) (פל' 2) 29.3.1945	איטליה	בקרב
16741	טוראי	צבי בלוטשטיין 9.3.1946	הולנד	תאונה
17729	רב-טוראי	יצחק ברש 28.10.1944	ארץ-ישראל	מחלה
16580	טוראי	יהודה גדול (פל' 18) 21.10.1943	ארץ-ישראל	תאונת דרכים
38902	טוראי	אברהם גולד 17.6.1945	איטליה	תאונה
16323	טוראי	אשר גולדרינג (פל' 2) 31.3.1945	איטליה	נעדר בקרב
15149	סמל	יוסף גוסטין (פל' 2) 29.3.1945	איטליה	בקרב
17583	רב-טוראי	יצחק גורפיין (פל' 16) 12.4.1945	איטליה	בקרב
38500	טוראי	יצחק גרשון גילינסקי (פל' 16) 13.4.1945	איטליה	בקרב
17325	טוראי	אברהם ויינגרט 21.10.1943 (פל' 18)	ארץ-ישראל	תאונת-דרכים
239833	מייג'ור	אדם טיבור 16.11.1945	הולנד	תאונה
14013	טוראי	נחום יעקובי (פל' 2) (ברגר) 30.3.1945	איטליה	בקרב
16706	רב-טוראי	יוסף כהן (פל' 2) 7.4.1945	איטליה	בקרב

מס' אישי	דרגה	שם ותאריך	מקום	נסיבות
15160	סמל	מיכאל (מרטין) לוי (פל' 2) 31.3.1945	איטליה	בקרב
16918	טוראי	מנשה לוי (פל' 18) 29.3.45	איטליה	בקרב
38067	טוראי	ברוך לוין (פל' 2) 30.3.1945	איטליה	בקרב
17637	סמל	שולי לייזר (פל' 2) 31.3.1945	איטליה	בקרב
16969	טוראי	בנימין מזרחי (פל' 18) 21.10.1943	ארץ-ישראל	תאונת דרכים
17680	טוראי	אלכסנדר פרידמן (פל' 18) 29.3.1943	ארץ-ישראל	תאונת דרכים
17467	רב-טוראי	מתתיהו קוזלוביץ' (פל' 16) 22.5.1945	איטליה	בקרב
16794	רב-סמל	שלמה קופל 19.7.1946	בריטניה	מחלה
17526	רב-טוראי	חיים קורצרוק 29.3.1945	איטליה	בקרב
16755	טוראי	מנחם קלורפלד (פל' 18) 13.5.1946	הולנד	תאונת דרכים
16587	טוראי	מאיר קלינסקי (פל' 18) 21.10.1943	ארץ ישראל	תאונת דרכים
15142	סמל	יצחק ריז' (פל' 2) 29.3.1945	איטליה	בקרב
17225	טוראי	אריה שכטר 31.3.1945	איטליה	בקרב
15091	טוראי	אשר שלייפשטיין (פל' 2) 7.4.1945	איטליה	בקרב
16789	רב-טוראי	יוסף חיים שניאור 31.3.1945	איטליה	בקרב
16320	טוראי	ברוך שפי (ספיבק) 25.8.1945	ארץ ישראל	מחלה
16727	טוראי	שלמה שרייאר (שריר) (פל' 2) 2.4.1945	איטליה	בקרב

הגדוד השני Jewish Btltn, The Palestine Regiment 2, הוקם בסוף ספטמבר 1942 והורכב מהפלוגות: 4 = א' (מיג'ור ווג'בורי), 6 = ב' (מיג'ור בן-ארצי), 8 = ג' (מיג'ור דן אפשטיין-אבן), 10 = ד' (מיג'ור כריסטי) ו-12 = ה' (מיג'ור רבינוביץ - בן-גל). הפלוגות מילאו תפקידי שמירה במתקנים צבאיים **בחיפה** ובסביבתה. המתנדבים שהתגייסו לפלוגות "הבאפס" שמהן הורכב הגדוד, התגייסו להגנת ארץ-ישראל ובמטרה לשרת בארץ. החרפת היחסים בין היישוב לבין השלטונות, ומעורבותם של חיילי הגדוד בפעולות השגת נשק, כמו הפריצה למחסן הנשק במתקן ה-SOE באחווה, בפברואר 1943, הביאו את הבריטים להחליטה להרחיק את הגדוד מן הארץ ללוב. על כך נוספה המלצת אנשי הממשל הבריטי, להמנע מלהציב את היחידות היהודיות בקרבת הריכוזים העירוניים על מנת להקשות על הקשר שלהן עם יהודי המקום. ההעברה נומקה בנימוקים צבאיים לכאורה: כוונה להפעילו בתפקידים מבצעיים ומבצעיים למחצה. ההחלטה עוררה תסיסה בגדוד ופניות לצמרת ההגנה ולמוסדות היישוב, בבקשת הנחיות כיצד להגיב עליה. לאחר ששרת ואליהו גולומב הרגיעו את התסיסה, הגדוד יצא **לבנגזי** שבלוב ב-6 ביולי 1943. במהלך הנסיעה הניפו החיילים דגלים לאומיים באופן הפגנתי, במחאה על הרחקתם מן הארץ.

לאחר שהגיעו ללוב היו חיילי הגדוד מאוכזבים ומתוסכלים מכך שלא רק שהם הוצאו מארץ ישראל, אלא שגם בבנגאזי ניתנו להם תפקידי שמירה חד-גוניים, על מחסני שלל ואספקה, בדומה לאלו שמילאו בארץ. כשהתחווירה להם מטרות האמיתית של הרחקתם, פרצה בגדוד תסיסה. המג"ד הבריטי, קולונל בסט, הזהיר את חייליו מפני מרד, שיסכל כל סיכוי, לשנות בעתיד את משימותיו של הגדוד. בסופו של דבר יצאו פלוגות הגדוד למילוי תפקידי השמירה שהוטלו עליהן, והמשך המאבק כוון **לשאלת הדגל** כביטוי סמלי של הזהות הלאומית. בערב ראש השנה תש"ד פנו מפקדי הפלוגות, שכולם היו ארצישראליים, לקולונל בסט, וביקשו להתיר לגדוד להניף את הדגל הלאומי היהודי, במשך החג. בהוראת המפקדה המרחבית הממונה עליו, סרב בסט להרשות זאת. אף על פי כן, בבואו לארוחת הערב החגיגית מצא את הבימה בחדר האוכל מקושטת בדגלים עבריים. המג"ד נמנע מלהורות על הסרתם בעת הארוחה, אולם למחרת הורה להסיר את הדגלים וביקש לדבר עם החיילים. בהיכנסו לאולם מצא אותו ללא דגלים וללא חיילים שהתרכזו בחוץ, ושרו את 'התקווה'. למחרת הונף הדגל מעל מגורי פלוגה ב'. הוראת המג"ד להסירו, לא בוצעה. בעקבות התסיסה, ביקש קולונל בסט לשחרר מתפקידו, בנימוק שהגדוד סירב למלא את הוראתו, ובכלל, הוא נשלט על ידי הוראות פוליטיות, הבאות מארץ ישראל. ההנפה ההפגנתית של הדגל הייתה מלווה חילוקי דעות חריפים בתוך הגדוד. בלחץ הקצינים העבריים נמנעה הנפת הדגל ביום הכיפורים, תוך ציפייה לקבל הנחייה מן המחלקה המדינית של הסוכנות בארץ בקשר להנפתו בסוכות. מן הארץ הגיעה הוראה להניף את הדגל בחג הסוכות. קולונל בסט שהשיג מידע על ההנפה המתוכננת, הזהיר את הגדוד מפני התוצאות שתהיינה להפגנה נוספת. למחרת, למרות האזהרות, הונפו דגלים באזורי המגורים של הפלוגות. עקב כך, הוטל מעצר-מחנה על הגדוד כולו. למחרת, נלקחה התחמושת מהחיילים וממחסני הפלוגות והגדוד העביר את האחריות על עמדות השמירה שלו. למחרת נקרא קולונל בסט לקהיר. בעקבות התקרית והתייעצויות שהתקיימו במפקדת המזרח התיכון בקהיר, בשיתוף המג"ד, שינו הבריטים את יחסם לגדוד. הוחלט לנפק לו נשק בהתאם לתקן המלא שלו, מעצר המחנה הוסר, בוטלו משימות השמירה והגדוד החל באימונים שהכשירוהו למלא תפקידים מבצעיים בעתיד. קציני וחיילי הגדוד החליטו לוותר על הנפת

הדגל, אולם המג"ד בסט חש, כי לאחר כל התקריות מוטב שיעמוד על רצונו לסיים את תפקידו. קולונל קיוביט, התמנה במקומו. מאבקו של הגדוד בפרשת הדגל, הביא לשינוי ייעודו למבצעי יותר ולהכשרתו בהתאם. מסקנתם של הבריטים מאירועי המאבק ביחידות, על הדגל והסמל, הייתה, שנאמנותן של היחידות העבריות בצבא, למוסדות היהודים - גוברת, ואופיין היהודי-לאומי של היחידות וזיקתן לארץ ישראל, מתחזקת.

ב- 16 באוקטובר 1943, הועבר הגדוד מבנגזי, לאימונים באל-אביאר. בנובמבר 1943 החל לקלוט נשק מסייע גדודי, רכב והשלמות לתקני הנשק של הפלוגות. המחלקות המקצועיות של הגדוד עברו אימון מקצועי, ונערכו השתלמויות למש"קים בתרגולת קרב, בהדרכת נשק ושדאות. לאחר חודשיים של התלהבות לאימונים, המתח החל לרדת. החיילים חשו כי הם עלולים שלא להגיע לחזית ולהלחם במלחמה. באווירה זו שוב החלה להתפתח בגדוד תסיסה מרדנית. עם זאת, היתה לגדוד השני, מפקדת גדוד מאומנת ומתורגלת, תשתית מוכרת של פק"לים ונהלי קרב גדודיים מוכנים. מרבית מחלקות הפלוגה המסייעת היו מוכנות וכשירות.

כל אותה עת, המשיך משה שרת לפעול בזירה המדינית, למען הקמת בריגדה, שתיקח חלק פעיל במלחמה.

ב- 20 בספטמבר 1944 פורסם דבר הקמתה של החי"ל.

באוקטובר כונסו כל הגדודים במחנה בורג' אל ערב במצרים. ריכוז זה של יותר מ- 2500 מתנדבים במקום אחד היה בלא תקדים בתולדות ההתנדבות. שרתוק ביקר אצלם בדרכו חזרה מלונדון לארץ ישראל, וראה שהחיילים מצויים "בהתרוממות רוח". בנובמבר 1944 הפליג הגדוד עם שאר הבריגדה לאיטליה, ויצא לשטח האימונים בפיוג'י שליד רומא. שם נכנס הגדוד למשטר אימונים נמרץ והשתתף בתרגיל העוצבתי שסיים את תהליך הקמתה של החי"ל. בתחילת מרס 1945, נע הגדוד במסגרת הבריגדה צפונה לעבר החזית. **לאנשי הגדוד הייתה הכניסה לקו החזית, נקודת השיא במאבקם הממושך על זכותם להשתתף כיהודים ארצישראלים בתחילה בהגנה על ארצם, ואחר כך בהשמדת צורר עמם.** הגדוד נכנס לחזית, שהייתה יציבה מזה חודשים, מאז נבלמה מתקפת הקיץ של בעלות הברית מדרום למישורי לומבראדיה. באסטרטגיה של בעלות הברית, נחשבה איטליה לחזית משנית. תפקידה של החזית הדרומית, היה לרתק כוחות גרמניים גדולים ככל האפשר, ולמנוע את העברתם למערב אירופה. ב- 4 במרס יצא הגדוד השני דרך ראוונה לכפר וילאנובה, ושם תפס את קטע קו החזית שיועד לו. הגדוד החליף בקו גדוד ולשי. הקרקע בגזרה הייתה מישורית ופתוחה. האויב הגרמני שניצב ממול, הוסיף להלחם בעקשנות. הגרמנים היו מחופרים בעמדותיהם, אך אש הארטילריה הבריטית צמצמה את פעילות החוף שלהם. שטח ההפקר בין הכוחות, שנחצה על-ידי **תעלת-מים בשם פוסו וטרו**, היה ממוקש. עם הכניסה לקו, נקבע סבב, לפיו, נועד כל גדוד לשהות שנים עשר יום בקו ולאחריהם, שישה ימים כגדוד אחורי, בכוננות להתקפות נגד. הפעילות הייתה אופיינית לשגרת קו: סיורים, מארבים, היתקלויות, אש מרגמות והפגזות ארטילריה. ב- 7 במרס ספג הגדוד את נפגעיו הראשונים, קצין ושני חיילים שנפצעו בהתפוצצות מוקש ממולכד. הטווחים הגדולים-יחסית בין עמדות הגדוד, לעמדות האויב, בקטע זה של החזית, גרמו לכך שהפעילות העיקרית נעשתה על-ידי הפלוגה המסייעת. ב- 11 במרס הוחלף הגדוד השני בקו החזית על ידי הגדוד השלישי ועבר לשמש גדוד עתודה. בימי המנוחה התאמן הגדוד בשיתוף-פעולה עם שריון, והאימונים סוכמו בתרגילים פלוגתיים בסיוע טנקים. ב- 17 במרס שב הגדוד לחזית והחליף את הגדוד הראשון. בשבוע שלאחר-מכן הוא השתתף, יחד עם הגדוד השלישי, בשני ימי-קרב אינטנסיביים. ביום הראשון, 19 במרס, התקדמו שתיים מפלוגות הגדוד עד לתעלת פוסו וטרו ונתקלו באש מרגמות וצלפים של האויב. בשתי הפלוגות היו נפגעים ובמהלך חילוץם, נהרג החובש **משה זילברברג** שקיבל לאחר מותו את

המדליה הצבאית על אומץ הלב והמסירות שגילה במהלך החילוץ. מדליה צבאית נוספת על תפקודו בקרב זה קיבל **יהודה הררי**. למחרת, שבו שתי פלוגות של הגדוד והתקדמו - הפעם בסיוע טנקים וארטילריה - עד התעלה, הן הקימו לידה מוצבים קדמיים ובלילה שלאחר-מכן הדפו את התקפות הנגד של הגרמנים, שהסתערו על המוצבים, הגיעו עד לטווח זריקת רימונים ונהדפו תוך הפעלת משימות אש סכנה של המרגמות והמקלעים של הפלוגה המסייעת. בעקבות שני ימי הקרב, חלו שינויים בפיקוד, הסמג"ד האנגלי גאש, קיבל את הפיקוד על הגדוד, במקומו של קולונל קיוביט. כעבור יומיים, לכד מחסום של חיילי הגדוד, שלושה שבויים גרמנים שנמלטו וניסו לחצות את הקווים. ב-24 במרס יצאה הבריגדה מגזרת אלפונסינה. ב-25 במרס קיבלה הבריגדה אחריות על קטע חזית חדש, תחת פיקוד ישיר של הקורפוס ה-10, ובשלושת הימים שלאחר-מכן החליפה את בריגדת הגורקה שקדמה לה. דבר הימצאה של החטיבה היהודית הלוחמת, בחזית, פורסם בהודעה רשמית של מפקדת בעלות הברית באיטליה, שצוטטה בעיתונות הארץ והעולם, ומפקד החזית, הגנרל האמריקני מרק קלארק, שלח לה ברכה מיוחדת. מבחנה העיקרי של הבריגדה בחזית עדיין עמד לפניו. בניגוד לגזרת אלפונסינה המישורית והפתוחה, היה קטע החזית החדש שאליו נכנסה הבריגדה, בעל אופי הררי ומבוך. השטח כולו היה ממוקש באופן פרוע. בין המערך הבריטי לגרמני הפריד נהר הסניו שהתפתל בתוך עמק צר. מול החי"ל ניצבה דיביזית הצנחנים הגרמנית ה-4, שהורכבה ממתנדבים צעירים בעלי מוטיבציה גבוהה וציוד משופר. בגזרה זו החזיקו כל שלושת הגדודים בקטעים של החזית, ולא התקיים ביניהם סבב. באור היום פעילות הגדוד הייתה בעיקר ארטילרית, ובלילות בוצעו סיורים, שהיו מעורבים לעיתים קרובות בהיתקלויות ובנפגעים, ונועדו להבטיח את השליטה בשטח ההפקר ולשלול אותה מן הגרמנים. באפריל 1945 החלו בעלות הברית במתקפה האחרונה והמכרעת באיטליה. משימת החי"ל הייתה **לצלוח את הסניו**, לבצע התקפה מוגבלת, כהסחה למאמץ ההבקעה העיקרי של הפולנים, ולהשתלט בהמשך על הרכסים שמצפון לסניו ממול לגזרתה. תפקיד החצייה וביסוס ראש הגשר מצפון לסניו הוטל על ידי מפקדת החי"ל על הגדוד השני. מתחילת החודש החלו סיורי הגדוד לבדוק את גדות הסניו ולאתר מקומות מתאימים לחצייתו. המשימה שהוטלה על הגדוד השני, היתה לחצות את הסניו, לבסס ראש גשר ולהשתלט מצפון לנהר על קבוצת בתים בשם **פנטאגוצי**. משימת כיבושם הוטלה על פלוגה ד' בפיקודו של **אורי שי (שוגוריןסקי)**. כדי להתכונן למשימתה, עברה הפלוגה מעמדותיה במורד הרכס למדרון האחורי. שם הספיקו אנשיה ללמוד היטב מתצפיות ומסיורים את הגזרה שבה עמדו לצלוח. בלילה ה-9 באפריל 1945 יצאה פלוגה ד' לדרכה, צלחה את הנהר, הגיעה לפנטאגוצי, גילתה שאין בו אויב והחלה להתחפר. באותו זמן קידמו פלוגות הגדוד האחרות מחלקות עד לסוללה שעל גדת הנהר, כדי להבטיח את החצייה ואת אגפי הפלוגה החוצה. עד אור הבוקר הוקם סביב קבוצת הבתים מוצב פלוגתי חפור ומסווה, מבלי שהגרמנים ירגישו בתכונה. באותו לילה צלחו גם חיילי הדיביזיה האיטלקית, השכנה לבריגדה ממערב, את הסניו וניסו לכבוש את הכפר קופיאנו. התקפתם בעוצמה של שני גדודים נהדפה והם נסוגו חזרה אל מדרום לסניו. לפיכך נשלחו אל קופיאנו שני סיורים מפלוגה ד', שדיווחו כי לא נתקלו בשום תנועה חשודה או סימנים לנוכחות אויב. בבוקר ה-11 באפריל כאשר ראה מפקד הקורפוס ה-10 כי האיטלקים נבלמו ואילו הפולנים - שכניה של החי"ל במזרח - נמצאים כבר במבואות העיירה קסטל בולונזה, הוא הורה למפקד החי"ל להמשיך בהתקדמות צפונה אל מעבר לסניו. עקב כך קיבלה פלוגה ד' בפנטאגוצי פקודה לתקוף מעמדותיה את קופיאנו ולהרחיב את ראש הגשר בעברו הצפוני של הסניו, בעוד יתר פלוגות הגדוד חוצות את הנהר. עד לשעת הצהריים של היום ההוא, השתלטה הפלוגה בלא התנגדות על קופיאנו ועל מספר בתים נוספים. עם יציאתה מעמדותיה המסוות היא

נתגלתה לגרמנים, שהחלו להפגז אותה במרגמות. ב-12 באפריל התקדם הגדוד השני מראש הגשר לנוכח אש מרגמות ומקלעים של משמר עורפי גרמני, הגיע לכפר טורה והמשיך לעבר הכפר מאצולאנו. לפני הגדוד נע סיור בפיקודו של הקצין **מאיר זורע**. הסיור הביא מידע חשוב על הערכות האויב בגזרה, אשר סייע גם לפולנים שהתקדמו ממזרח לבריגדה וזכה להכרת תודתם. על תפקודו במהלך ההתקדמות מצפון לסניו קיבל זורע את עיטור הצלב הצבאי. למחרת, ה-13 באפריל, המשיך הגדוד השני להתקדם במרכז הגזרה צפונה. הוא נכנס לתוך משימות אש מגן של מרגמות וארטילריה גרמנית, אך נחלץ בלא אבדות והצליח לאתר את מקורות האש, שהופגזו לאחר מכן על ידי תותחני החי"ל ושותקו. ב-14 באפריל ניתק האויב מגע בגזרת הגדוד השני, וסיורים שנשלחו למרחק קילומטרים אחדים לפני הגדוד, לא איתרו כל גרמנים. באותו יום רוכז הגדוד והוחזר לאחור למנוחה, אל מדרום לסניו באזור בריזיגלה. לחיילים נמסר כי הם הוצאו מהחזית למנוחה של שתי יממות. לאמיתו של דבר, התארכה המנוחה מעבר למצופה, והחי"ל סיימה בכך את חלקה במתקפה של בעלות הברית. ההרגשה השלטת היתה תסכול, על הקטיעה הפתאומית של ההשתתפות בחזית. יחד עם זאת, התסכול אוזן על ידי תחושת סיפוק, ממה שאכן נעשה, ובמיוחד מהתקדמות מצפון לסניו. אף על פי שהחי"ל כמעט ולא לקחה חלק במתקפה, שררה במפקדות הממונות עליה הערכה ליכולתה הצבאית.

במאי 1945 הועבר הגדוד יחד עם שאר הבריגדה לאזור **טארביזיו**, סמוך למשולש הגבולות איטליה-אוסטריה-יגוסלביה. **ימי טארביזיו ציינו את ראשיתו של המפגש בין אנשי הבריגדה לניצולי השואה, שהיה בעל חשיבות היסטורית גדולה אפילו יותר מזו של המפגש עם הגרמנים בחזית.**

ביולי 1945 יצא הגדוד מטארביזיו ל**טורניי שבבלגיה**, ולאחר-מכן עבר ל**הולנד**. אנשי הגדוד עסקו בפיקוח על שבויים גרמניים. הפלוגות התפזרו ונלוו ליחידות שבויים גרמניות שעבדו בסילוק מוקשים ובשיקום תשתיות במקומות שונים בצפון הולנד. לקראת סוף ספטמבר החלו ההולנדים לקבל בהדרגה את תפקידי הפיקוח על השבויים. הגדוד התרכז ב**איינדהובן**, שם שמרו אנשיו על מתקנים שונים. התעסוקה הרשמית של יחידות הבריגדה הלכה והצטמצמה עם העברתם של יותר ויותר תפקידים במרחב לידי הצבא ההולנדי והבלגי. ב-1 במאי 1946 הגיעה לחי"ל הוראת השחרור המזורז והפירוק הכללי. בסוף מאי הייתה החי"ל כולה מרוכזת בגנט שבבלגיה, והחל תהליך השחרור. ב-9 ביולי 1946 יצאה קבוצת המשתחררים האחרונה לנמל קאלה בדרכה למצרים ומשם לארץ ישראל.

רבים מיוצאי הגדוד השני מילאו תפקידים מרכזיים בצה"ל – רב אלוף מרדכי מקלף – הרמטכ"ל השלישי של צה"ל, רב אלוף חיים לסקוב – הרמטכ"ל החמישי, אלוף שלמה שמיר, אלוף דן אבן, אלוף אפרים בן ארצי, אלוף מיכאל בן גל, אלוף יהושפט הרכבי, אלוף ישראל טל, אלוף אהרון יריב, אלוף דני מט, אלוף גדעון שוקן, אלוף מאיר זורע, תא"ל יצחק בר-און, תא"ל יהודה גביש, אל"מ עו"ד חוטר ישי, אל"מ יוסף איתן, אל"מ מתי דגן, אל"מ ראובן כרי, אל"מ ישראל כרמי, אל"מ משה נהוראי, אל"מ סניה סירקין, אל"מ שלום עשת, אל"מ יהודה פריהר, אל"מ עמי פרליון, אל"מ יוסף פרסמן, אל"מ יהודה הררי, אל"מ עמנואל גלבר, אל"מ זאב שחם (זוניק), אל"מ יוחנן פלץ. רבים מילאו תפקידים במשטרה ובזרועות הבטחון, במשרד החוץ, בשלטון המקומי ובאקדמיה.

הגדוד השלישי

עם הקמת הרגימנט הארצישראלי וגדודי חיל הרגלים בקיץ 1942, אורגנו פלוגות ה"באפס" הוותיקות במסגרת הגדוד הראשון והשני, ונקבע כי הגדוד השלישי Jewish Btltn, The Palestine Regiment 3 יורכב משתי פלוגות הטיירוניס שהתאמנו בסרפנד (22 – א' ו-24 – ב') ומן הפלוגות שתגויסנה בעקבותיהן (לימים פלוגות 28-ג', 26-ד' ו-30 – ה'). סגל הפלוגות נבנה מקצינים ומש"קים מן הפלוגות הוותיקות. הפלוגות שהרכיבו את הגדוד השלישי היו פלוגות בודדות ומפוזרות בכל האזור. מכיוון שזה מקרוב סיימו את הטיירונויות בסרפנד, הן הועסקו כמעט רק בתפקידי שמירה, ומיעטו להתאמן. פלוגה 22 חנתה בקרבת העיר סואץ שבמצרים. רק ביולי 1943 הוחל בהקמת מפקדת הגדוד. קולנול מונטגומרי התמנה למג"ד, וקולנול לאו סקוט התמנה לסגנו. הפלוגות רוכזו באזור **חיפה** ממנו יצא הגדוד השני לקירנאיקה. פלוגה 22 הוחזרה ממצרים. לאחר שהגדוד הראשון הועבר בפברואר 1944 למצרים, נותר הגדוד השלישי יחיד בארץ והחלה בו תסיסה מחשש שיחמיץ את המלחמה.

ערב ההכרזה על הקמת החי"ל ב-20 בספטמבר 1944 **קיבל הגדוד פקודה לנוע למצרים**, והיה הראשון להגיע לשטח הכינוס של הבריגדה **בבורג' אל ערב**, ממערב לאלכסנדריה. מכיוון שהיה פחות מאומן מן הגדודים האחרים הובאו לגדוד מדריכים מבחוץ וקצינים ומש"קים רבים נשלחו לקורסים. תקן הגדוד אורגן מחדש, כתקן של גדוד קו ראשון והוקמו פלוגה מסייעת ופלוגת מפקדה. הגדוד קיבל אמצעי לחימה שעד כה לא היו ברשותו. בנובמבר 1944 הפליג הגדוד יחד עם הבריגדה כולה ל**טרנטו** שבאיטליה ומשם המשיך לשטח האימונים ב**פיוג'י** שליד רומא. בפיוג'י נכנס הגדוד למשטר אימונים נמרץ

והשתתף בתרגיל עוצבתי. בתחילת מרס 1945 נע הגדוד במסגרת הבריגדה צפונה, לעבר החזית, במישורי לומבראדיה. ב-3 במארס החלה ההתפרסות והגדוד יצא לכפר **רו-סי** בגזרת **מצאנו - אלפונסניה**, שבקטע המזרחי ביותר של קו החזית. הקרקע בגזרה הייתה מישורית ופתוחה. האויב הגרמני היה מחופר בעמדותיו ונלחם בעקשנות. שטח ההפקר בין הכוחות היה ממוקש. הגדוד היה תחת פיקוד הדיביזיה היהודית השמינית ושימש כגדוד עורפי שלה. ב-11 במרס החליף את הגדוד השני בקו הקדמי. הפעילות הייתה אופיינית לשגרת קו: סיורים, מארבים והיתקלויות בשטח ההפקר שבין הקווים, טפטופי אש מרגמות ולעתים הפגזות ארטילריה. ב-19 במרס השתלטו שני סיורים של הגדוד השלישי, האחד בפיקוד הקצין היהודי-בריטי **טוני ון-גלדר** (שנהרג כעבור שבועות אחדים) והשני בפיקוד הקצין **משה ריננהולד (רינות)**, על שלוש עמדות שתפסו הגרמנים בשטח ההפקר, ושבּו לראשונה - 12 חיילים גרמנים, שאחד מהם, נהרג מאש אויב, במהלך התנועה אל עמדות הגדוד. למחרת, ה-20 במרס 1945, נטל הגדוד השלישי חלק מרכזי ביום קרב יזום, שבו שיפרו החי"ל ובריגדה הודית שהחזיקה בקטע חזית סמוך, את עמדותיהן, בסיוע מטוסים, טנקים וארטילריה. היתה זו הפעולה הצבאית המורכבת ביותר שביצעה הבריגדה עד אז. משימת הגדוד השלישי היתה להתקדם עד לכפר קטן בשטח ההפקר בשם **לה ג'ורג'טה**, לטהר אותו מאויב ולהקים מוצב לידו, במקום בו נשבו הגרמנים ביום הקודם. כיבוש **לה ג'ורג'טה** הוטל על פלוגתו של **יוחנן פליץ**, וההכנות החלו לילות אחדים קודם לכן, כאשר סיורי הפלוגה פינו את נתיב ההתקדמות המתוכנן ממוקשים. ביום הקרב התקדמה הפלוגה בליווי

הטנקים ובחיפוי אווירי וארטילרי, הסתערה על המוצב הגרמני שבכפר וכבשה אותו. הפלוגה התחפרה במוצב הכבוש ובלילה ספגה הפגזה והדפה התקפת נגד גרמנית. ב-24 במרס סיימה החי"ל את חלקה בהחזקת הקו

בגזרת אלפונסינה ועברה תחת פיקוד הקורפוס ה-10 בגזרת **הנהר סניו**, לגזרה בעלת אופי הררי ומבוחר, מול אויב של דיביזית הצנחנים הגרמנית ה-4. ב-11 באפריל 1945 כונס הגדוד השלישי מעמדותיו והתארגן במהירות לקראת התקפה אל מעבר לנהר. בשעות הצהריים החלה הפלוגה הראשונה שלו לחצות את הסניו, בעוברה דרך ראש הגשר שכבש הגדוד השני. משימתו של הגדוד השלישי הייתה לכבוש את הכפר **מונטה-גביו** במעלה הרכס שמצפון לסניו. הצנחנים הגרמנים אמנם נסוגו, אולם ההתקדמות במעלה ההר לנוכח ההתנגדות הנחושה שגילה המשמר העורפי הגרמני היתה איטית ונתקלה בקשיים. הגדוד נעצר עם חשיכה והתחפר בכפר קטן **אוסאנו** לאחר שחיסל במשך היום כמה קיני התנגדות. סיורים שנשלחו באותו לילה איתרו חוליות גרמניות בכמה בתים והשמידו אותם. אבדות הגדוד באותו יום היו שלושה חיילים וכעשרים פצועים. למחרת, ה-12 באפריל, התחדשה התקדמות הגדוד תוך הסתייעות בארטילריה, במשחית טנקים של סוללה בריטית, ובפלסים שפינו את ציר ההתקדמות ממוקשים. עד לשעות הצהריים השתלט הגדוד על כל רכס מונטה-גביו. הגדוד המשיך להתקדם בעקבות הגרמנים הנסוגים, ובשעות אחר הצהריים השתלט על כפר בשם **מונטה קואזולה** שני קילומטר צפונה יותר. סיור שנשלח מתוך הפלוגה המובילה יצר מגע עם יחידות הדיביזיה הפולנית שהתקדמה באגפה הימני של החי"ל לעבר קסטלבלונזה, אימולה ובולוניה. הכוחות הגרמנים הנסוגים הצליחו לנתק מגע, וב-14 באפריל רוכז הגדוד ביחד עם הגדוד השני והוחזר לאחור למנוחה, אל מדרום לסניו באזור בריזיגלה. במאי 1945 הועבר הגדוד, יחד עם כל הבריגדה, לאזור **טארביזיו** באיטליה, סמוך למשולש הגבולות איטליה-אוסטריה-יגוסלביה, והתמקם בכפר **קאמפורוסו**. בגדוד שרתו חיילים רבים שמשפחותיהם נספו בשואה. אחרים טעמו בעצמם טעמו של דיכוי נאצי בארצות מוצאם קודם למלחמה או במהלכה. על רקע זה אירעו בגדוד, התפרצויות כלפי גרמנים. **ימי טארביזיו ציינו גם את ראשיתו של המפגש בין חיילי הבריגאדה לבין ניצולי השואה, מפגש שהיה בעל חשיבות היסטורית גדולה עוד יותר מזו של המפגש עם הגרמנים בחזית.** בסוף יולי 1945 הועברה החי"ל מטארביזיו לבלגיה ולהולנד. הגדוד השלישי נשלח בתחילה לטורניי שבבלגיה, ועבר לאחר-מכן לוואסנאר שבהולנד. הפלוגות התפזרו במקומות שונים בהולנד ופיקחו על יחידות של שבויים גרמנים שהועסקו בפינוי מוקשים ובשיקום תשתיות. בתחילת נובמבר עבר הגדוד לבלגיה והתחלף עם הגדוד הראשון. בפברואר 1946 נערך חילוף חוזר והגדוד חזר להולנד. יותר ויותר תפקידים במרחב הועברו לידי הצבא ההולנדי והבלגי. ב-1 במאי 1946 הגיעה לחי"ל הוראת השחרור המזורז והפירוק הכללי. בסוף מאי רוכזה החי"ל ב**גנט** שבבלגיה, והחל תהליך השחרור. ב-9 ביולי 1946 יצאה קבוצת המשתחררים האחרונה מ**נמל קאלה** בדרכה למצרים ומשם לארץ ישראל.

חללי הגדוד השלישי

יהודה גולובוב	נפל ביום כ"ח בניסן תש"ה, 11 באפריל 1945.
אליהו הרשקוביץ	נפל ביום י"א באייר תש"ה, 24 באפריל 1945.
צבי הירשפלד	נהרג בתאונה ביום י' באייר תש"ה, 23 באפריל 1945.
משה וואדל	נפל ביום כ"ג בניסן תש"ה, 6 באפריל 1945.
דוד אנטוני ווין-גלדר	נפל ביום כ"ג בניסן תש"ה, 6 באפריל 1945.
משה יוקלסון	מת מפצעיו ביום י"ט בתמוז תש"ה, 6 ביוני 1945.
יוסף ליברמן	נפל ביום כ"ח בניסן תש"ה, 11 באפריל 1945.
משה מלמן	נפל ביום כ"ג בניסן תש"ה, 6 באפריל 1945.
דוד מנדל	נפל ביום כ"ט בניסן תש"ה, 12 באפריל 1945.
יצחק סימא	נפל ביום כ"ג בניסן תש"ה, 6 באפריל 1945.
שלמה פרידמן	נפטר כתוצאה מפציעה קשה, ביום כ"ו באייר תש"ה, 9 במאי 1945.
זלמן קלט	נפצע בקרב ביום ו' בניסן תש"ה 20 במרץ 1945, ונפטר כעבור ימים אחדים.
תנחום רבינוביץ	נפצע בקרב ומת מפצעיו ביום ח' בניסן תש"ה, 22 במרץ 1945.
זאב רוסק	נפל ביום ו' בניסן תש"ה, 19 במרץ 1945.
יעקב שולגאסר	נפל ביום ו' בניסן תש"ה, 20 במרץ 1945.
משה שיפר	נפל ביום כ"ג בניסן תש"ה, 6 באפריל 1945.

גדוד תותחני שדה 200 (Jewish Field Regiment RA 200)

הוקם בסתיו 1944, ובו היו 3 סוללות (604, 605, 606), מתוך אנשי סוללת תותחי החוף ואנשי סוללת הנ"מ שהוסבו לתותחני שדה. וכן, יחידה בריטית שהועברה ממלטה להשלמת התקנים, סה"כ כ- 600 חיילים יהודים (ביניהם אדמונד דה רוטשילד, דור חמישי לשושלת רוטשילד הבריטית, אשר הקים ופיקד על סוללת תותחים) ועוד 300 חיילים בריטיים, עם 24 תותחי שדה 25 ליטראות. ראשית היחידה - כראשית ההתנדבות של הישוב העברי בארץ ישראל. 43 המתנדבים היהודים הראשונים, הופנו לחיל התותחנים. את האימונים עבר הגדוד ליד העיר פורלי באיטליה. ב-25 במרץ 1945 הגיע לחזית, באזור **ברייזיגלה**, היכן שמוקמה מפקדת הבריגדה היהודית. מ-27 במרץ עד 15 באפריל 1944, סייע הגדוד לחי"ל בקרבות ההגנה על נהר סניו, בחיפוי בעת צליחתו, פגיעה במטרות בעומק האויב ושיתוק מקורות ירי גרמני. בעזרת התותחנים נחלצו סיורים שהסתבכו בעומק האזור הגרמני. הגדוד העניק לבריגדה את הזרוע הארוכה, לפגוע בכל מטרה גרמנית שהתגלתה, נייחת או בתנועה ובמרדף אחרי נמלטים.

הגדוד פורק ב-6 באוגוסט 1946 עם פרוק החי"ל.

סוללת תותחני החוף (התותחנים הכבדים).

הייתה היחידה אליה הוצבו ראשוני המתנדבים הארצישראליים ב-7 ספטמבר 1939 (ביניהם, יעקב מייזובסקי, לימים תא"ל מידד, מנוס פרנסקי, לימים אל"מ פרת, יעקב קרליץ, בנימין פונט, יוסף שפרנסקי שפר, משה בר, אליעזר הופנברטל לימים סא"ל דינאי, אשר נויס, שמעון שטנגר, יעקב אייכל, לימים סא"ל אשל, משה בלכר ברעם, אהרונסון). נועדה להגנת חופי ארץ ישראל. הוכפפה לגדוד ה-14 של תותחי החוף 14 Coast Regiment R.A., שמטהו היה במנזר "סטלה מאריס" שעל הכרמל.

ששה מבין שנים עשר המתנדבים הראשונים של היישוב היהודי בארץ ישראל לצבא הבריטי, בספטמבר 1939. יעקב מידד, ראשון מאחור משמאל

היא כללה: 7 תותחי חוף של 6 אינץ' סימן 2 (כ-155 מ"מ, בעלי טווח של כ-15 ק"מ) אשר הוצבו: 3 על הכרמל המערבי, 2 במחנה בת גלים (סוללת "ראס אל כרום" בה שרת, לימים, ח"כ לובה אליאב)) ו-2 בשפך הקישון. בסתיו 1941 מנתה הגונדה 7 תותחי נ"מ 6 אינץ' שהוצבו: 3 - על הכרמל בסטלה מאריס, 2 - בבת גלים ו-2 בחוף קרית ים של היום, להגנה על בתי הזיקוק. בנוסף לכך: 2 תותחים דו קניים 6 ליטראות שהוצבו על שובר הגלים בכניסה לנמל חיפה ועוד תותח דו-קני שהוצב בקצה שובר הגלים ליד חומת העיר העתיקה בעכו, להגנה מפני התקפות ימיות וששה זרקורים בקוטר 90 ס"מ, מוגנים במקלעי נ"מ מדגם "לואיס" דו-קני. הסוללה השתתפה בירי והטבעת הצוללת האיטלקית "שירה". עם פרוקה בקיץ 1944 הועברו לוחמיה לחי"ל, לגדוד תותחי השדה 200.

הסוללה הארץ ישראלית הראשונה לתותחנות קלה נגד מטוסים

1 Pal. Lgt. R.A. Btry, R.A. היחידה של תותחים נגד מטוסים, הוקמה בסתיו 1941. היחידה מנתה בתחילה 81 חיילים ובהמשך הגיעה ל-300 חיילים, ביניהם, הסרג'נט מייג'ור רפפורט ואברהם יפה (לימים, אלוף בצה"ל). המתנדבים אומנו בתותחי 20 מ"מ איטלקיים ובמקלע כבד נ"מ "לואיס". סוללה תותחנים אחת צורפה לגדוד תותחנים בריטי בלבנון וסוריה, להגנת הנמל בטריפולי שבלבנון. נשקם היה: תותחי 75 מ"מ וזרקורים. הסוללה הארצישראלית מספר 1 הגנה על אזור חיפה והפילה שלושה מטוסי אויב (וכן עסקה גם בהעברת תחמושת ונשק, מרשות הצבא - לידי ה"הגנה" וה"אצ"ל"), תחנת הכוח בנהריים, מפעלי האשלג בים המלח ושדות התעופה בתל נוף ורמת דוד. במהלך 1943 הוחלף הנשק ל-16 תותחי נ"מ חדישים 40 מ"מ תוצרת "בופורס" ו-2 תותחי 20 מ"מ. ביולי החל אימון על תותחים מתנייעים וחיילים רבים נשלחו לקורסי נהיגה. בנובמבר 1943 עברה הסוללה לאימונים בפורט סעיד, שם קבלה מפקד יהודי בריטי בשם רוזנברג, ומשם עברה לאי קפריסין להגנה על פאמאגוסטה ושדה התעופה של ניקוסיה. פלגה אחת נשלחה לאי קסטלירוס שבים האגאי. באוקטובר 1944 עזבה היחידה את קפריסין ועברה לבורג-אל-ערב כדי להצטרף לבריגדה. עד הצטרפותה לבריגדה, לא היה בה קצין עברי מארץ ישראל. היו בה קצינים יהודים מצ'כוסלובקיה ודרום אפריקה.

פלוגת עובדי הנמלים 1039

היחידה 1039 Port Operating Coy. הוקמה בסוף 1940, כדי להפעיל נמלים בציר ההתקדמות של כוחות בעלות הברית במדבר המערבי. אנשיה גויסו מתוך עובדי נמל חיפה והיו ביניהם רבים מעולי סלוניקי. במאוס 1941 נשלחה היחידה, שמנתה כ-440 איש, למצרים ומשם יצאה כעבור זמן קצר ליוון. אנשיה עבדו בנמלי **פיראוס**, **כאלקיס** ו**ולוס**, בפריקת האוניות שהביאו אספקה לחיל המשלוח הבריטי. במהלך הנסיגה והפינוי של חיל המשלוח הבריטי מיוון, רבים מחיילי היחידה **נפלו בשבי הגרמני**. אחרים נותרו ביוון והצטרפו בחלקם ל**פרטיזנים** היוונים, ומיעוטם הצליחו להימלט ולהוות את הגרעין ליחידה המחודשת שהוקמה במצרים ונשאה אותו שם. בסוף יולי 1941 הקימו הבריטים את היחידה מחדש. הם העבירו אליה את שרידי פלוגת החפרים 606 שנחלצו מיוון וכתרים וכן גייסו סוורים נוספים בארץ. תחילה נשלחה הפלוגה לעבוד בנמל **עקבה**. בקיץ 1942 נשלחה הפלוגה למצרים ומשם התקדמה בסתיו, בעקבות המחנה השמיני, לנמלי **טוברוק** ו**בנגאזי**. במאי 1943 הוחזרה הפלוגה מטריפולי למצרים, והועסקה בפריקת ספינות בנמלי תעלת סואץ. בסוף מאי הועברה הפלוגה לארץ והחלה לעבוד בנמל **תל אביב** כשעיקר זמנה מוקדש לאימונים. בנובמבר 1943 קיבלה היחידה תגבורת כוח אדם, ולאחר מכן יצאה חזרה למצרים, כדי להתאמן במשימות נחיתה לקראת פלישה אפשרית לבלקן. בראשית 1944 זכתה היחידה בפיקוד עברי. משהתעכבו הנחיתות המתוכננות בים האגאי, התפצלה הפלוגה ומחלקותיה נשלחו לעבוד בנמלי **פורט סעיד**, **סואץ** ו**בנגאזי**. השאר, וכן תגבורות שהגיעו מגדודי חיל הרגלים, המשיכו להתאמן באיסמעיליה. מאוחר יותר נשלחו קבוצות נוספות לעבוד בנמלי **אלכסנדריה** ו**טריפולי**, לקראת יציאת כוח הפלישה ליוון בסתיו 1944, מחלקה אחת מהפלוגה צורפה בתחילת לכוח הפלישה הבריטי והופעלה באיים **רודוס** ו**לרוס**.

פלוגה לביקורת הנמלים וקווי התחבורה מספר 1

הפלוגה הוקמה בסוף 1942. היא הורכבה בעיקר ממתנדבים מבוגרים, אנשים שהועברו אליה מיחידות הרגלים והתותחנים, ומאחורני השאריות של פלוגות החפרים. בדצמבר 1942 נשלחה היחידה לבצרה ומשם פוזרו אנשיה לנמלים ולתחנות רכבת בקוט ובבצרה שבעיראק ועבדן, כוראמשאה, אחוואז, בהראבאד, באנדאר-שפור וטהרן שבפרס לאורך נתיב האספקה הדרומי, שבו שיגרו בעלות הברית המערביות, ציוד ואספקה לברית המועצות. תפקידם של אנשי היחידה היה לטפל בדחיפת המטענים ברכבות ובשיירות לאורך הציר הארוך ולפקח על מהלכה. זו הייתה יחידה קטנה ומפוזרת בסביבה לא יהודית ובמשך רוב התקופה – היתה היחידה העברית היחידה, באזורים שבהם הוצבו אנשיה. בפלוגה שירתו מספר פעילים של התנועות החלוציות, דוברי רוסית ברובם, שהתגייסו אליה בעידודם של התנועות והמוסד לעלייה ב', בתקווה להקים באמצעותה קשר עם חברי תנועותיהם, שנמלטו מפולין אל המחוזות האסיאתיים של ברית המועצות. התקווה נכזבה והיחידה לא הצליחה ליצור קשרים עם יהודי ברית המועצות. אך עם זאת, היא מילאה תפקיד חשוב בטיפוח הקשר עם יהודי אירן ועיראק. בתום המלחמה חדל נתיב האספקה דרך אירן ועיראק לברית המועצות לפעול, והיחידה סיימה את תפקידה. בינואר 1946 הוחזרו לארץ אחרוני אנשיה והיא פורקה.

מחלקות הקשר 82, 83 (האתתים)

מחלקות הקשר 82,83 L.M.Setn, 7 L. of C. Signals, R.C.S. הוקמו בסוריה מחיילי הקשר שהצליחו להחליץ מיוון. היו חלק מיחידת הקשר של קוי האספקה L. of C.7 של המחנה העשירי. השתתפו במערכה בסוריה והיו לחלק מיחידת הקשר הארמיונית של המחנה התשיעי. במאי 1942 הועברה מחציתה למחנה השמיני במצרים. ביוני 1942, לאחר הנסיגה בצפון אפריקה, הועברה לעיראק. אנשיה נאבקו על הקמת פלוגה עברית מכלל המשרתים הארצישראלים ביחידות הקשר.

פלוגת המיפוי R.E. 524

בפברואר 1942, עקב נפילה בשבי, בקרבות ביוון ובכרתים, של מחלקת שדה למדידות, שהיתה יחידה סודית, הסגורה בפני זרים, נוצר מחסור בחיילים בריטיים מתאימים, הוחלט לשנות את הנוהל ולגייס יהודים מיומנים ומתאימים מארץ ישראל. הפלוגה פעלה בתחילה במצרים ובצפון אפריקה ולאחר מכן באיטליה ובמזרח התיכון. לרשות הפלוגה עמד בית דפוס נייד איתו הדפיסה מפות ואף ספרי לימוד עבור בתי הספר שהיחידות העבריות הקימו באיטליה. בפלוגה שרתו כשלוש מאות חיילים עבריים.

להרחבה - ראה המאמר http://www.jwmww2.org/vf/ib_items/304/company.pdf

יחידות מחסני מפות

יחידת המפות הארצישראלית 14 הוקמה בירושלים בסוף 1942 בפיקוד הקצין הארצישראלי **ברסט**, ונשלחה ל**אחווה** שב**פרס**, שם פעלה עד קיץ 1943 עת עבר המחנה העשירי להודו. יחידה 18 בפיקודו של לוטננט קולונלסקי הגיעה בראשית 1943 ל**עיראק** והתפצלה בין **בגדד**, **מוסול** ו**כרכוך**. יחידות 15, 16 ו-17 שרתו בארץ ישראל ומאוחר יותר 15, 16 עברו למצרים תחת פיקודו של לוטננט צבי פדבו ושירתו בצפון אפריקה. יחידה 20 היתה היחידה העברית הראשונה שהגיעה ל**סיציליה** באוגוסט 1943 ובסתו הועברה לאיטליה, יחד עם יחידה 16 כשיחידת מחסני מפות 15 נשארה בבנגאזי.

היחידה לסילוק פצצות

היחידה הוקמה בקיץ 1940 ונפתחה בפני מתנדבים מחיל החפרים. במשך הזמן, עם בואן של יחידות סילוק פצצות מבריטניה שהתמחו בתפקידן בעת הקרב על בריטניה, חזרו החפרים ליחידות המוצא. בדצמבר 1940 יצאה היחידה לאלכסנדריה כאשר היא מונה כ- 30 - 35 איש. היחידה פעלה בעיקר באזור אלכסנדריה ותעלת סואץ. תפקידה היה לפרק פצצות אויב אשר לא התפוצצו. בקיץ 1941 פורקה היחידה. חיילים אחדים המשיכו לשרת ביחידות לסילוק פצצות, ואחרים שובצו לתפקידים שונים בחיל ההנדסה במצרים, שלא ביחידות עבריות.

חיל החימוש R.E.M.E חיל החרושת

יחידה 313, יחידה 319, יחידה 329, יחידה 527 (שרתה במחסני התחמושת הגדולים במערות טורה), יחידה 529, בסיס בית-נבאללה. במחצית 1942 הוחל בהקמת יחידות יהודיות בחיל החימוש. בשנת 1943 התגייסו לחיל החימוש יותר מ- 600 מתנדבים יהודים שהתגייסו במצרים ובלוב. בחיל זה שרתו גם נשים כמחסנאיות של בתי המלאכה. עד 1944 הוקמו **חמש פלוגות**. שתי פלוגות פעלו תקופה מסוימת בלוב, אחת במצרים ושתיים נשארו בחיפה. פלוגות אלה הגיעו לרמה מקצועית גבוהה לרבות תיקוני שריון וארטילריה, נרכש בהן ידע וניסיון בתיקוני נשק מסוגים שונים, בדרג הגבוה של בית המלאכה ומפעל השיקום.

חיל הציוד – R. A. O. C.

ב- 1942, בלחצה של הסוכנות היהודית, קיבצה המפקדה בקהיר את בעלי המקצוע ויחד עם מגוייסים חדשים הקימה את הפלוגה העברית הראשונה בחיל הציוד. בהמשך הזמן, הוקמו **תשע פלוגות** - פלוגה 514 - שכללה בנות רבות של ה- A.T.S. וניהלה את מחסני הציוד ליד חיפה, פלוגה 528, פלוגה 530 – שהועברה בלחץ המפקדה הבריטית לקפריסין ולאחר מכן במלטה, פלוגה 553, פלוגה 554, פלוגה 555, פלוגה 556, פלוגה 559, פלוגה 560. אופיה של העבודה במחסני ענק ובסדנאות הכביד מאוד על שמירת המסגרת הפלוגתית. מתנדבי חיל הציוד שירתו בארץ-ישראל (כמו במחסני התחמושת בודי סראר שליד חולדה, שם עסקו במילוי מוקשים בחומר נפץ), במצרים, בלוב ובקפריסין - ואחר-כך גם באיטליה. אחדים הגיעו ליוון וחלק מהם נפלו בשבי. מעטים נשלחו למזרח הרחוק.

פלוגת הנדסה 738

בקיץ 1940 הוחלט על הקמת יחידה ארצישראלית של חיל ההנדסה, מן המתנדבים שהתגייסו לחיל זה בתחילת המלחמה ושירתו ביחידות הנדסה בריטיות בארץ-ישראל. באוקטובר 1940 רוכזה הפלוגה, שנקראה – פלוגת האומנים המלכותיים (**738 Artisan Works Coy., R.E.**) בגדרה ובה 200 יהודים ו-20 ערבים. מפקד הפלוגה היה מייג'ור קראן. בפלוגה היו חמישה קצינים יהודיים ובפעם הראשונה שפת הפיקוד הייתה עברית. הפלוגה עקפה את הגזרה שלא להניף דגל עברי בכך שקבעה אותו כ"דגל פלוגתי" על-ידי הכנסת סמל ה-R.E. וספרה 738 לתוך המגן דוד. האנשים שהתגייסו לפלוגת ההנדסה, היו בעלי מקצועות בניין. בתחילה הם הועסקו בעיקר במשימות בינוי המחנות, שהיו אזרחיות באופיין. אולם בהמשך המלחמה התאמנה הפלוגה גם במשימות של הנדסה קרבית. עם השלמת אימוניה הועברה הפלוגה לחיפה ופוצלה לשניים: מחציתה נשלחה לגליל לעבוד בביצור הגבול הצפוני, והמחצית האחרת נשארה בחיפה. באוגוסט 1941 הועברו החיילים הערבים מהפלוגה לפלוגת הנדסה 740, שעבדה בצפון סוריה בהקמת ביצורים. באפריל 1941 הועברה פלוגה 738 למצרים, והועסקה בבניית מחנות צבאיים. בראשית יוני 1941 היא נשלחה לאל-עלמיין, כדי להקים קו ביצורים עורפי. הקו הפך לקו העצירה ובמערכת אל-עלמיין בקיץ 1942, הופעלה הפלוגה כפלוגת הנדסת שדה ופינתה שדות מוקשים. בתוך שלושה שבועות פינתה הפלוגה שדה בן 30 אלף מוקשים, בלי שום נפגע. באוגוסט 1944 יצאה הפלוגה לאיטליה ופוזרה למילוי משימות אחזקה שונות, בעיקר בתחנות רכבת. היא השתייכה למחנה השמיני והתקדמה עמו צפונה. לאחר תום הקרבות היא חנתה באזור ונציה. בתקופת שהותה באיטליה טיפלה הפלוגה בניצולים היהודים באזור ראווונה ואחר כך צפונה משם. אחת מפעולותיה יוצאות הדופן בתחום זה היתה העברת קבוצת פרטיזנים למשימותיה מעבר לקווים דרך שדה מוקשים. בתמורה הביאה קבוצת הפרטיזנים בדרכה חזרה קבוצת יהודים בתוך שיירה גדולה יותר של איטלקים. חיילי הפלוגה, שהיו מוותיקי המתנדבים הקדימו גם להשתחרר. בפברואר 1946 פורקה הפלוגה.

פלוגת הנדסה 870

ביולי 1941 הוחל בהקמת הפלוגה **870 Mechanical Equipment Coy., R.E.** שיועדה להפעלת **ציוד מכני הנדסי**. תהליך ייחודה של הפלוגה היה הדרגתי: בתחילה שירתו בה גם חיילים בריטים והפיקוד היה בריטי. לאחר מכן מונו קצינים יהודיים, הוצאו חיילים בריטים, ולבסוף אף הפיקוד היה יהודי. תהליך זה הסתיים רק בקיץ 1944. בספטמבר 1941 נשלחה הפלוגה לסוריה. צוותים של חייליה והציוד המכני שלה נשלחו מסוריה למלא משימות בכל רחבי המזרח התיכון, ובינואר 1944 הפלוגה הייתה מפוזרת מטריפולי שבלוב ועד עיראק, לרבות קפריסין. אנשיה עסקו בסילוק שלגים ופתיחת צירים בהרי הלבנון, פריצת דרכים, הכשרת מסלולים ושדות תעופה בעיראק ובארץ ישראל. בין 300 אנשי היחידה עדיין נמצאו מספר קצינים ומש"קים בריטים, שרובם עברו ממנה במרוצת 1944. בסוף 1944 החלה יחידה מפוזרת זו, להתרכז במצרים ומחלקה ממנה נטלה חלק בפלישה לאיי הים האגאי. בתחילת 1945 הוחזרה הפלוגה לסוריה, להוציא מחלקה שנשארה במצרים. חיילי הפלוגה מילאו תפקיד חשוב באבטחת השכונה היהודית של ביירות, בעת המהומות האנטי צרפתיות,

שהתחוללו בעיר ביוני 1945. **אנשי הפלוגה גם סייעו בהעברת עולים בלתי ליגאליים מסוריה לארץ ישראל.** באוגוסט 1945 נשלחה מפקדת הפלוגה יחד עם מחלקה אחת שלה לעיראק. היא התמקמה באזור שייבה, והמחלקה הועסקה בעבודות שונות באזור בתי הזיקוק של עבדאן. עם חיסולו של פיקוד עיראק ופרס, עסקה המחלקה בפינוי ציוד מכאני הנדסי מעיראק, לבסיסים בארץ ובמצרים. בדצמבר 1945 פורקה אותו חלק של הפלוגה שהיה בשייבה, לאחר שמספר המשתחררים והיוצאים לחופשת מולדת התרבה, כך ששוב לא היה עוד באפשרותה לתפקד. מחלקה אחת מהפלוגה המשיכה להתקיים בארץ עד סוף יוני 1946.

פלוגת הנדסה 743

בספטמבר 1941 הוחל בהקמת הפלוגה 743 Artisan Works Coy., R.E. באפריל 1942 הועברו אליה 200 חיילים יהודים מפלוגת הנדסה 740, במסגרת הפרדת הפלוגות המעורבות. העברה זו סיימה את פרשת הפלוגות המעורבות מיהודים וערבים. הפלוגה הועסקה בתחילה בעיקר במשימות בינוי מחנות שהיו אזרחיות באופיין. אולם לאחר-מכן היא הופעלה גם במשימות של הנדסה קרבית, כגון הקמת קווי ביצורים בארץ ובמצרים. הפלוגה עסקה בהקמת קו הביצורים של תוכנית "המבצר האחרון ארץ-ישראל", ועם התרחקות החזית מן הארץ, היא נשלחה בינואר 1943 ל**טוברוק**, כדי לשקם את הריסות הנמל ומיתקנים חיוניים אחרים, כגון בניית בית חולים צבאי. באוגוסט 1944 הועברה הפלוגה למצרים והחלה להתאמן לקראת יציאתה אל מעבר לים. בספטמבר 1944 הגיעה הפלוגה ל**טאראנטי** ומשם המשיכה לבית הספר של המהנדסים המלכותיים בקפואה. בתקופה זו סופחו אליה קרוב ל-60 חיילים נוספים מיחידות ההנדסה העבריות שבאיטליה. באוקטובר נודע כי הפלוגה תאורגן מחדש כפלוגת השדה של החטיבה היהודית הלוחמת. לצורך כך הוחלף מפקדה **נוח אטלס**, בשל גילו המבוגר, שעבר לפקד על פלוגת ההנדסה 739, ובמקומו נתמנה סגנו **אהרון כהן**. עתה החלה הפלוגה באימונים אינטנסיביים לקראת הצטרפותה לחטיבה, ונקראה מעתה פלוגת הנדסת שדה 643.

פלוגת הנדסה 544

בקיץ 1942 הוקמה פלוגת **החשמלאים והמכונאים** 544 Mechanical & Electrical Coy. שכללה קצת יותר מ-200 איש בפיקודו של **מייג'ור בסן**. הפלוגה נשלחה למצרים, פעלה במפוצל, והייתה אחראית על התחזוקה של המחנות הבריטים באזור הדלתא. בדצמבר 1942 נשלחה היחידה למדבר המערבי. משימתה הייתה להפעיל מחדש את מערכת אספקת המים שבנו הבריטים, וחובלה בעת הנסיגה במאי-יוני 1942. לצורך כך היא פוצלה לחוליות קטנות שהיו מפוזרות לאורך מאות קילומטרים של צינור המים. בדידות זו הפכה לסימן ההיכר של היחידה. בסוף ינואר 1943 הועברה הפלוגה ללוב, שם פוצלה שוב לחוליות קטנות וקיבלה אחריות על תחזוקת מערכת אספקת החשמל והמים במחוז קירנאיקה. בסוף 1944 הוחזרה הפלוגה לארץ ישראל לאחר שרות ממושך במדבר. משיקולים הקשורים במאבק נגד ארגוני המחתרת, החליטו הבריטים להוציאה שוב מהארץ ולהעבירה לאיטליה. בתחילת 1945 הגיעה הפלוגה לדרום איטליה. מרבית הפלוגה נשלחה לנאפולי אך שלוחות שלה יצאו לרומא ולעפירה נולה. בשלושת המקומות עסקו אנשיה בתחזוקת מתקני חשמל, מים ובתי חולים. בפברואר 1946 פורקה הפלוגה.

פלוגת הנדסה 739

בדצמבר 1940 הוחל בהקמת הפלוגה 739 Artisan Works Coy., R.E. בפיקודו של מייג'ור קראן. הפלוגה הורכבה מטירונים וקצינים זוטרים ארצישראליים. הפלוגה הייתה לכאורה מעורבת עם ערבים, אך לאמיתו של דבר היוו בה היהודים רוב מכריע, ועובדת קיומה של קצונה יהודית עשתה אותה למעשה ליחידה עברית. הפלוגה הועסקה בתחילה בעיקר במשימות בינוי המחנות, שהיו אזרחיות באופיין. בהמשך המלחמה, התאמנה גם במשימות של הנדסה קרבית. באפריל 1941 היא קיבלה את ציודה של פלוגה 738, שהועברה למצרים והחלה להתאמן כיחידת הנדסה. מיוני 1941 עבדה הפלוגה בבניית ביצורי הגבול הצפוני בגליל, באזור מרג' עיון שמצפון למטולה. בראשית 1943 מונה הקצין היהודי, **טוביאנסקי** למפקד הפלוגה, שריכזה רבים מן המתנדבים הוותיקים שהתגייסו בחודשים הראשונים למלחמה, ליחידות בריטיות ולחיל החפרים. באוגוסט 1943 יצאה הפלוגה למצרים ובאוקטובר הועברה לברינדזי באיטליה. הפלוגה נשארה באזור זה ועסקה בהקמת מתקני קבע שונים ואחזקתם. בפברואר 1944 עברה לנאפולי ובמשך חודשים עבדה בתחזוקת בתי חולים באזור. בראשית 1944 מונה מייג'ר **אטלס** כמפקד הפלוגה. בברינדזי פגשו אנשי הפלוגה בפליטים יהודים מיוגוסלביה שחולצו מן האי ויסי. פעילי היחידות חילקו בינם את השטחים מבחינת האחריות לאיתור יהודים והגשה להם סיוע ראשוני. הפלוגה קיבלה על עצמה את האחריות למרחב שבין אנקונה לרימיני. הניסיון שרכשה היה מרובה, והרמה שהגיעו אליה הייתה גבוהה ומצאה את ביטוייה בהערכת המפקדות הממונות. במאי 1945 לאחר ניצחון בעלות הברית, הועברה הפלוגה למילאנו וסביבתה. בתחילת 1946 נשלחה לארץ להתפרק.

פלוגת הנדסה 744

מפקדה מייג'ור שטיין. שרתה בצפון אפריקה ועסקה בפעילות בינוי – כמו בניית בית החולים בטוברוק. הורכבה מכ-30% מעפילים שהיו בארץ בין שבועיים לחודש, טרם התנדבותם לצבא הבריטי, חסרי הכרה ציונית דבר שגרם לבעיות מוטיבציה קשות בפלוגה עד כדי החלטה על פרוקה. 60 מאנשיה הועברו לפלוגה 738 וכ-30 הועברו לפלוגת ההסוואה הארצישראלית. בסוף 1943 הועברה מטריפולי לבנגזי.

פלוגת הנדסה 745

הפלוגה 745 Artisan Works Coy., R.E. הוקמה בקיץ 1942 זכתה לכינוי "**פלוגת סולל בונה**", על כי גרעינה היה קבוצה של מתנדבים מעובדי "סולל בונה" ומפקדה מייג'ור **חיימוביץ'**, היה ממנהלי העבודה הבכירים של החברה. הפלוגה החלה את שירותה במצרים, ובקיץ 1943 הועברה מאזור תעלת סואץ למדבר המערבי והייתה מפוזרת מטוברוק ועד טריפולי. אנשיה עסקו בהקמת מחנות, שיקום גשרים, בניית שדות תעופה והתקנת קווי מים. בשלהי 1943 הוחזרה הפלוגה מטריפולי למצרים. לקראת יציאתה לאיטליה, התאמנה במשימות של הנדסה קרבית. במרץ 1944 הגיעה לאיטליה ונשלחה לנאפולי שם בנתה 3 מחנות צבאיים ושיקומם. בשלהי המלחמה הועסקה בעיקר בשיקום ובבניית גשרים ושיפוץ צירי תנועה. לאחר ניצחון בעלות הברית היא הועברה למילנו ובתחילת 1946 הוחזרה למזרח התיכון לקראת פירוקה ושחרורה.

פלוגת הסוואה 1

פלוגה 1 M.E. Camouflage Coy. התגבשה בהלואן שליד קאהיר, מפקדה היה מייג'ור אהרונוב. בראשית אוגוסט 1942 הועברה תחת פיקוד המחנה השמיני ופעלה בקו אל-עלמיין. היא העבירה קורסי הסוואה ליחידות שונות של המחנה השמיני ובנתה דמאים שנועדו להטעות את האויב, לקראת פתיחת המתקפה באל-עלמיין בסוף אוקטובר 1942.

לאחר כיבוש לוב, רוכזה בנמל טריפולי ועסקה בפעולות הסוואה שונות, כגון בניית דמה של גשרים, סוללות ארטילריה וטנקי שרמן. בנובמבר 1943 הועברה מאלכסנדריה שבמצרים לטארנטו שבאיטליה, התאמנה בפוג'יה ונשלחה ללוקארה תחת פיקוד המחנה השמיני, ממונטה קאסינו ועד לחוף האדריאטי. אנשיה פעלו בקבוצות קטנות כשהם מסופחים ליחידות שונות, לאורך קו החזית המזרחי, כשהם בונים דמיי תותחים, טנקים, גשרים, חופי העמסה וכיום תרגילי נחיתה. באיטליה אימצה הפלוגה את הפליטים היהודים בבבארי, להם קציני היחידה וחייליה אספו והביאו מצרכי מזון ומלבושים. הפלוגה נותרה באיטליה עד תום המלחמה. בראשית 1946 היא פורקה.

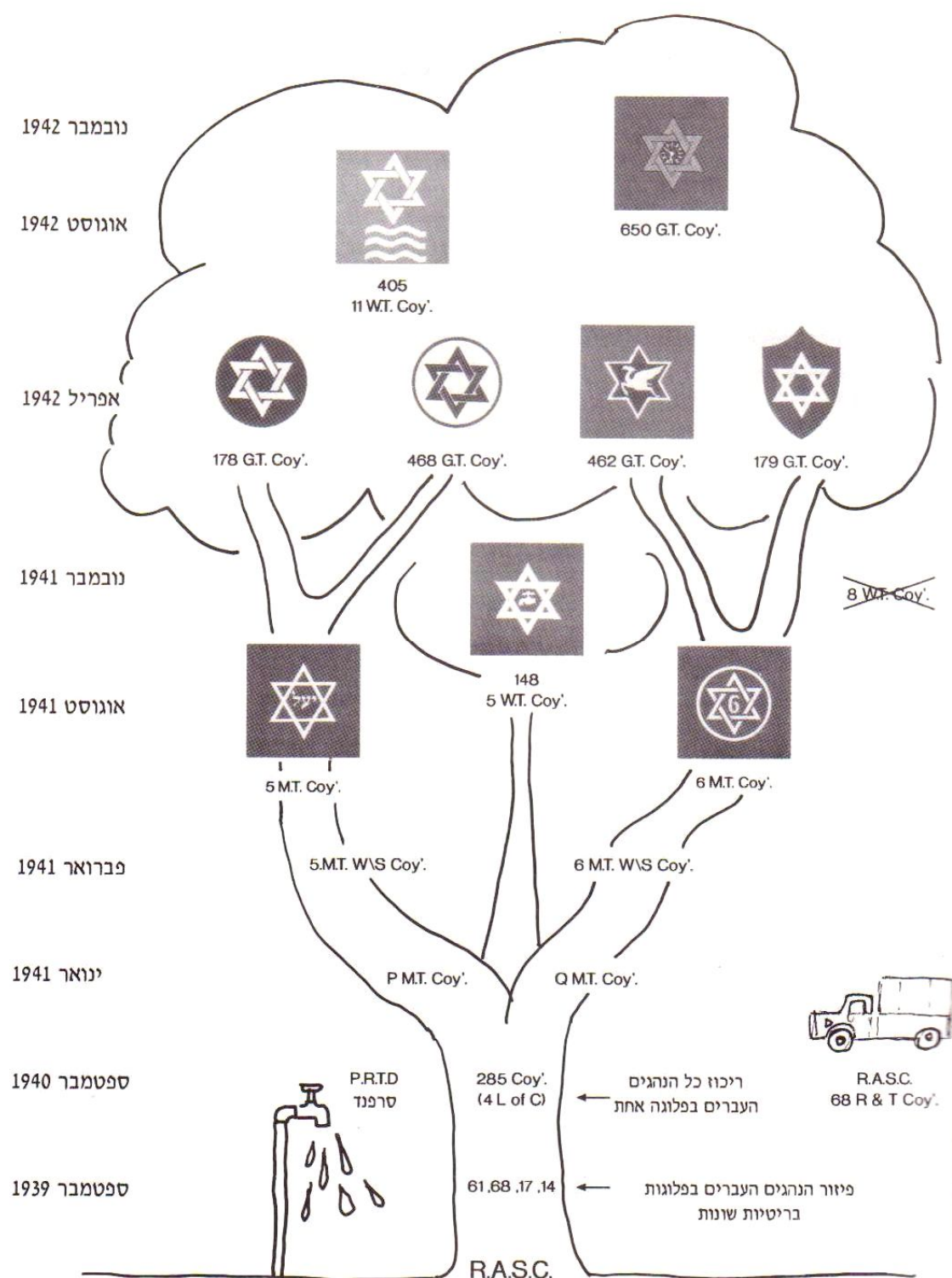
פלוגת הנדסת שדה 643

הייתה זו יחידת הנדסת השדה העברית היחידה שהוקמה בצבא הבריטי, והיא נוסדה יומיים לאחר **ההכרזה על הקמת החי"ל ב- 21 בספטמבר 1944**. גרעינה הורכב מאנשי פלוגת ההנדסה 743 שכבר היו באיטליה. למפקדה התמנה מייג'ור אהרון כהן, קצין ארצישראלי יליד בריטניה, שלמד בלונדון והתנדב שם לצבא בתחית המלחמה. שירת כקצין בפלוגת ההנדסה של בריגדת השריון ה-11 באנגליה, הדריך באגף הארצישראלי בבסיס חיל ההנדסה במועסקר שבמצרים, שרת בפלוגת הצמ"ח 870 ולאחר מכן כסמ"פ 743. ב- 15 בספטמבר 1944 הגיעה היחידה לטאראנטו ומשם המשיכה לבית הספר של המהנדסים המלכותיים בקפואה, לעבור אימון הכשרה של פלוגת הנדסת-שדה. הפלוגה קלטה חיילים נוספים מפלוגות ההנדסה העבריות שבאיטליה. המש"קים רוכזו לקבוצות אימונים, והקצינים נשלחו לקורסים. בנובמבר יצאה היחידה כולה לסדרת אימוני גישור על נהר הוולטורנו. בינואר 1945 יצאה הפלוגה כולה לשטחי האימונים של החי"ל בפיוג'י, דרומית לרומא, ועברה סדרת אימונים בשטח הררי בנושא חי"ר והנדסה. כאן השתתפה פלוגה 643 בתרגיל העוצבתי של הבריגדה והשלימה את התארגנותה לקראת היציאה לחזית. עם הכניסה לקו החזית בגזרת אלפונסינה, התפצלה פלוגת ההנדסה של החי"ל: כל אחד משני גדודי הרגלים בקו הקדמי קיבל מחלקה שלה, ואילו המחלקה השלישית נותרה באזור הכפר מצאנו. מחלקה זו היתה אחראית לאחזקת הצירים ואיישה את נקודות הייקוש, בגשרים שבמרחב החטיבה. ב- 24 במרס 1945 עברה עם החטיבה לגזרת בריזיגלה. חלקה עסק באימונים והשאר בתחזוקת דרכי העפר המעטות שבאזור, שנעשתה בעיקר בלילות, בשל היותן נתונות לתצפית אויב. באפריל 1945 החלו בעלות הברית במתקפה המכרעת באיטליה. משימת החי"ל היתה לצלוח את הסניו, לבצע התקפה מוגבלת כהסחה למאמץ ההבקעה העיקרי של הפולנים, ולהשתלט בהמשך על הרכסים שמצפון לסניו ממול לגזרתה. פלוגת ההנדסה היתה צריכה לבדוק את אפשרויות הגישור על פני הנהר. בליל ה- 9 באפריל 1945 יצאה פלוגה ד' מהגדוד השני לצלוח את הסניו ולבסס ראש גשר בגדה הצפונית שלו. סיור הנדסי של פלוגת

ההנדסה התקדם בעקבות הפלוגה לנהר, כדי לאתר מקום מתאים להנחת גשר. חלק מן הפלוגה עסק בפינוי המוקשים שהניחו הגרמנים באזור החצייה ולאורך הדרך העולה במעלה הרכסים שמצפון לנהר. ההתקדמות הייתה איטית ונתקלה בקשיים. עד שעות הערב השלימו פלסי החי"ל הקמת גשר ארעי על הסניו בנקודת החצייה. למחרת, ה- 12 באפריל, התחדשה התקדמות הגדוד השלישי בלויית פלסים, שפינו את מסלול ההתקדמות ממוקשים. לאחר חציית הסניו, נשלחה הפלוגה ב- 28 באפריל להקים גשר על הנהר פו, והמשיכה בכך עד סמוך ליום הניצחון. הפלוגה עברה עם שאר הבריגדה לטארביזיו, ביולי 1945 יצאה עם הבריגדה לבלגיה, ומשם המשיכה להולנד, כדי להניח גשרי ביילי על הריינוס באזור ארנהם. ביוני 1946 סיימה הפלוגה את משימותיה בבלגיה ובהולנד והפליגה עם שאר הבריגדה למצרים, לקראת השחרור בארץ-ישראל.

י.ע.ל. – יחידות הובלה עבריות R.A.S.C

פלוגת מובילי המים 405

הפלוגה Water Tank Coy. R.A.S.C. הוקמה במצרים בשנת 1942. מפקד הפלוגה היה **בני אידלמן**. לאחר מתקפת בעלות הברית באל-עלמיין, באוקטובר-נובמבר 1942 היא הועברה ללוב ושם נשארה. מפקד הפלוגה עקף את איסור הנפת הדגל הלאומי בכך שהכריז עליו כדגל "יחידתי". בהשוואה לפעילות היחידות העבריות באיטליה נראתה התעסוקה בלוב שגרתית ומשעממת. בפלוגה ניסו להתמודד עם השגרה והתנאים הסביבתיים

הקשים על ידי שליחת מספר רב של קצינים, מש"קים וחיילים לקורסים שונים ומשונים במצרים, למן בישול, דרך תחזוקה ועד לקרב מגע ו'דע את האויב'. קורס זה כלל בדרך כלל גם 'חופשת מולדת' של 12 יום בארץ. אנשי הפלוגה הבריחו לארץ נשק ממצבורי השלל באזור שירותם במדבר המערבי בתוך מכלי המים של רכביהם. בראשית 1945 נמצא סידור, שלפיו הוחלפו קבוצות חיילים בין הפלוגה בלוב לבין פלוגות ההובלה שבאיטליה. באפריל 1945 חגגה הפלוגה את ליל הסדר השלישי במדבר. במאי 1945 הפלוגה הוחזרה מקירנאיקה למצרים. היא נשלחה לנפיש, ליד איסמעיליה, וכאן קיבלה כתגבורת את אותם חיילי פלוגה 462 שהגיעו מאיטליה ולא השתחררו. מפקדה בני אידלמן השתחרר, ואת מקומו תפס **שמוראק**, מפקדה של 462. הפלוגה הפכה מפלוגת מובילי מים לפלוגת הובלה כללית. המיזוג בשלהי המלחמה בין וותיקי המדבר המערבי לוותיקי איטליה היה רווי חיכוכים. היחידה קלטת שאריות של פלוגות נוספות שהתפרקו, וכן נהגים ששירתו עד אז ביחידות בריטיות שונות. והצטרפו אליה גם מתנדבים חדשים שביקשו להתנדב לחיל ההובלה. היתה זו אחת היחידות העבריות האחרונות שפורקו. בתקופת היותה במצרים **לאחר המלחמה סייעו חיילי הפלוגה**, בניצוחו של הרס"פ **אליהו כהן (בן-חור)** **לפעולות המוסד לעלייה ב במצרים** ומילאו תפקיד מרכזי במבצע הברחתם לארץ של עשרות עולים חניכי תנועות הנוער החלוציות ערב פסח תש"ו (אפריל 1946) במסווה של חיילים היוצאים לחופשת החג.

פלוגת הובלה 462

הפלוגה 462 General Transport Coy. R.A.S.C. הוקמה באפריל 1942, על בסיס חיילים וותיקים מפלוגת ההובלה 179. בימיה הראשונים, הופעלה בבניית קו הביצורים באל עלמיין. בראשית יוני נשלחה לאזור אלכסנדריה להתארגנות מחדש. כאן התחלפו **הרי יפה**, מפקד 179, ומייג'ור **ישראל בוגנוב**, מפקד 462, בתפקידיהם. תחת פיקודו של יפה נשלחה הפלוגה ביוני 1942 לביירות, אולם המפולת של הצבא הבריטי במדבר המערבי בסוף יוני והתקדמותו של רומל עד אל-עלמיין גרמו, ככל הנראה, להחזרתה שוב לקו אל עלמיין. הפלוגה הובילה דיביזיה אוסטרלית מסוריה כתגבורת למערך של המחנה השמיני באל-עלמיין והשתתפה עמה בקרבות הבלימה נגד רומל בסוף יוני ובתחילת יולי 1942. עוד לפני שהגיעו הנהגים לחזית, הם הופצצו מן האוויר ופינו את נפגעייהם הראשונים. במהלך חודש יולי נמנו בפלוגה שלושה הרוגים וחמישה עשר פצועים. פלוגה 462 פעלה במדבר המערבי במשך כל תקופת הקרבות באל-עלמיין ולאחר המתקפה הבריטית בסוף אוקטובר 1942 השתתפה במרדף אחריו ללוב. אנשיה היו מוותיקי המתנדבים, והתקופה בה שירתו בחזית אל-עלמיין עשתה אותם ללוחמים וותיקים בהרגשתם. באותם ימים הפכה היחידה למקור גאווה ומופת ליחידות הובלה אחרות. בדצמבר 1942 עדיין המשיכה הפלוגה בהובלת תחמושת למחנה השמיני ברדיפתו אחר האויב. פלוגה 462 היתה הפלוגה העברית הראשונה שנועדה להישלח למלטה במסגרת ההכנות לנחיתה בסיציליה. ב-29 באפריל 1943 היא הפליגה על סיפון האונייה '**ארינפורה** Erinpura' במסגרת שיירה בת 27 ספינות לעבר מלטה. על הסיפון היו 334 קצינים וחיילים של היחידה. 20 איש מהיחידה לא הפליגו בדרך זו. להוציא את מפקדה, מייג'ור יפה, לא ידעו אנשי הפלוגה שמחוז חפצה של השיירה הוא מלטה. בשבת, ה-1 במאי 1943, הותקפה השיירה מן האוויר על ידי 12 מטוסים גרמנים. ה'ארינפורה' נפגעה ושקעה במהירות תוך ארבע דקות. התקפת האוויר נמשכה, והמטוסים הגרמניים ירו במקלעים על הניצולים במים סביב אונייה. זמן קצר לאחר מכן השתררה חשכה, שהקשתה על פעולות החילוץ, אך מנעה את המשך התקיפה האווירית. מחצית מהניצולים

נאספו על ידי שולת המוקשים "סנטה" ומחציתם ע"י המשחתת היוונית "אדריאס". והגיעו עמם לנמלים שונים. 148 מחיילי הפלוגה נספו באסון (ראה פרוט בהמשך). רבים אחרים נפצעו ולא חזרו לשרות ביחידה. הניצולים קיבלו חופשת מולדת להתאוששות.

ביולי 1943 התארגנה פלוגה 462 מחדש בסרפנד וקלטה מתנדבים חדשים. בספטמבר 1943 היא נשלחה לאיטליה ונחתה בראש החוף בסאלרנו, שם פעלה בפינוי רציפי הפריקה, ובדחיפת אספקה, תחמושת ודלק ליחידות הלוחמות בחזית זו. כאשר החזית נעצרה בקו וולטורנו הוחזרה הפלוגה לאחור והועסקה בפינוי חופי הפריקה מציוד. היחידה פעלה במסגרת הקורפוס העשירי. כאשר התקדמה החזית צפונה, עדיין נותרה היחידה מאחור בחוף סאלארנו. מפקד הפלוגה, הרי יפה עבר לפקד על יחידת מובילי טנקים בריטית, ואת מקומו תפס סגנו, **דב שמר** (שמוראק). רק באוגוסט 1944 הוצאה היחידה מסאלרנו, וקודמה לסביבת רומא ואחר-כך, בתחילת 1945, צפונה לאזור פירנצה-ליבורנו. ככל שנמשכה התעסוקה השגרתית, ירד ביחידה המתח הצבאי והמשמעותי ופרצו בה חיכוכים פנימיים בין ותיקים, ניצולי אסון הטביעה, לבין הסגל הפיקודי החדש. ביוזמתו של **הרס"פ אליהו כהן** (לימים, האלוף בן-חור), הועברו כמה עשרות מוותיקי היחידה ליחידות אחרות, דבר ששינה את הרכבה של היחידה לחלוטין.

פעילי היחידות חילקו בינם את השטחים מבחינת האחריות **לאיתור יהודים והגשת סיוע ראשוני להם**. הפלוגה קיבלה על אחריותה את אזור פירנצה - ליבורנו. **כמעט ליד כל יחידה הוקמה נקודת הכשרה, שהיחידה הייתה אחראית לתחזוקתה ולהדרכתה. פלוגה זו החזיקה את הכשרת מאג'נטה הסמוכה לעיר מילאנו.** בעקבות המתקפה האחרונה באפריל 1945 קודמה פלוגה 462 לבולוניה ופעלה שם במסגרת טור ההובלה ה-13. כמה מאנשיה צורפו לשיריה, שהובילה את משלחת מפקדת כוחות הברית למעמד כניעתם של הגרמנים. לאחר הניצחון הועברה הפלוגה בתחילת יוני מבולוניה למילאנו ומחלקות שלה נשלחו לטורינו ולגנואה. בפלוגה 462 התרכזו גרעין של פעילים, בהנהגת הרס"פ אליהו כהן, **שמילאו תפקיד מרכזי בארגון ההעפלה מאיטליה לאחר המלחמה** לצדו של שליח "ההגנה" יהודה ארזי. זו הייתה הפלוגה העברית הראשונה שפורקה באיטליה, כנראה מכיוון, שכללה חיילים וותיקים רבים, שממילא הגיע תורם להשתחרר. באוגוסט 1945 הועברה מחלקה של חיילים צעירים יותר לפלוגת ההובלה 468. באוקטובר של השנה ההיא הפליגה שארית הפלוגה למצרים ומשם יצאו חייליה בחודשים הבאים להשתחרר מן הצבא בארץ ישראל.

חללי הפלוגה העברית להובלה GT Coy 462

PAL/1676 גבריאל ישובי	PAL/30428 אהרון גרונדלנד	PAL/664 דוד אורבך
PAL/1977 פסח יעקובסון	PAL/1162 יהושע דוכן	PAL/30317 בנימין אקרמן
PAL/30243 ישראל איזר	PAL/247 חיים דהן	PAL/398 שמעון אסקרוב
PAL/30347 יוסף יוסים	PAL/1936 דב דרוטמן	PAL/320 שרגא אבני
PAL/2710 אברהם ינילוב	PAL/668 פריץ דויטש	PAL/31104 יגאל אלטשולר
PAL/1206 הנס יעקובסון	PAL/30282 מרדכי דרוקר	PAL/197 יהושע אדרי
PAL/30018 זולטן יגר	PAL/1361 פאול הימן	PAL/292 אדולף אבר
PAL/556 משה כהן	PAL/900 יוסף הפטל	PAL/740 הנס אלסנר
PAL/1140 פטר כהן	PAL/30291 יוסף הבר	PAL/1736 הנס קלר אלטגנוג
PAL/1166 אשר פליכס כהן	PAL/1691 גרשון הידמן	PAL/30318 יעקב בן ישראל
PAL/30021 חיים כספי	PAL/1241 יצחק ויטקובסקי	PAL/32212 אורי בקס
PAL/630 יחיה כהן	PAL/531 שמואל ורמזנד	PAL/1449 יעקב בן-הכפר
PAL/1048 ארנסט כהנא	PAL/30755 יואב ויטריאול	PAL/377 מאיר בוסני
PAL/52 שמחה לפידות	PAL/987 אמנון וסרמן	PAL/807 משה בצר
PAL/631 חיים לוינסון	PAL/30275 צבי וינר	PAL/608 דוד בראונפלד
PAL/39507 דוד לוי	PAL/203 שמחה ווידסלבסקי	PAL/1276 אריק בכרך
PAL/532 יוסף לץ	PAL/1028 אליעזר וויל	PAL/1547 מנחם באומגרסון
PAL/1345 ל. לויטה	PAL/30610 גרשון זוטא	PAL/1993 ראובן בוכבינדר
PAL/30656 יצחק לוטף	PAL/1661 יוסף מאיר זולנה	PAL/32277 יעקב בן צבי
PAL/1169 ליברמן מכס	PAL/1051 אריק זינגר	PAL/180 צבי גוטליב
PAL/1020 יוסף לבקוביץ	PAL/31941 פרץ זגי	PAL/374 ברוך (בוריה) גורביץ
PAL/364 פסח מימון	PAL/1356 יצחק חרליץ	PAL/30850 ישראל גיטליץ
PAL/243 יהודה מלכובסקי	PAL/464 מרדכי חיים	PAL/30726 יוסף גיספן
PAL/1310 שמשון מדורסקי	PAL/31222 חיים חמאל	PAL/380 משה גרינברג
PAL/32290 רפאל מימון	PAL/746 צבי טורק	PAL/590 פנחס גלברס
PAL/1395 הרמן מרכוס	PAL/84 משה טרס	PAL/1066 גוסטב גבריאל גרובר
PAL/30029 יעקב מלקהיין	PAL/30134 יעקב טסנקר	PAL/773 מרדכי גוסרמן
PAL/31586 אהרון מיטלר	PAL/30342 יצחק טויב	PAL/171 יעקב גוסמן
PAL/1266 משה נוסבוים	PAL/30516 גרשון חיים טגיר	PAL/268 עמנואל גרנובסקי
PAL/30607 יגאל נדב	PAL/30805 ורנר סלי טראומן	PAL/650 פאול גולדשטיין
אברהם רפאל פסמניץ PAL/958		
PAL/30820 יוסף פרידלר	PAL/638 פרץ ריכברג	PAL/32279 שמואל גולדינגר
335 → PAL/706 זליוס פרסקו	PAL/30426 משה שטיינברג	PAL/1685 הורסט נבל
PAL/30402 אריה פרנבך	PAL/32209 מיכאל שטיינהיים	PAL/886 איד סייג
PAL/31009 נחום פולקס	PAL/1071 אריה ארתור שפינדל	PAL/32459 ארנסט סימון
PAL/522 ישראל פלדמן	PAL/1272 יעקב שמרלינג	PAL/40 אהרון סגל
PAL/191 יוסף פרופר	PAL/436 אברהם שלוסברג	PAL/801 אלפרד סקל
PAL/1534 קרס צוילינג	PAL/396 צבי שיפר	PAL/671 ישראל סגל
PAL/410 חיים ציקובסקי	PAL/442 שלמה שטרן	PAL/211 קרל סינקר
PAL/1777 משה (אלתר) קפלן	PAL/2377 מיכאל שלוינגר	PAL/766 אדש סקורינסקי
PAL/1236 דוד קנטר	PAL/30489 גונטר שורצר	PAL/204 יצחק פורוס
PAL/280 משה קיטאי	PAL/30940 זאב וילהלם שרף	PAL/706 יוסף פרוסק
PAL/503 וודולף קוטטריץ	PAL/403 שמואל תנפילוב	PAL/213 דוד פוגל
PAL/822 גבריאל קמפינסקי	PAL/30343 פנחס קופליץ	PAL/698 אהרון קרבני
PAL/1049 הלמוט קלן	PAL/503 ליבר קאופמן	PAL/1049 ליבר קאופמן
PAL/1782 שמואל קוריצינר	PAL/348 הנס צבי רוזין	PAL/565 רפאל רוחוף
PAL/323 זליג רכלין	PAL/30831 יוסף ריף	PAL/913 רוזנוולד
PAL/30313 דוד רוזנצוויג		

פלוגה 650 General Transport Coy. R.A.S.C. 650, היתה פלוגת ההובלה העברית האחרונה שהוקמה, בסתיו 1942. מפקדה היה יהודי בריטי בשם **מייג'ר צ'רקהם (חכם)**, וסגנו היה **שמואל נאמן** (שהיה גם המפקד מטעם ה"הגנה"), שהחליפו בפיקוד על היחידה באפריל 1944. היחידה חנתה בארץ ישראל וביצעה שיירות מחיפה **לעיראק**. בשיירות אלו הוברחו לעיראק שליחים של המוסד לעלייה ב', ההגנה ו"החלוץ", וכן משדר אלחוט לאנצו סירני, שפעל כשליח המוסד לעליה מבגדד ושירת את המחתרת החלוצית בעיראק עד מלחמת העצמאות. בדרכן חזרה לארץ **הבריחו שיירות הפלוגה מעפילים מעיראק**, רובם עריקים יהודים מחיילי הצבא הפולני החופשי בפיקודו של גנרל אנדרס, שהגיעו מברית-המועצות דרך אירן ועיראק לארץ-ישראל ולמצרים ואחר-כך לחזית איטליה. בספטמבר 1943 יצאה הפלוגה **לאיטליה** והשתתפה בנחיתה של בעלות הברית בראש החוף **בסלרנו**. הייתה זו יחידת ההובלה השנייה שנחתה בסלרנו, ועסקה כימיה הראשונים בעיקר בהובלת הגייסות של הקורפוס העשירי אל קו החזית וממנו. חלק אחר של היחידה עסק בהובלת תחמושת ואספקה אחרת, מחופי הפריקה בסאלרנו אל מצבורים קדמיים יותר. עם נסיגת הגרמנים לקו הנהר וולטורנו, שמצפון לנאפולי, והתייצבות החזית שם, השתנו משימותיה של היחידה. פלוגה 650 עסקה עתה בפינוי שגרתי של רציפי הנמלים, ומדי פעם בהובלת חומרי גישור ליחידות הנדסה של המחנה החמישי.

במתקפת האביב של מאי-יוני לא השתתפה אף אחת מיחידות ההובלה העבריות, למעט חלק מפלוגה 650 בפיקודו של נאמן, שנחת בראש החוף **באנציו**, שמדרום לרומא והשתתף בקרבות שהתנהלו בו. לקראת המתקפה על הקו הגותי, קודמה הפלוגה צפונה. פעילי היחידות חילקו בינם את השטחים ששוחררו באיטליה מבחינת האחריות לאיתור יהודים והגשת סיוע ראשוני להם. הפלוגה קיבלה על אחריותה את אזור פירנצה-ליבורנו. בשלהי 1944 הגיעה הפלוגה בעקבות מתקפת הקיץ של בעלות הברית לארצו. שם עבדה בעיקר בסיוע ליחידות ההנדסה בהובלת חומרי ביצורים וציוד גישור ובתפקידים מקומיים שגרתיים. מפקד היחידה, שמואל נאמן, סיים את תפקידו ואת מקומו תפס קצין יהודי אחר, **אדי כהנוב**, שהיה מוותיקי הקצינים הארצישראליים. באפריל 1945 בעקבות מתקפת הקיץ האחרונה של בעלות הברית, הופעלה היחידה במסגרת טור ההובלה ה-86. עם תחילת ההתקדמות הועברה **לפירנצה**. לאחר כיבוש **בולוניה** עברה לעיר זו, ומשאיותיה פעלו בכל עמק הפו וצפון איטליה. מדי פעם נשלחו שיירות לדרום, להביא אספקה ישירות לנמל נאפולי. באוגוסט 1944 השתלבה הפלוגה בהסעות של חיילי המחנה השמיני אל אוסטריה וממנה. בבולוניה אימצה הפלוגה את חוות ההכשרה **בונאנטולה**, והייתה אחראית

לתחזוקתה ולהדרכתה. הפלוגה פעלה בתחילת 1946 במרכז ובצפון איטליה ובסיסה בבולוניה. בפברואר הועברה **לקפואה** שבדרום איטליה. כאחת היחידות העבריות הצעירות, היא קלטה שרידי יחידות ותיקות שפורקו, וכן חיילים ארצישראליים שהועברו אליה לאחר ששירתו ביחידות בריטיות. ביוני 1946 פורקה הפלוגה.

כמה מספרים על היחידה 650

איפה נולדו:			
ארץ ישראל	51	ליטא	1
פולין	94	לטביה	2
רוסיה	17	אנגליה	21
רומניה	46	שוויצריה	1
אוסטריה	31	הונגריה	17
גרמניה	56	סוריה	1
יוגוסלביה	1	אירן	1
תורכיה	3	בולגריה	2
עירק	3	עדן	2
צ'כוסלובקיה	23	מצרים	2
תימן	1	הודו	2
בלגיה	1	סך-הכל	379 חיילים

הגילים:--			
השנים			
17-20 שנים	74	21-25	144
"	87	26-30	53
"	16	31-35	41
"	5	36-40	5
41 ויותר	5	סך-הכל	379 חיילים

פלוגת הובלה 178

בפברואר 1941 הוקמה הפלוגה 178 General Transport Coy. R.A.S.C. על מנת לשרת את יחידות הבינוי של חיל ההנדסה הבריטי באזור התעלה והמדבר המערבי. בעקבות המתקפה הבריטית במדבר המערבי בחורף 1940-1941, הועברה במרס 1941 מערבה, לאזור **בנגזי**, ופוצלה לקבוצות קטנות שעבדו עם יחידות בריטיות שונות. כאשר החלה התקפתו של רומל באפריל 1941, הובילו משאיות היחידה גייסות שנסוגו מבנגזי מזרחה לעבר **טוברוק**. היחידה נשארה בטוברוק הנצורה, אך מכיוון שלא הייתה לה תעסוקה של ממש במתחם הנצור, הוחלט לפנותה מטוברוק וביולי 1941 הגיעו אנשיה לאלכסנדריה. פלוגת ההובלה 178 הייתה היחידה העברית הראשונה שזכתה למפקד יהודי-ארצישראלי, **מייג'ור ולסלי אהרון**. לאחר החזרתה למצרים היא פעלה כיחידת הובלה לעבודות בשירות חיל ההנדסה. מחלקה אחת נשלחה ל**עקבה**, שם עסקה בסלילת כביש ומסילת ברזל. בספטמבר 1941 נשלחה הפלוגה ל**קינה** שבמצרים עלית, והועסקה בעיקר בסלילת הכביש מנמל סאפאגה שלחוף ים סוף אל עמק הנילוס.

לאחר כשנה של שירות **במצרים עילית** חזרה פלוגה 178 למדבר המערבי בעקבות הניצחון באל-עלמיין, והשתתפה בהתקדמות לעבר לוב וטוניסיה. באפריל 1943 היא הועברה הפלוגה מבנגזי ל**טריפולי** בשיירה בה הובילה תחמושת, ציוד נחיתה ויחידות שנועדו להצטרף לכוח המתוכנן לפלישה לדרום אירופה. לקראת הפלישה לסיציליה, הפליגה הפלוגה במאי 1943 לאי **מלטה**. כאן עסקה בעבודות שגרתיות בשביל יחידות הנדסה באי. בדצמבר 1943 הועברה הפלוגה ל**פויג'י** שבאיטליה, והחלה לעבוד שם עם יחידת ההנדסה באיזור. משימתה העיקרית הייתה קשורה בתחזוקת שדות התעופה בסביבת פויג'י. בתחילת מאי 1944 קודמה הפלוגה לעבר החזית והוצבה ב**וואסטו** שמצפון לטרמולי, שם עסקה בהובלת תחמושת עד קווי החפירות. באמצע אוגוסט 1944 היא קודמה צפונה ל**אנקונה** לקראת המתקפה על הקו הגותי. באוקטובר הגיעה הפלוגה לארצו וסביבתה, שם רוכזו מרבית יחידות ההובלה העבריות. בעיני היישוב סימלו היחידות העבריות באיטליה באותה תקופה את גולת הכותרת של השתתפותו במאמץ המלחמתי. לאחר בואה של החטיבה היהודית הלוחמת לאיטליה בסוף 1944, הוחלט בינואר 1945 לצרף אליה את פלוגת הובלה 178 כפלוגת ההובלה העצמאית שלה. לשם כך הותאמו ציוד הפלוגה וכוח

האדם שלה לתקן הנדרש מפלוגת הובלה של עוצבת שדה. בתקופת ההתארגנות חנתה הפלוגה ברומא, התאמנה וקלטה חיילים מפלוגות הובלה עבריות אחרות. בעת שהותה של החי"ל בחזית, נותרה פלוגת ההובלה שלה בעיירה **ראוונה** וחלק ממנה נשלח לגדוד תותחי השדה של החי"ל, להוביל אותו באימוניו ולהעבירו מאוחר יותר לחזית. בשלהי אפריל נקראה הפלוגה לפעול במסגרת ריכוז התובלה של המחנה השמיני בקווי האספקה שלו, ונותקה לזמן מה מהחטיבה. ביוני 1945 היא הועברה תחת פיקוד קצין ההובלה של הקורפוס החמישי, ומלבד תחזוקה שוטפת של הבריגאדה, הוטלו עליה משימות שונות, כגון הסעת שבויים משוחררים של בעלות הברית, שהובילו את אנשיה לעיתים קרובות לאוסטריה ופעמים הרחק עד מיינץ שבגרמניה ולמארכיי שבצרפת. הפלוגה גילתה פעילות רבה **בקשירת קשרים עם יהודי המקום במצרים ובלוב ובטיפול בפליטים יהודיים בלוב ובאיטליה**. לאחר נחיתתה בטאראנטו שלחה

הפלוגה **משלחות אל מחנות הפליטים בפראמונטי ובבארי וקיבלה על עצמה את עיקר עול הטיפול השוטף בפליטים שבחוף המזרחי של איטליה**. לאחר שהפלוגה קודמה צפונה היא קיבלה על אחריותה את הטיפול ביהודים במרחב שבין מודנה, בולוניה ופרארה. לאחר תום המלחמה נהגו המובילים לעבור בדרכם חזרה לאיטליה במחנות בבאוואריה ובאוסטריה, ולמלא את המשימות הריקות ביהודים ולהעבירם לבריגאדה שחנתה אז בטרביזיו. הפלוגה עברה עם החי"ל לבלגיה ביולי 1945, ובספטמבר עברה הפלוגה מלייז' שבבלגיה לשבנינגן בהולנד. בתקופה זו עסקו חיילי הפלוגה בעבודות שגרתיות ובהסעת חיילים לחופשות מולדת ומהן. לקראת סוף ינואר 1946 רוכזו שלוחות היחידה, שהיו מפוזרות ברחבי הולנד ובלגיה, והיא הועברה לאנטוורפן. ביוני 1946 פורקה הפלוגה.

פלוגת הובלה 179

הפלוגה 179 General Transport Coy. R.A.S.C. הוקמה בקיץ 1940, ונועדה לשרת את יחידות הבינוי של חיל ההנדסה הבריטי באזור התעלה. בפברואר 1941 היא נשלחה למדבר המערבי ופעלה בין מרסה-מטרוך לבארדיה. לאחר חודשיים היא הוחזרה לאזור תעלת סואץ. מכיוון שתקן הפלוגה לא מולא על ידי מתנדבים ארצישראליים, צורפו אליה חיילים בריטים בנוסף לסגל הפיקוד. בתקופה זו היתה הפלוגה יחידת מעבר שבה הוכשרו מתגייסים חדשים ליחידות ההובלה, בעוד הוותיקים מועברים ליחידות החדשות שהוקמו. בקיץ 1941 היא רוכזה וקיבלה מפקד יהודי, **מייג'ור הרי יפה**. בשנת 1942 שירתה הפלוגה במצרים ובמדבר המערבי. ביולי היא הובילה תגבורות לחזית אל-עלמיין ואחר-כך השתתפה ברדיפה אחרי רומל עד טריפולי. בסוף ספטמבר 1943 נחתה הפלוגה **בסאלרנו שבאיטליה**, והתקדמה במסגרת המחנה החמישי. היא עסקה בהובלת אספקה, תחמושת ומים לחזית. כאשר ההתקדמות נעצרה בקו וולטורנו, הוחזרה הפלוגה לאחור והועסקה בפינוי חופי הפריקה מציוד. לקראת המתקפה על הקו הגותי, קודמה הפלוגה צפונה ורוכזה יחד עם שאר פלוגות ההובלה העבריות בארצו וסביבתה. באפריל 1945, בעקבות המתקפה האחרונה, נשלחו חלק מאנשי הפלוגה לגזרת הקורפוס החמישי, שם פעלו בין **אלפונסינה לפרארה** בדחיפת אספקה ובפינוי שבויים למכלאות עורפיות. כניעת הגרמנים לא גרמה מיד לשינוי באופי התעסוקה והשגרה בחיי היחידות. הפלוגה צורפה מיד לאחר הניצחון לריכוז גדול, שכלל את מרבית יחידות ההובלה של המחנה השמיני, והופעל באחריות הקורפוס העשירי. ריכוז זה נועד להעביר מדי יום כמויות עצומות של אפסניה ממצבורים במרחב **פורלי** –

פאאנצה אל השטחים שנכבשו בשבועות האחרונים למלחמה ועדיין לא התארגנו מבחינה תחזוקתית. בסוף מאי 1945 הועברה הפלוגה לפיקוד המחוז ה-86, והופעלה בפניו רציפי נמל **ונציה** למצבורי מעבר. לאחר חודשים אחרים בשלהי 1945, הועברה היחידה צפונה יותר ל**אודינה**. עם צאתה של החי"ל למערב אירופה, הושאר בטארביזיו מאסף שתוגבר על ידי היחידה, וניסה להמשיך ולכוון את תנועת הפליטים מאוסטריה לאיטליה. באפריל 1946 הועברה הפלוגה לדרום איטליה, לקאזרטה, לאחר שנתגלתה **מעורבותה בפעילות ההעפלה**, וביוני 1946 היא פורקה.

פלוגת הובלה 468

הפלוגה 468 General Transport Coy. R.A.S.C., הוקמה באפריל 1942, על בסיס חיילים וותיקים מיחידה 178. פעלה בתחילה ב**פורט סאפאגה** שלחוף ים סוף, בסלילת הציר לקינה שבמצרים עילית, והועברה לאחר מכן לאזור **תעלת סואץ**. בסוף 1942 הוחזרה הפלוגה לארץ ישראל. בתקופת שהותה של היחידה בארץ סייעו חיילים מהפלוגה למבצעי גניבת נשק ותחמושת מהמחסנים הגדולים במחנה **ואדי סראר שליד ליד חולדה**. ביוני 1943 נשלחה הפלוגה לאי **מלטה** במקום פלוגה 462 שעברה את אסון הטביעה. ימי הפלישה לסיציליה היו ימי מתח רב ועבודה מאומצת לנהגים. לאחר מכן ירד המתח, העבודה שוב נעשתה שגרתית, והתסכול הצטבר, לאחר שהיחידה לא שותפה בנחיתה באיטליה. בדצמבר 1943 הועברה הפלוגה ממלטה לאיטליה ופעלה במסגרת המחנה השמיני הבריטי. היא הגיעה לאזור **טאראנטו**, ומשימותיה היו בעיקר הובלת דלק, תחמושת וחומרי ביצורים מנמל טאראנטו למצבורים קדמיים. לעיתים נקראה גם להוביל גייסות לקו החזית של **קאסינו**. בחודשים שלאחר-מכן נשארה הפלוגה בסביבות **בארי**, שם היו מרוכזים מרבית הפליטים היהודים מיוגוסלביה, ועסקה בסיוע וטיפול בהם. הפלוגה החזיקה את 'דרור' בדרום איטליה ליד בארי עד שעברה לאוסטריה. מפקדה בתקופה זו היה מייג'ור **יחזקאל סחרוב** (סהר). לקראת המתקפה על הקו הגותי, קודמה הפלוגה צפונה והופעלה בגזרת המחנה השמיני בהובלת תחמושת. באוגוסט 1945 הועברה הפלוגה ל**וויילאך שבאוסטריה**, והובילה חיילים בריטים לקאלה שבצרפת במסגרת תוכנית החופשות של המחנה השמיני. אנשי הפלוגה **טיפלו במחנות הפליטים באזור הכיבוש הבריטי באוסטריה, שם התרכזו אלפים מן המגיעים ממזרח אירופה, והבריחו חלק מהם לאיטליה**. לאחר יציאתה של הבריגדה לבלגיה ולהולנד טיפלה הפלוגה במחנה לקליטת הפליטים היהודים שהקימה הבריגדה בפונטנה שליד **טארביזיו**. הבריטים החלו לחשווד בסיוע היחידה לפליטים המנסים לעבור את הגבול מאוסטריה לאיטליה. חשדות אלו היו בין הגורמים העיקריים שהביאו להחזרת היחידה ל**אודינה** בצפון-מזרח איטליה, לאחר שהיתה שלושה חודשים באוסטריה. באודינה הוסיפה היחידה למלא תפקיד חשוב ב"בריתה" מאזור הכיבוש הבריטי לאיטליה. במסגרת פירוקה של הפלוגה בינואר 1946, הועברו יותר מ-200 איש ליחידת הובלה 179, עד למועד שחרורם.

הפלוגה ((PAL) WATER TANKS), הוקמה בקיץ 1941, והורכבה בחלקה מחיילים וותיקים מיחידות הובלה אחרות. היא התארגנה והתאמנה ליד קהיר. באוקטובר היא יצאה למדבר המערבי והשתתפה בין 18 בנובמבר לבין 30 דצמבר 1941 במבצע 'קרוסיידר' (Operation Crusader) שהביא לשחרורה של טוברוק וכיבושה מחדש של קירנאיקה. היא הייתה זו הפלוגה העברית היחידה שהשתתפה במבצע זה. בנובמבר 1941 חצתה הפלוגה את גבול מצרים-לוב והמשיכה להתקדם עם המחנה השמיני כשהיא מובילה מים למצבורי האספקה הקדמיים שלו.

במחצית הראשונה של שנת 1942 פעלה הפלוגה במדבר המערבי, בפיקודו של מייג'ר ידן פרומקין, כיחידה עברית בודדת ושכוחה כמעט, ובתנאי שירות ותעסוקה קשים במיוחד. לאחר כניעת טוברוק ביוני 1942, השתלבה היחידה במנוסה הכללית של המחנה השמיני, ומדי פעם מצאו אנשיה את עצמם מול סיורי החלוץ הגרמני. במשך חודשי הקיץ והסתיו של שנת 1942 היא המשיכה להוביל מים ליחידות השונות בחזית אל עלמין ובמהלך המרדף אחרי רומל אל קירנאיקה וטריפוליטניה עד לטריפולי.

בסוף אוגוסט 1943 הופרדה בטריפולי, קבוצה בפיקודו של יצחק ("סאקו") ספקטור מן הפלוגה, על-מנת להשתתף בנחיתה בסלרנו שבדרום-איטליה. בתחילת ספטמבר 1943, תחת הפגזות והפצצות נחתה בחוף והייתה ליחידה העברית הראשונה שהגיעה לאיטליה, שם פעלה במסגרת הקורפוס ה-10 ולאחר מכן תחת מפקדת נפת סלרנו.

בסוף החודש חברה אלי שאר הפלוגה, ופעלה במסגרת המחנה האמריקני החמישי בחזית. עם כיבוש נאפולי הועברה הפלוגה לשם. בעקבות מתקפת הקיץ של בעלות הברית ב-1944 הגיעה הפלוגה לפירנצה ונותרה בעיר תקופה ממושכת.

בפירנצה סיפקה הפלוגה מים לאוכלוסייה האזרחית בשבועות הראשונים לאחר השחרור, עד ששוקמה מערכת אספקת המים האזרחית. לפלוגה היה חלק נכבד בשיקום קהילת יהדות פירנצה. הם החלו בפעולות ההצלה מיד עם שחרורה של העיר והמשיכו בכך עד אחרי המלחמה. הם דאגו לצרכים הגשמיים: קורת גג, ביגוד ומזון. עברו לסיוע באיתור המשפחות והמשיכו פעולות תרבות. המטרה הייתה לארגן את הנוער

להקנות לו את השפה העברית, ההווי הארץי-ישראלי ולהכשירו לעלייה לארץ ישראל. במבני בית הספר ליד בית הכנסת חודשו הלימודים. במקביל, טיפלו חיילי הפלוגה בהוצאת ילדים יהודים ממנזרים בעיר. גולת הכותרת של פעילות הפלוגה הייתה בארגון סרטיפיקטים לבאי ההכשרות ובני משפחתם. וכך רובם הגיעו לארץ ישראל בעליית "פרינסס קאתלין".

במתקפה האחרונה של בעלות הברית באיטליה, שהחלה באפריל 1945, הופעלה היחידה במסגרת טור ההובלה ה-13 בגזרה המרכזית של החזית. בדצמבר 1945 פורקה הפלוגה, והללו בתוכה שלא הגיע עדיין תורם להשתחרר עברו לפלוגת ההובלה 650.

רשימת חללי חיל ההובלה, המתנדבים מארץ ישראל במלחמת העולם השנייה

מדבר מערבי	2.1.1943	הובלה (462)	י. אבל	(PAL)	1057
איטליה	18.7.1945	הובלה (-)	ל. אלטשול	(PAL)	32089
מצרים	11.7.1942	הובלה (462)	ק. ארליך	(PAL)	30232
ארץ-ישראל	1944	הובלה	א. בן שלום *	(PAL)	4055
יוון	14.5.41	הובלה (232)	מ. בקרמן	(PAL)	387
מצרים	25.11.45	הובלה (405)	ש. בקשי	(PAL)	32578
יוון	1941	הובלה (232)	מ. ברגמן	(PAL)	103
מצרים	7.11.1942	הובלה (232)	א. ברקת	(PAL)	30818
המדבר המערבי		הובלה	ל. גוטפרוינר	(PAL)	1088
מצרים	3.12.1941	הובלה	ד. דגני	(PAL)	32877
המדבר המערבי	7.8.1942	הובלה (148)	נ. הוכמן	(PAL)	1129
איטליה	11.12.1944	הובלה	ש. הלום (אלון)	(PAL)	32018
המדבר המערבי	12.5.1941	הובלה (5 M.T.)	ח. הם	(PAL)	952
ארץ-ישראל	13.6.1941	הובלה (5 M.T.)	ש. וייל	(PAL)	1028
מצרים	28.5.1942	הובלה (468)	א. וייסביין	(PAL)	625
יוון	30.10.1942	הובלה (232)	י. וייסברג	(PAL)	890
המדבר המערבי	23.11.1942	הובלה (405)	הרצל זאבי (כהן)	(PAL)	602
איטליה	15.2.1945	הובלה	מ. זק	(PAL)	31162
מצרים	12.10.1942	הובלה (179)	ש. בן ציון חוגי	(PAL)	30143
המדבר המערבי	4.9.1941	הובלה (5 W.T.)	מ.א.חלף	(PAL)	70
גרמניה	11.7.1945	הובלה (178)	ו. ישראל	(PAL)	303934
המדבר המערבי	24.4.1941	הובלה (5 M.T.)	מ. כהן	(PAL)	418
מצרים	17.7.1942	הובלה (178)	ק. לב	(PAL)	15126
לוב	2.3.1945	הובלה (405)	א. לוינסון	(PAL)	30135
מצרים	19.1.1942	הובלה (5 M.T.)	א. לייכסר	(PAL)	1687

איטליה	19.11.1944	הובלה (179)	ר. מולנאר	(PAL)	31225
איטליה	5.7.1944	(-) הובלה	ה.ב. מושנוף	(PAL)	31763
מצרים	8.2.1942	הובלה (5 M.T.)	ד. נדן(נאדר)	(PAL)	1425
מצרים	6.2.1946	הובלה (405)	ז.ש. יהודה	(PAL)	10670067
איטליה	16.9.1945	(-) הובלה	ה. נוימרק	(PAL)	31382
איטליה	21.1.1944	הובלה (148)	ו. סגד	(PAL)	30811
יוון	1941	הובלה (232)	י. פבין	(PAL)	903
איטליה	15.11.1943	הובלה (179)	מ. פורשר	(PAL)	1489
גרמניה	10.7.1945	הובלה (178)	ח. פיבק	(PAL)	31351
גרמניה (בשבי)	15.10.1944	הובלה (232)	ל. פייס	(PAL)	11374
מצרים	25.11.1941	(-) הובלה	י. פינטל	(PAL)	1302
המדבר המערבי	6.8.1942	הובלה (148)	ח. פיש	(PAL)	1468
המדבר המערבי	6.8.1942	הובלה (148)	ע. פל	(PAL)	1172
ארץ-ישראל	17.5.1945	(-) הובלה	ש. פליישמן	(PAL)	10670791
המדבר המערבי	12.11.1942	הובלה (405)	ה.פרבר	(PAL)	1835
סיציליה	17.7.1943	(-) הובלה	א. פרוינד	(PAL)	31149
ארץ-ישראל	1.10.1940	הובלה (285)	א. פריבה (פרק)	(PAL)	225
ארץ-ישראל	29.1.1943	הובלה (468)	א. פריד	(PAL)	712
ארץ-ישראל	12.11.1944	(-) הובלה	ס. קוטס	(PAL)	33112
המדבר המערבי	3.4.1943	הובלה (178)	י. קולסקי	(PAL)	30471
איטליה	11.1.1946	הובלה (179)	נ. קלונר	(PAL)	32531
מצרים	7.5.1945	הובלה (405)	ק.ה. קלמן	(PAL)	10670646
המדבר המערבי	30.12.1942	הובלה (462)	י. קנזה	(PAL)	59
המדבר המערבי	28.11.1942	(-) הובלה	ז. קנטורוביץ	(PAL)	705
מצרים	1942	(179)	ע. קרין		
המדבר המערבי	13.7.1943	הובלה (178)	ר. קרטש	(PAL)	1328
מצרים	1.8.1942	הובלה (468)	ש. רוזנברג	(PAL)	1133
המדבר המערבי	26.3.1942	הובלה (148)	צ. רוזנר	(PAL)	100
המדבר המערבי	6.7.1942	הובלה (462)	א. רוניק	(PAL)	820
ארץ ישראל	28.2.1943	הובלה (468)	ג. רייפר	(PAL)	1679
איטליה	24.10.1944	(-) הובלה	א. שוורץ	(PAL)	1155
איטליה	2.4.1945	הובלה (178)	דן שולם	(PAL)	30212
ארץ-ישראל	10.12.1941	הובלה (6 M.T.)	י. שושני	(PAL)	646
יוון (בשבי)	1.5.1941	הובלה (232)	פ. שטרן	(PAL)	21
ארץ-ישראל	23.9.1940	(-) הובלה	י. שפאיר	(PAL)	595

גיוס נשים לצבא הבריטי היה פרשה מיוחדת בתולדות ההתנדבות, שונה מזו של גיוס הגברים. היוזמה לגיוס באה מצד מועצת ארגוני הנשים העבריות בארץ ישראל, אשר פנתה לסוכנות היהודית בתביעה להכיר בשיויון האישה בכל מערכות ההגנה והמלחמה. תנועת ההתנדבות של הנשים, הייתה גם בגדר מחאה, על קיפוח מעמדן בתחום הצבאי ביישוב. ואכן, אחת מהתוצאות העקיפות של מאבקן, הייתה שינוי מעמדה של החברה ב"הגנה" וקבלתה לשורות הפלמ"ח. בקשתן, שהועברה לשלטונות הבריטיים – נדחתה בתחילה, אך לאחר משא ומתן ממושך, הסכים משרד המושבות הבריטי, בדצמבר 1941, להתגייסות נשים ארצישראליות. אך אז התברר, כי קיימת התנגדות חזקה לצעד זה, דוקא מצד הגברים. החוגים הדתיים והשמרניים – חששו למוסר הנשים, אנשי התעשייה ותנועות ההתיישבות – חששו לאובדן כוח עבודה בארץ. אלה גם אלה, החרימו את ההתנדבות לצבא. לחברי הנהלת הסוכנות היה ברור, כי הבריטים יקיימו את גיוס הנשים, גם ללא הסוכנות, על כן העדיפו רובם, כי הוא ייעשה, כמפעל שהסוכנות שותפה לו. ב-20.12.41 התפרסמה לראשונה הקריאה הרשמית ברדיו על פתיחת לשכות לגיוס נשים בגילים 20-45. גיוס הנשים לצבא הבריטי **ATS - AUXILIARY TERRITORIAL SERVICE**, החל ב-5 בינואר 1942. לגבי הנשים לא היה חיוב גיוס מטעם הסוכנות היהודית כמו לגבי הגברים, אלא רק התנדבות. ב-25 בינואר 1942 הוכשרה הקבוצה הראשונה ("קאדר") בת 60 מתנדבות יהודיות – רובן בהמלצת ובהמרצת הסוכנות היהודית, להיות מפקדות וסמלות, שלאחר מכן פיקדו על החיילות שהתגייסו. עשרה שבועות נמשך הקורס ובסיומו הוענקה דרגת קצונה לארבע מן מסיימות (רות ברמן, שושנה גרשונוביץ, דבורה כהן ורחל היבנר) לארבע דרגת סמלת ולארבע דרגת קורפורל. בנות אלו היו את הסגל הפיקודי הראשון של נשים יהודיות שהדריך את המגויסות שהגיעו למחנה האימונים, בסוף מרס 1942. בהמשך, התקדמו מרבית הבוגרות, לדרגות קצונה. הפיקוד הבכיר, נשאר במשך כל שנות השירות, בידי מפקדות אנגליות בלבד, פרט ל-2 פלוגות, שבמשך הזמן היו בפיקוד של קצינות יהודיות בנות הארץ. בחודש מרס 1942 כבר שרתו 519 נשים יהודיות. רובו של מחזור המתנדבות הראשון, נשלח לשרת בשני בתי חולים במצרים ובבית החולים בסרפנד, וכן בבסיס הציוד בחיפה. עם הגברת תודעת ההתגייסות ביישוב, שינתה ההתיישבות העובדת את יחסה לגיוס הנשים. מאפריל 1942, הוא זכה ללגיטימציה כמעט כללית. באפריל 1943 הודיע חיל האוויר המלכותי על התחלת גיוס נשים לשורות ה- **WAAF**. גיוס הנשים לחיל האוויר החל ב-25 במאי 1943. ה- **R.A.F** ביקש בעיקר פקידות, וכן עובדות מקצועיות בתחומי הקשר והצילום. המתנדבות לחיל האוויר התרכזו בתחילה בארץ-ישראל ובמצרים וכאן נותרו ריכוזיהן העיקריים עד לסוף המלחמה. המתנדבות מארץ-ישראל היוו כרבע מכלל הנשים במדים במזרח התיכון. מלבדן שירתו גם בריטיות, דרום-אפריקאיות ורודזיות, צ'כיות, יווניות וקפריסאיות. המפגש והשירות המשותף של נשים ארצישראליות ובריטיות, נחשב בדרך כלל כהצלחה. עד לסוף המלחמה הקיפה ההתנדבות ל **A.T.S** ול- **W.A.A.F** כ-4350 נשים. החילות שירתו בבסיסים ובמתקנים שונים, אך חיו במגורים נפרדים, מאורגנות בפלוגות משלהן - **פלוגה 502** (בה שרתו סוניה פרס, נועה שקולניק (אשכול), אליס חצור ואחרות) פלוגה 503, פלוגה 504, פלוגה 505 (בקפריסין), פלוגה 507, פלוגה 508, פלוגה 509, פלוגה 510, פלוגה 511, פלוגה 512, פלוגה 513 (ציפורה איתן שחר, רות נלקוי, רחל ברנר, רותה עופר ואחרות), פלוגה 519, **פלוגה 524** ופלוגה 529. בתחילה היה הפיקוד על יחידות הנשים היה אנגלי, אך במרוצת הזמן היה לעבריות לגמרי ובכללן הפיקוד. ה- **A.T.S**, התפרסו ב-16 מחנות צבא (לנשים בלבד)

בעוד חיילות ה-W.A.A.F גרו בתוך מחנות חיל האוויר. מחנות השירות היו במצרים, סוריה, לבנון, ארץ-ישראל, איטליה ואוסטריה. החיילות עבדו ותרמו רבות בענפי עבודה מגוונים, ובכללם: נהגות, אחיות רפואיות, מחסנאיות, פקידות, עובדות מעבדה, קשריות, מפענחות צופנים, מפעילות מכ"מ, קיפול מצנחים, אלוטוניות, עובדות בחדרי סינון (FILTER ROOM), צלמות מטראולוגיה, מחסנאיות בבתי המלאכה ושוטרות צבאיות. מלבד כל אלה, בצעו בנות הישוב גם משימות עלומות, כמו חנה סנש – אשר צנחה אל הפרטיזנים ביוגוסלביה נתפסה בהונגריה והוצאה להורג, חביבה רייק – לחמה עם המורדים בסלובקיה נתפסה והוצאה להורג, ושוריקה שפכנר (ברוורמן) שפעלה עם הפרטיזנים ביערות יוגוסלביה. כאשר נודע בסוף יוני 1942 על נפילת טוברוק התעוררה בארץ דאגה לגורלן של החיילות במצרים, ובייחוד לגבי החיילות ששירתו באלכסנדריה, בנות **פלוגה 502**, ששירתו בבית חולים שדה מספר 64, כעוזרות לאחיות וכנהגות אמבולנסים. **פלוגה 524** שניהלה את מחסני הציוד בחיפה, הועברה מהארץ למצרים. באביב 1944 נשלחה **פלוגה 502** לאיטליה ושירתה שם בבית-חולים צבאי. עבודתן של המתנדבות נעשתה על פי רוב, בסביבה לא-יהודית, במתקנים רפואיים, מחסני ציוד ומשרדים, שבהם היה רובו של הסגל בריטי. החיילות היו שותפות במאבק של היישוב והעם על עתידם, עמדו על משמר הערכים הלאומיים, על המאבק לדגל עברי ולשפה עברית, ועל הזכות לענוך תג PALESTINE על כתף החולצה. מחנות ה-A.T.S. היוו מוקד למפגש של החיילות הארצישראליות והיהודים מצבאות אחרים. הן פעלו בקרב הקהילות היהודיות בצפון אפריקה, עם "ילדי טהרן" ולאחר-מכן במחנות העקורים באירופה, שם שימשו מורות בבתי הספר ולימדו אותם לחיות מחדש. עוררו ועודדו אותם לבוא לארץ-ישראל. על סף מלחמת העצמאות, בסוף שנת 1947 ובתחילת 1948, המפקדות, הסמלות וחיילות בעלות הניסיון והידע המקצועי, הוו את הגרעין של שירות נשים בצבא ההגנה לישראל והניחו את היסוד לחיל הנשים.

הלהקה הצבאית היהודית

הוקמה בשנת 1942. במאי הלהקה היה שחקן תיאטרון "הבימה", צבי פרידלנד. חברי הלהקה היו: אליהו גולדנברג, בתיה לנצט, רפאל בלגור, נתן קוגן, שמשון לימון, קטיה, קלמן קונסטנטינר, שמשון חלפי, חיים שרל ואברהם סורוקה.

הלהקה פעלה במשך 11 חודשים והעלתה תכנית אחת שנקראה "בנפול מצדה", שנכתבה ע"י משה ברסלבסקי. יעקב אורלנד היה העורך הספרותי, מרדכי זעירא המלחין, אריה ארוך על התפאורה ומנחם רודין על הכוריאוגרפיה. הלהקה פעלה רוב הזמן במחנה "סרפנד".

תחת חסותה של ה- ENSA חיל החינוך של הצבא הבריטי והשלטונות הבריטיים, הוקמה בשנת 1944 להקת "מעין זה", ע"י אליהו גולדנברג, שהיה המנהל האמנותי ושימש גם כשחקן, מנהלה הכללית של הלהקה היה הרב הצבאי לוי ועל הניהול המוסיקלי היה אחראי המלחין צבי בן יוסף. במאי הלהקה היה וולטר בלוך באך. חברי הלהקה, היו: חנה מאירצ'ק (מרון), יוסי סוקניק (ידין), לאה סיטין, שלמה דרורי, יצחק יצחק, אסיה פרצי, דבורה מטיסיס, אברהם שקלרש, אביגדור פוגצ'וב ויעקב לוי (צי'פופו). הלהקה פעלה 18 חודשים, ומסרה לחיילים עבריים המגויסים לצבא הבריטי "דרישת שלום מתל – אביב". הלהקה העלתה שלוש תכניות: "מזמרת הארץ" (בכורה: 12 באפריל 1944), "חומה ומגדל" (בכורה: 12 באוגוסט 1944) ו"דרישת שלום מתל אביב" (בכורה: 16 ביוני 1946). מבנה התכנית היה קבוע: שירים ופזמונים, מערכונים, קטעי נגינה ומעבר שהועברו ע"י מנחה. משירי הלהקה הידועים היו: "אנו רק מעין זה" (המנון הלהקה) ו"כל הדרכים מובילות

לרומא", הדואט המפורסם של כוכבי הלהקה, חנה מרון ויוסי ידין. הלהקה ביצעה גם שירים שלא במניין שירי הלהקה כמו "שיך אברק", "ליל גליל" ו"כלניות" בפי הזמרת לאה סיטין. שיר נוסף שבוצע, שלא היה חלק מהתכנית הרשמית, היה "את חכי לי ואחזור".

הלהקה האמנותית של החי"ל, "קלעים קלעים" - להקת הבריגאדה היהודית, שהוקמה ע"י הרב הצבאי של היחידה, יעקב ליפשיץ והחלה לפעול בקיץ 1945. שם הלהקה היה מעין משחק לשון שמיזג את קלעי הרובה עם אחרי הקלעים. יעוד הלהקה היה לבדר את הניצולים במחנות העקורים ואת הפליטים בערי אירופה. בין חברי הלהקה היו כאלה שהשתתפו קודם לכן בלהקות הקודמות כמו רפאל בלגור, שמשון לימון, צבי בן יוסף ואביגדור פוג'צוב. הלהקה העלתה שתי תכניות: "גצים חיצים" ו"גולה וגאולה" והתפרקה עם תום שירות הבריגאדה, בקיץ 1946.

רשימת הנופלים ממתנדבי הישוב העברי בארץ ישראל, במלחמת העולם השנייה

א							
מס' אישי	דרגה	שם	חיל	יחידה	תאריך	מקום	נסיבות
14688	טוראי	א' א' חאוואן			13.4.1943		
3003850	LAC	א' אוחדנשטיין	R.A.F			בריטניה	
15948		א' אופרובר	קומאנדו		1942	המדבר המערבי	בקרוב
774245	AC1	א' אנגר	R.A.F	טייסת 272	15.5.1942		
10285	טוראי	א' אניקסט	חפרים		13.10.1942	המדבר המערבי	
3309	טוראי	א' ב' מתתיהו	הנדסה	744	1.8.1943	לוב	תאונה
16948	טוראי	א' בן-גון	רגלים	פלוגה 22	25.12.1942	מצרים	תאונה-דרכים
774435	LAC	א' גולדוואסר	R.A.F				
		א' גוש					
11707	טוראי	א' גתה	חפרים	605	6.5.1941	יוון	מחלה
30601	טוראי	א' וולפהייין	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
6235	טוראי-ראשון	א' וייס	ציוד	553	11.5.1943	לוב	תאונה
4003	טוראי	א' כגן	רפואה		13.7.1942	המדבר המערבי	בקרוב
30135	טוראי	א' לוינסון	חובלה	405	2.3.1945	לוב	תאונה-דרכים
775745	LAC	א' מוזס	R.A.F		15.10.1944	מצרים	
23148	טוראי	א' ל' א' אדמי	הנדסה	1039	1.1942		
225	טוראי	א' פריבה (פרק)	חובלה	285	1.10.1940	א"י	מחלה
8842	טוראי	א' קאבוק	קשר		6.1942		
		א' קפטן					
775318	AC1	א' ראבט	R.A.F			מצרים	
12362	טוראי	א' שאייר	חפרים	606	1941		
14553	טוראי	א' שמש	הנדסה	הסוואה מס' 1	8.6.1943	לוב	תאונה דרכים
		אבא בודיצ'ב	S.O.E	Air Force	19.1.1945	סלובאקיה	בשליחות

1687	טוראי	אברהם לייכטר	חובלה	5 M.T	19.1.1942	מצרים	תאונת-דרכים
		אברהם נוראל	S.O.E	כ"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרוב
716		אברהם סקורניסקי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		אברהם פדיו			1943	א"י	
712	טוראי	אברהם פריד	חובלה	468	29.1.1943	א"י	מחלה
16174	טוראי	אברהם פרייזר	רגלים	פלוגה 12	13.4.1942	א"י	תאונת-דרכים
30275	טוראי	אברהם צבי (אויגן) ויינר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
820	טוראי	אברהם רוזניק	חובלה	462	6.7.1942	המדבר המערבי	בקרוב
958	טוראי	אברהם רפאל פסומניק	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		אברהם שטרן	חפרים		9.1.1942		
436	סמל	אברהם שלוסברג	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
8653	טוראי	אדגר ניווירט	קשר		11.11.1941	מצרים	תאונת-דרכים
8354	טוראי	אדוראד לוי	תותחנים	כ"מ 1	22.11.1942	א"י	תאונה
239833	מייגור	אדם טיבור	ח"ל	גדוד 1	16.11.1945	הולנד	תאונה
988	טוראי	אהוד פריד	חפרים	601	10.5.1942	המדבר המערבי	בקרוב
30428	טוראי	אהרון (ואלטר) גרונדלאנד (גינדלאנד)	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
23378	טוראי	אהרון ארמן (ערמן)	הנדסה	1039	26.1.1945	גרמניה	בריחה מהשבוי
	סמל	אהרון גרושקביץ	חיל האוויר של ארצה"ב		18.11.1943	הים הצפוני	בקרוב-אוויר
	טוראי	אהרון גרישנפלד			10.2.1943	א"י	נרצח ע"י ערבים

מס' אישי	דרגה	שם	חיל	יחידה	תאריך	מקום	נסיבות
14688	טוראי	א' א' חאוואן			13.4.1943		
3003850	LAC	א' אוהרנשטיין	R.A.F			בריטניה	
15948		א' אופרובר	קומאנדו		1942	המדבר המערבי	בקר
774245	AC1	א' אנגר	R.A.F	טייסת 272	15.5.1942		
10285	טוראי	א' אניקסט	חפרים		13.10.1942	המדבר המערבי	
3309	טוראי	א' ב' מתתיהו	הנדסה	744	1.8.1943	לוב	תאונה
16948	טוראי	א' בן-גון	רגלים	פלוגה 22	25.12.1942	מצרים	תאונה-דרכים
774435	LAC	א' גולדוואסר	R.A.F				
		א' גוש					
11707	טוראי	א' גתה	חפרים	605	6.5.1941	יוון	מחלה
30601	טוראי	א' וולפהייך	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
6235	טוראי-ראשון	א' וייס	ציוד	553	11.5.1943	לוב	תאונה
4003	טוראי	א' כגן	רפואה		13.7.1942	המדבר המערבי	בקר
30135	טוראי	א' לוינסון	חובלה	405	2.3.1945	לוב	תאונה-דרכים
775745	LAC	א' מוזס	R.A.F		15.10.1944	מצרים	
23148	טוראי	א' ל' אדמי	הנדסה	1039	1.1942		
225	טוראי	א' פריבה (פרק)	חובלה	285	1.10.1940	א"י	מחלה
8842	טוראי	א' קאבוק	קשר		6.1942		
		א' קפטן					
775318	AC1	א' ראבט	R.A.F			מצרים	
12362	טוראי	א' שאיר	חפרים	606	1941		
14553	טוראי	א' שמש	הנדסה	הסוואה מס' 1	8.6.1943	לוב	תאונה דרכים
		אבא בודיצב	S.O.E	Air Force	19.1.1945	סלובאקיה	בשליחות

17462	טוראי	אחרון היים	הרגימנט הישראלי		27.9.1943	א"י	תאונת- דרכים
625	רב-טוראי	אחרון וייסביין	חובלה	468	28.5.1942	מצרים	תאונת- דרכים
23026	טוראי- ראשון	אחרון וייסמן	הנדסה	1039	7.7.1941	יוון	בריחה מהשבי
	טוראי	אחרון כפתן	חפרים		23.10.1945	א"י	מחלה (בעקבות השבי)
13910	טוראי	אחרון לוי	חפרים	609	15.5.1941	המדבר המערבי	בקרב
31586	טוראי	אחרון מיטלר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
		אחרון מילר			2.1945	איטליה	תאונה
40	טוראי- ראשון	אחרון סגל	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
2375	טוראי	אחרון פירסטנפלד	הנדסה	739	9.2.1942	א"י	נרצח
698	טוראי	אחרון קרוואני	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
33041	טוראי	אחרון רוזנברג	חייל	643	10.6.1945	איטליה	תאונת- דרכים
31479		אוטו גרובר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
1380372 0	סמל	אויגן רייזמן	חימוש		15.8.1945	יוון	תאונה
10113	טוראי	אוסקר בלוך	חפרים	601	13.5.1945	בריטניה	מחלה (לאחר השבי)
32212	טוראי	אורי באקיס	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
1115	טוראי- ראשון	אורי ז' רוזנשטיין	קומאנדו	2 S.A.S	29.7.1944	אלבניה	בקרב
45945	טוראי	אוריאל שטאם	הנדסה		29.5.1943	מצרים	תאונת- דרכים
245813	טוראית	אילוח (חנה-לאה) אוסטרוגורסקי	A.T.S	517	3.7.1944	מצרים	תאונה
		איתן רוזנברג			4.1942	בלב ים	בקרב

אלברט (הלמוט) יעקובוביץ				1940	המדבר המערבי	בקרוב
אלברט (עלי) כהן	טוראי	13733	חפרים	608	12.4.1945	גרמניה
אלחנן ז'אבראך			צי		27.8.1943	א"י
אלי שמעון	טוראי	866	חובלה	232	1941	יוון
אליהו (ארנסט) גוטליב	טוראי	30767	קומאנדו		12.6.1942	המדבר המערבי
אליהו אליאב	LAC	774212	R.A.F	טייסת 227	16.2.1944	המדבר המערבי
אליהו בלילי		23278	הנדסה	1039		
אליהו בן-יהודה (עדאלי)		23013	הנדסה	1039	1941	יוון
אליהו בן-שלום (קריקסט)		4055	חובלה		1944	א"י
אליהו הרשקוביץ	רב-סמל	38333	ח"ל	גדוד 3	24.4.1945	איטליה
אליהו וקסלר	רב-טוראי	38621	ח"ל	גדוד 3	11.4.1945	איטליה
אליהו לוי (חזמי)	טוראי	45486	הנדסה		24.3.1944	א"י
אליהו עממי	טוראי- ראשון	2921	הנדסה	870	9.2.1942	סוריה
אליהו פילו					1943	תאונה
אליהו קוזלוביץ					6.1944	איטליה
אליהו קדאווה	טוראי	11786	חפרים	605	17.5.1944	גרמניה
אליהו רפפורט	רב-טוראי	14539	קומאנדו		7.6.1941	סוריה
אלימלך מושקוביץ	טוראי	13642	חפרים	609	4.12.1941	מצרים
אליעזר (אליהו) פרוינד	טוראי	31149	חובלה		17.7.1943	סיציליה
אליעזר (לייזר) וסרמן			רגלים			
אליעזר אלברט			הצבא הצ'כי		5.11.1944	
אליעזר בן-שחר			חפרים	606	28.4.1941	יוון

15487	טוראי	אלכסנדר בוכשטאב	הרגימנט הישראלי	גדוד 2	11.4.1943	א"י	תאונה
17680	טוראי	אלכסנדר פרידמן	הרגימנט הארצי ראלי	גדוד 1	29.3.1943	א"י	תאונת-דרכים
15566	סמל	אלכסנדר רוט	הרגימנט הארצי ראלי	גדוד 3	6.2.1944	א"י	מחלה
		אלעזר (לייזר) סלומון			1.3.1945		
1156	טוראי	אלעזר וייל	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
	רב-טוראי	אלפנוף	R.A.F		9.1940	מצרים	בקר
		אלפרד אסר	צי הסוחר	לילי	21.8.1943	בלב ים	בקר
801	טוראי-ראשון	אלפרד סקל	חובלה	462	1.5.1941	בלב ים	בקר
1155	טוראי-ראשון	אלפרד שוורץ	חובלה		24.10.1944	איטליה	תאונת-דרכים
987	טוראי	אמנון וסרמן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
		אנשל ויינשטוק			9.1944	א"י	נרצח
		אפריים ויימן	S.O.E	ל"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקר
13078	רב-טוראי	אפרים מנשרוב	חפרים	603	29.10.1943	כרתים	בריחה מהשבי
		אפרים מסינגר			17.8.1941		נעדר
10957		ארווין קרטר	חפרים	602	31.12.1942	גרמניה	בשבי
		אריאל טמס	S.O.E	ל"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקר
30402	טוראי	אריה (ארנסט) פונבק	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
1071	טוראי	אריה (ארתור) שפינצל	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
12822	טוראי	אריה (לובה) נורל	קומאנדו	51	15.3.1941	אריטריאה	בקר
45046	טוראי	אריה (ליאון) דובקורבסקי	הנדסה	524	4.4.1944	א"י	תאונת-דרכים

774260	LAC	אריה (לייבל) קס	R.A.F		29.7.1944	מצרים	
		אריה איין (ברזיל)	S.O.E	ל"ג יורדי הסירה	18.5.1941	בלב ים	בקר
10049	טוראי	אריה בן יוסף (טורקלטיב)	קומאנדו	51	1.5.1941	אתיופיה	בקר
		אריה גלברד	S.O.E	ל"ג יורדי הסירה	18.5.1941	בלב ים	בקר
17225	טוראי	אריה שכטר	ח"ל	גדוד 1	31.3.1945	איטליה	בקר
1051	טוראי	אריק זינגר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
1726	טוראי	אריק בכרך	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
245414	טוראית	ארמה לבבי	A.T.S	508	25.11.1944	מצרים	תאונת- דרכים
11563	טוראי	ארנו רוזנשטיין	חפרים		29.8.1940	המדבר המערבי	בקר
32459	טוראי	ארנסט (יונה) שמעון (סימון)	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
641359	סמל-טייס	ארנסט אבנר אמולק	R.A.F			המדבר המערבי	בקר
3711		ארנסט אופנהיימר	הנדסה	870	25.5.1946	א"י	תאונה
884814	טוראי	ארנסט פדי	ח"ל	רגימנט השדה 200	29.5.1945	איטליה	תאונה
775122	AC2	ארנסט שטראוס	R.A.F	M.U. 107	4.3.1941	מצרים	תאונת- דרכים
		ארנסט-היינריך אחרמן	צי-סוחר	'הר-ציון'	1941	בלב ים	בקר
23355	טוראי	ארתור זיגלר	הנדסה	1039	3.1945	גרמניה	בשבי
14390	טוראי	ארתור קאנט	חפרים	609	31.8.1942	מצרים	מחלה
		אשכנזי			1941	כרתים	נעדר
12069		אשר (אוסקר) גולדשטיין	חפרים	606	24.8.1941		בריחה מהשבי
1140	טוראי	אשר (פליקס) כחן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
16323	טוראי	אשר גולדרינג	ח"ל	גדוד 1	31.3.1945	איטליה	בקר
9164		אשר גופרמן	תותחנים	נ"מ 1	2.4.1945	קפריסין	תאונה
15091	טוראי	אשר שלייפשיין	ח"ל	גדוד 1	7.4.1945	איטליה	בקר

-ב-

	39272		ב' אוגסבורג (אוסבורג)	ח"ל	643	1946	בריטניה	
23506	טוראי	בגדאדי	הנדסה	1039	21.7.1941	יוון	בקרוב	
23578	טוראי	בוגר	הנדסה	1039	1943			
30317	טוראי	בנימין אקדמן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב	
23508	רב-טוראי	בנימין בושס	הנדסה	1039	15.7.1943	לוב	תאונת-רכבת	
		בנימין חרמוני (ויטנברג)	צי הסוחר	'לילי'	21.8.1943	בלב ים	בקרוב	
	קפטן	בנימין טאגר	צבא צרפת החופשי ת		22.8.1944	צרפת	בקרוב	
16969	טוראי	בנימין מזרחי	הרגימנט הארצישי רלאי	גדוד 1	21.10.1943	א"י	תאונת-דרכים	
6706	טוראי-ראשון	בנימין שיינפלד	ציוד	557	9.8.1945	איטליה	תאונה	
775031	LAC	בצלאל ס' ליפינר	R.A.F		7.1943	סיציליה	בקרוב	
374	טוראי	בורך (בוריס) גורביץ	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב	
		בורך יעקובסון	S.O.E	כ"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרוב	
38067	טוראי	בורך לוין	ח"ל	גדוד 1	30.3.1945	איטליה	בקרוב	
16320	טוראי	בורך שפי (ספיבאק)	ח"ל	גדוד 1	25.8.1945	א"י	מחלה	
221085	טוראית	ברכה וירט	A.T.S		28.5.1945	א"י	תאונה	
13028	רב-טוראי	ברלובין	חפרים	608	1941	יוון	בקרוב	
203376	טוראית	בת-עמי יחלום- ציזיק	A.T.S	511	24.3.1943	מצרים	תאונת-דרכים	

-ג-

1066	טוראי-ראשון	גבריאל (גוסטב) גרובר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
1676	טוראי	גבריאל ישובי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
		גבריאל משולם			1941	יוון	בקר
46325	טוראי	גבריאל ציון	ח"ל	463	9.4.1946	חולנד	תאונת-דרכים
10342	רב-טוראי	גבריאל קונפניו	חפרים	601	14.4.1942	מצרים	תאונת-דרכים
822	טוראי-ראשון	גבריאל קמפינסקי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
30489	טוראי	גד (גינטר) שוורצ	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
1679	טוראי	גדעון (תיאודור) רייפר	חובלה	468	28.2.1943	א"י	תאונת-דרכים
38320	טוראי	גדעון שור	הרגימנט הארצי ראלי	גדוד 3	3.1.1943	א"י	תאונת-דרכים
938393	רב-סמל	ג'והן אלן גאמבל	ח"ל	רגימנט חשדה 200	17.4.1945	איטליה	בקר
2992030	ACW1	גולדה בלטינסטר	W.A.A.F		20.11.1943	מצרים	תאונת-דרכים
	ליוטננט	גוסטאב אופנהיים			1942	אלגיריה	מחלה
1691	טוראי	גרשון היידמן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
30516	טוראי	גרשון חיים טאגל	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
30610	טוראי	גרשון טוביה זייץ (זיטו) (זיטא)	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
		גרשון מרכוס	צי הסוחר		21.8.1943	בלב ים	בקר
		גרשון קופלר	S.O.E	כ"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקר

-7-

23149	טוראי	דוד פרץ	הנדסה	1039	16.7.1943	מצרים	תאונת-דרכים
45927		דוד צייטלין	הנדסה		13.9.1945		מחלה
1236	טוראי	דוד קוטר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
23261	טוראי	דוד קלס	הנדסה	1039	13.9.1945	א"י	מחלה בעקבות חשבי
30313	טוראי	דוד רוזנצוויג	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקר
	קפטן	דוד רוזיאל	S.O.E		20.5.1941	עיראק	בשליחות
12820	טוראי	דוד שיטריט	חפרים	602	15.8.1941	יוון	בשבי
293265	ליוטננט	דוד-אנתוני ון-גלדר	ח"ל	גדוד 3	6.4.1945	איטליה	בקר
	סמל	דונאלד לונדהיים	חיל האויר של ארה"ב		4.1945	גרמניה	בקר
245610	טוראית	דורה ליו אטלינגר	A.T.S		14.10.1945	מצרים	
30212	טוראי	דן (רוברט) שולם	ח"ל	178	2.4.1945	איטליה	בקר
1425	טוראי	דניאל דן (נאדר)	חובלה	5 M.T.	8.2.1942	מצרים	תאונת-דרכים
6675	טוראי	דניאל קימלמן	ציוד		10.10.1942	מצרים	תאונה

ה-

31763	טוראי	ה' ב' מושנוף	חובלה		5.7.1944	איטליה	תאונה
6412	רב-טוראי	ה' גרבר	חימוש		2.8.1945	מצרים	מחלה
		ה' דיגיל			4.9.1943	גרמניה	בשבי
31832	טוראי	ה' נוימרק	חובלה		16.9.1945	איטליה	תאונה- דרכים
10932	סמל	ה' סטנגל	חפרים	602			
1540	טוראי	ה' פ' פוליצר	חובלה	462	20.7.1942	המדבר המערבי	בקרוב
1053332 4	רב-טוראי	ה' פוטמן	ח"ל	גדוד 2	26.10.1945	הולנד	מחלה
774127	LAC	האנס (חיים) מכס קספריוס	R.A.F	תחנת הליופוליס	21.1.1944	מצרים	מחלה
10866	טוראי	הוגו מייצינסקי	חפרים	602	23.3.1945	צ'כוסלובקיה	בשבי
10931	סמל	הלל סיגל	חפרים	602	26.11.1943	גרמניה	בשבי
1049	טוראי	הלמוט קלן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
740	רב-טוראי	הנס אלזנר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
12055	טוראי	הנס וילהלם לינדהיימר	חפרים	606	9.5.1945	צרפת	תאונה- מטוס
1206	טוראי	הנס יעקובסון	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
2069	סמל	הנס מן	הנדסה	738	17.2.1942	מצרים	תאונה
13194	טוראי	הנס פינקלשטיין (פונקנשטיין)	הנדסה		15.3.1945	מצרים	מחלה
1736	טוראי	הנס קרל אלטגנוג	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
12168	טוראי	הרבט גונשירובסקי	חפרים	605	28.3.1945	גרמניה	בשבי
8363	טוראי	הרבט פדרמן	תותחנים	ל"מ 1	24.10.1943	האי קוס	בקרוב
11705	טוראי	הרמן בוקס	חפרים	605	10.6.1945	א"י	מחלה
		הרמן דריקי				יוגוסלביה	בריחה מהשבי
15440	טוראי	הרמן צבי שטיין	רפואה		27.3.1943	מצרים	מחלה
23086	טוראי	הרמן צ'רז'ק	הנדסה	1039	2.7.1941	יוון	בריחה מהשבי
602	סמל	הרצל זאבי-כהן	חובלה	405	23.11.1942	המדבר המערבי	בקרוב
39207	טוראי	ו' מילצ'ינסקי	ח"ל	643	10.6.1946	גרמניה	מחלה
30811	טוראי	ו' סנדר	חובלה	148	2.1.1944	איטליה	תאונה- דרכים
303934	ליוטננט	ואלטר ישראל	ח"ל	178	11.7.1945	גרמניה	תאונה- דרכים
2309	טוראי ראשון	וולף דינר	הנדסה	יחידת סילוק פצצות	27.4.1941	מצרים	תאונה- דרכים
3553	טוראי	וילהלם ברואל (בריל)	הנדסה	744	23.6.1943	מצרים	מחלה
774310	LAC	וילהלם דוד טרפ	R.A.F		10.1942	א"י	תאונה- דרכים
11080	טוראי	ויקטור בידנצווייג	חפרים	602	5.10.1940	המדבר המערבי	בקרוב
10272	טוראי	ורנר אוסטרמן	קומאנדו	51	23.8.1941	אתיופיה	בקרוב
30805	טוראי	ורנר טראומן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב

ז-

8110	טוראי	זאב (אוסט) מאיר	תותחנים	נ"מ 1	30.12.1944	איטליה	תאונת-דרכים
17757	טוראי	זאב (וולף) דוסק	חי"ל	גדוד 3	19.3.1945	איטליה	בקרב
30940	טוראי	זאב (וילחלם) שרף	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
10439	טוראי	זאב (ורנר)	חפרים	601	10.5.1942	המדבר המערבי	בקרב
	סמל	זאב חולמן			9.2.1940	א"י	
		זאב לוינסון	R.A.F				תאונת-מטוס
775207	LAC	זאב מייזליש (מייזלס)	R.A.F		1944	מצרים	תאונה
40142	תת-קצין	זאב קלישר (קילשון)	חצי		10.9.1943	מצרים	תאונה
705	טוראי	זאב קנטרוביץ	חובלה		28.11.1942	המדבר המערבי	תאונת-דרכים
		זאב רוטמן	S.O.E	ליג יורדי הסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרב
30018	טוראי	זולטן (שלמה) יאנט	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
3360	טוראי	זיגפריד פרנק	הנדסה	ביקורת התנועות מס' 1	9.3.1943	עירק	מחלה
1067066 7	טוראי	זיגפריד שלום יהודה נויבאוואר	חובלה	405	6.2.1946	מצרים	מחלה
		זילבר			1.5.1941	יוון	בשבי
23363		זכריה ראובן	הנדסה	1039	1941	יוון	
16160	טוראי	זליג טנקל (טנקליס)	חי"ל	גדוד 2	13.4.1945	איטליה	בקרב
774465	LAC	זליג פלדמן	R.A.F	טייסת 272	23.5.1942	המדבר המערבי	בקרב
323	רב-סמל	זליג רכלין	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
		זלמן גולדברגר	צבא ארצות- הברית		7.6.1944	גיניאה החדשה	בקרב
38462	טוראי	זלמן קלטר	חי"ל	גדוד 3	20.3.1945	איטליה	בקרב
23538	טוראי	זלמן קלריס	הנדסה	1039	11.5.1944	א"י	תאונת-דרכים
13289	טוראי	זרח דויטש	חפרים		15.11.1942	מצרים	תאונת-דרכים

ה

-

ט

13651	טוראי	ח' סטריזובר	חפרים	609	7.3.1942	המדבר המערבי	בקרוב
17991	טוראי	ח"י (חיים-יעקב) דוידוב	הנדסה	870	11.10.1945	עירק	תאונת- דרכים
		חביבה רייק (מרטינוביץ)	S.O.E	Air Force	11.1944	סלובקיה	בשליחות
221031	טוראית	חיה שטיין- בוטוביצקי	A.T.S		24.3.1943	מצרים	תאונת- דרכים
		חיים (אנצו) סרני	S.O.E	Air Force	1944	איטליה	בשליחות
11959	טוראי	חיים (הנס) הרמן	חפרים	605	13.6.1945	גרמניה	מחלה בשבי
410	טוראי	חיים (מנחם) ציקנובסקי (קיסלגיסר)	חובלה	462	1.5.1945	בלב ים	בקרוב
38528	טוראי- ראשון	חיים ברוד	ח"ל	גדוד 3	20.3.1945	איטליה	בקרוב
247	טוראי	חיים דהאן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
	טוראי	חיים דוידוביץ'	ח"ל		10.1945		תאונה
		חיים וייסמן	S.O.E	כ"ג יורדי הסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרוב
31222	טוראי	חיים חננאל (הנמל)	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
774152	LAC	חיים יעקב ביזור	R.A.F		28.1.1941	המדבר המערבי	בקרוב
30021	טוראי	חיים כספי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
631	טוראי	חיים לוינסון	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
13447	טוראי	חיים מזון	חפרים	608	8.2.1941	המדבר המערבי	בקרוב
23009	רב-טוראי	חיים מיכאל בראיי	הנדסה	1039	26.1.1945	גרמניה	בריחה מהשבי
1468	טוראי- ראשון	חיים פיש	חובלה	148	6.8.1942	המדבר המערבי	בקרוב
17526	רב-טוראי	חיים קורצרוק	ח"ל	גדוד 1	29.3.1945	איטליה	בקרוב
		חנה סנש	S.O.E	Air Force	7.11.1944	הונגריה	בשליחות
245725	טוראית	חנה קנטרוביץ	A.T.S		23.1.1944	א"י	מחלה
774132	LAC	חנוך בלומנקרנץ	R.A.F	טייסת 974	26.3.1942	מצרים	הפצצה
2106	סמל	חנוך גולדרינג	הנדסה	739	23.1.1943	א"י	תאונת- דרכים
952	טוראי	חנוך חס	חובלה	5 M.T.	12.5.1941	בלב ים	בקרוב
31351	טוראי	חנוך פיבק	ח"ל	178	10.7.1945	גרמניה	תאונת- דרכים
1835	טוראי	חנו (הנס) פרבר	חובלה	405	12.11.1942	המדבר המערבי	תאונת- דרכים
3015	טוראי	חנו מאירחיים	הנדסה	870	8.1.1944	סוריה	תאונת- דרכים

י-י

8261		טוביה ארטל	תותחנים		29.6.1946	א"י	המאבק בבריטים
774021	AC2	טוביה טטנבאום	R.A.F		24.4.1941	יוון	בקרוב
13702	טוראי	י' א' וושאדי	חפרים	608	22.4.1941	יוון	בקרוב
		י' א' עומצה	חפרים		4.1941	יוון	בקרוב
10335	טוראי	י' בן-מיכאל	חפרים	601	10.5.1942	בלב ים	נעדר
775173	AC1	י' בפלד	R.A.F	טייסת 971	10.5.1942	מצרים	הפצצה
2149	טוראי	י' ג' קרפונקל	הנדסה	739	13.12.1941	א"י	מחלה
10889	סמל	י' גולדמן	חפרים	603	29.4.1941	יוון	בקרוב
4015	טוראי	י' דונדא	רפואה		3.3.1945	איטליה	תאונת- מטוס
890	טוראי	י' וייסבורג	חובלה	232	30.10.1942	יוון	בריחה מהשבי
23228	טוראי	י' סלומון	הנדסה	1039	19.7.1942	יוון	בשבי
10988	טוראי	י' סרברני (סרבוניק)	חפרים	602	17.2.1942	גרמניה	בשבי
10137	רב-טוראי	י' קרבצ'ינסקי (קראוסקי)	חפרים		11.11.1943	מצרים	תאונת- דרכים
646	טוראי	י' שושני	חובלה	6 M.T	10.12.1941	א"י	מחלה
31104	טוראי	יגאל אלטשולר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
30607	טוראי	יגאל נדב	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		יגאל נוסבוים	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
774972		יהודה אייזנפלד	R.A.F		1.11.1944		
16580	טוראי	יהודה גדול	הרגימנט הישראלי	גדוד 1	21.10.1943	א"י	תאונת- דרכים
38690	טוראי	יהודה גולובוב	ח"ל	גדוד 3	11.4.1945	איטליה	בקרוב
14510	טוראי	יהודה דודין	רפואה	יחידה חודית	21.8.1943	אירן	תאונה
240	טוראי	יהודה מלכובסקי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
	טוראי	יהודה שרמר (קדמו)	הרגימנט הארצי רמלי				
1312001 9	טוראי	ישראל לנדאו	ח"ל	גדוד 2	1.1.1946	בלגיה	נרצח
12056	טוראי	ישראל מרדכי משקיט	חפרים	606	9.5.1945	צרפת	תאונת- מטוס
		ישראל נורדון (נורדו)	S.O.E	כ"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרוב
671	טוראי	ישראל סגל	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
522	טוראי	ישראל פלדמן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		ישראל קליינרמן	R.A.F		2.1941	המדבר המערבי	בקרוב
11240	סמל	יששכר דנציגר	חפרים			יוון	

			S.O.E	כתיאל יפה		
32089	רב-טוראי	ל אלטשול	חובלה	18.5.1941	בלב ים	בקרוב
1345	טוראי	ל לויטה	חובלה	18.7.1945	איטליה	תאונת-דרכים
195297	טוראית	ל קלמן	A.T.S	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		לאה בנקר	W.A.A.F	24.12.1942	מצרים	תאונת-דרכים
1547	טוראי	לאופולד (מנחם) באומגרטרן	חובלה	7.1945	מצרים	תאונת-מטוס
11115	טוראי	לודוויג שפר ינגר	חפרים	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		לוצ זלינגר	שיריון	15.7.1941	מצרים	תאונת דרכים
1088		ליאו גוטפרוינד	חובלה	1945	גרמניה	בקרוב
13016	רב-טוראי	ליאון שכטר	חפרים		המדבר המערבי	
1499	טוראי	ליבר קאופמן	חובלה	4.12.1943	פולין	בשבי
11374	טוראי	לייב פייס	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
				15.10.1944	גרמניה	בשבי

מ-

12000	טוראי	מוריץ חורן	חפרים	4.5.1941	יוון	בריחה מהשבי
15160	סמל	מיכאל (מרטין) לוי	ח"ל	31.3.1945	איטליה	בקרוב
17427	טוראי	מיכאל איזביצקי (ויז'ניסקי)	ח"ל	29.3.1945	איטליה	בקרוב
3367	טוראי	מיכאל ג'בין	הנדסה	10.4.1943	מצריים	
32209	טוראי	מיכאל שטרנהיים	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
32377	טוראי	מיכאל שלזינגר	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
195790	טוראית	מילדה אפשטיין	A.T.S	14.6.1943	מצרים	מחלה
8470		מכס הרלינגר	תותחנים	3.4.1945	גרמניה	
169		מכס ליברמן	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		מנחם אטינגר	חפרים הארצי שראלי			נעדר
		מנחם קורקין	S.O.E	18.5.1941	בלב ים	בקרוב
16755	טוראי	מנחם קלורפלד	ח"ל	13.5.1946	הולנד	תאונת-דרכים
12038	טוראי-ראשון	מנחם שפאק	חפרים	24.1.1945	גרמניה	בשבי
13216	טוראי	מנשה דורני	חפרים	1943	יוון	בקרוב בין פרטיונים לגרמנים
16918	טוראי	מנשה לוי	ח"ל	7.4.1945	איטליה	בקרוב
13335	טוראי	מסעוד משעלי	חפרים	8.3.1943	גרמניה	בשבי
292	סמל-ראשון	מרדכי (מכס) אבר	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
464	רב-טוראי	מרדכי (מכס) חיים	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
30383	טוראי	מרדכי (מרטין) דוקר	חובלה	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
775751	LAC	מרדכי ברגמן	R.A.F	8.11.1941	מצרים	

-1-

13761		נ' דניאל	חפרים	608	4.1941	יוון	בקרב
3440	טוראי	נ' מיימון	הנדסה	743	13.10.1944	איטליה	תאונת-דרכים
11048	טוראי	נאנדור ילינק	חפרים		15.7.1941	מצרים	תאונת-דרכים
8224	סמל	נדב ויזל	תותחנים	נ' מ 1	7.12.1942	א"י	תאונת-דרכים
		נוח לוין-אפשטיין	R.A.F		17.4.1945	גרמניה	בקרב
32531	טוראי-ראשון	נוח קליינר	חובלה	179	11.1.1946	איטליה	תאונת-דרכים
32142	טוראי	נוח תידיהרי (חיריק)	הנדסה	870	23.7.1943	סוריה	תאונת דרכים
11574	טוראי	נורברט גבריאל	חפרים	604	11.1941	יוון	בריחה מהשבי
8589	טוראי	נורברט לוסטג	קשר		11.5.1944	גרמניה	בשבי
		נוריאל (נר) פגלין	S.O.E	ל"ג יודי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרב
1129	טוראי	נחום חוכמן	חובלה	148	7.8.1942	המדבר המערבי	בקרב
14103	טוראי	נחום יעקובי (ברגר)	ח"ל	גדוד 1	30.3.1945	איטליה	בקרב
31009	טוראי	נחום פולקס	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
	ליוטננט	נחום פרובר	חצי פודט-סעיד		1944	מצרים	תאונת-דרכים
17971	טוראי	נחמן ליברגוט	רגלים		9.11.1942	א"י	מחלה
12264		נחמן נימן			4.1.1945		תאונת-דרכים
4013	טוראי	ניסים עמר	רפואה		20.6.1942	המדבר המערבי	בקרב
774876	AC1	ניסן ניסים פסחוביץ'	R.A.F		10.8.1941	מצרים	תאונה
		נעים חרר	חפרים			יוון	בריחה מהשבי
2992373	ACW1	נעמי (אליזבת) בירנבאום	W.A.A. F		19.10.1944	א"י	תאונה
13288	טוראי	נפתלי פנישל	חפרים	608	10.3.1945	פולין	בשבי
2077	טוראי	נתן בנקחלט	הנדסה	743	24.6.1943	המדבר המערבי	תאונה
12479	טוראי	נתן רוזנשטיין	חפרים	606	28.7.1942	מצרים	מחלה

-ס-

11011		ס' אפוטין	חפרים	604	1941		
14457102	טוראי	ס' יחימוביץ'	ח"ל		30.7.1945	צרפת	תאונת-דרכים
8996	טוראי	ס' ס' רכבי	קשר		5.1943		
33112	טוראי	ס' קוטס	חובלה		12.11.1944	א"י	תאונה
203386	טוראית	סטפניה קאוטרמן (קורטמן)	A.T.S		4.10.1945		תאונת-מטוס
		סימה ויינשטיין	A.T.S		25.8.1945		
238553	ליוטננט	סיריל-גורמאן ויליאמס	ח"ל	רגימנט ה-200	1.1945	איטליה	תאונת-דרכים
14254	טוראי	סלים חבס	חפרים	609	1942	המדבר המערבי	
14165	טוראי	סניור (סינוואר)	חפרים	609	1.1942		
13145		סעדיה צברי	חפרים		6.1941	יוגוסלביה	בריחה מהשבי

-ע- הטייס עמחי הוניג . R.A.F נפל בקרב מעל איי יוון

1067079 4		ע' ריס				א"י	
23245	טוראי	עזרא נאסר	הנדסה	1039	13.2.1943	פולין	נרצח בשבי
774962	סמל-ציווט	עזריאל בלומברג	R.A.F		16.3.1945	מצרים	תאונת-מטוס
38096	טוראי	עזריאל צרנר			20.11.1946	א"י	מחלה
		עמירם שוחט	S.O.E	ליג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרב
268	רב-טוראי	עמנואל י גרנובסקי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
6347523	סמל	עמנואל שרייבר	R.A.F		4.1.1945	יוון	
38619	טוראי	עקיבא טרטנר	הרגימנט הארצי שראלי		8.1943	א"י	תאונה
1172	טוראי	עקיבא פל	חובלה	148	6.8.1982	המדבר המערבי	בקרב

-פ-

12795	טוראי	פ' האן	הנדסה	1039	7.2.1943	לוב	מחלה
13151	טוראי	פ' מיכאלוביץ'	חפרים	608		פולין	בשבי
650	טוראי-ראשון	פאול גולדשטיין	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
1361	טוראי	פאול חיימן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
11838	טוראי	פאול זינגר	חפרים	606	9.7.1942	קפריסין	תאונת-דרכים
15500	רב-טוראי	פטר האס	קומאנדו	'היחידה הגרמנית	12.6.1942	המדבר המערבי	בקרב
1161	טוראי	פטר סטפן (אורי) כהן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
590	רב-טוראי	פנחס גלברט	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
30343	טוראי	פנחס קופליק	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
245229	טוראית	פנינה וילנצ'וק	A.T.S		17.9.1943	סוריה	תאונת-דרכים
1977	טוראי	פסח יעקובסון	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
11217	טוראי	פסח כתריאל לוין	הנדסה	744	16.3.1943	מצרים	תאונת-דרכים
364	רב-טוראי	פסח מיימון (יודובסקי)	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
	בריגאדיר	פרדריק הרמן קיש	הנדסה	מיפקדת המחנה ה-8	7.4.1943	תוניסיה	בקרב
668	טוראי	פריץ דויטש	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
23019	טוראי-ראשון	פרנץ רפאן	הנדסה	1039	15.7.1943	מצרים	תאונת-דרכים
21	רב-טוראי	פרנץ שטרן	חובלה	232	1.5.1941	יוון	בשבי
		פרץ אוסמן			1945	גרמניה	בשבי
		פרץ גולדשטיין	S.O.E	Air Force	1.3.1945	גרמניה	בשליחות
38694	טוראי	פרץ הירשלאר (איילי)	ח"ל	גדוד 3	24.11.1945	אוסטריה	תאונת-דרכים
31941	טוראי	פרץ זגגי (סטקולשצ'יק)	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
638	סמל-ראשון	פרץ לייכנברג	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
23375	טוראי	פרץ ליפמן	הנדסה	1039	22.12.1942	פולין	בשבי

-צ-

2587	טוראי	צ' ב' ב' מזרחי	הנדסה	740	20.7.1941	א"י	תאונת-דרכים
		צ' קוזרוב			12.4.1945	איטליה	בקרוב
10203	רב-טוראי	צבי (אריה) בחירי	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
1685	טוראי	צבי (חורסט) נבל	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
100	טוראי	צבי (חיינדיך) רוזנר	חובלה	148	26.3.1942	המדבר המערבי	בקרוב
348	סמל	צבי (חנס) רוזין	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
746	טוראי	צבי (חשקו) טורק	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
11819	טוראי	צבי אריה חרצוג	חפרים	605	12.5.1944	א"י	בשבי
16741	טוראי	צבי בלוטשטיין	ח"ל	גדוד 1	9.3.1946	הולאנד	תאונה
		צבי בן-יעקב	S.O.E	Air Force	9.1.1945	סלובקיה	בשליחות
180	רב-טוראי	צבי גוטליב	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
32877	טוראי	צבי דגני	חובלה		3.12.1941	מצרים	תאונה
17140	טוראי	צבי הרברט חירשפלד	ח"ל	גדוד 3	23.4.1945	איטליה	תאונת-דרכים
6160	טוראי	צבי חרשקוביץ	ציוד		17.5.1942	א"י	תאונה
	טוראי	צבי זלצר		בסיס טייונים סרפנד	9.11.1939	א"י	תאונת-דרכים
10091		צבי חננאל	חפרים	601	24.4.1941	יוון	בקרוב
1395	טוראי	צבי מרכוס	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
		צבי ספקטור	S.O.E	ל"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרוב
2697	רב-טוראי	צבי פיינברג	הנדסה	524	6.12.1944	מצרים	תאונת-רכבת
15538	טוראי	צבי פישור	ח"ל	גדוד 2	15.10.1945	הולנד	תאונה
774664	AC1	צבי רוזן	R.A.F		11.3.1941	מצרים	מחלה
12421	טוראי	צבי שור	חפרים	606	27.5.1941	כרתים	בקרוב
396	סמל	צבי שיפר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
60008	טוראי	צדיק יוסף לינדנוורס	רגלים	פלוגה 100	1.6.1945	א"י	תאונה
13491	טוראי	ציון אליהו חמדאני	חפרים	608	24.3.1944	צרפת	בשבי

-ק-

11005	טוראי	ק' א' ז' אבדין	חפרים	604	1942		בשבי
30232	טוראי	ק' ארליך	חובלה	462	11.7.1942	מצרים	בקרוב
16278	טוראי	ק' ח' גולדשטיין	רגלים	פלוגה 12	31.3.1942	א"י	מחלה
14974		ק' טאנאווי	חפרים				תאונה
1067064 6	טוראי	קארל היינץ קלמן	חובלה	405	7.5.1945	מצרים	מחלה
774383	LAC	קונסטנטין פרידל	R.A.F	טייסת 14	25.6.1942	המדבר המערבי	בקרוב
15126	טוראי	קורט לב	חובלה	178	17.7.1942	מצרים	תאונת-דרכים
1534	טוראי	קורט צווילינג	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
203704	טוראית	קורנליה ברגר	A.T.S		3.9.1944	מצרים	תאונת-דרכים
211	סמל	קרל זינגר	חובלה	462	17.5.1943	בלב ים	בקרוב
		קרל מטל	חפרים		1941	יוון	נעדר

-ר-

31225	טוראי	ר' מולנאר	חובלה		19.11.1944	איטליה	תאונה
1993	טוראי	ראובן בוכבינדר	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
		ראובן פרנקל			8.9.1945		
60156	טוראי	רוברט א' שטרנברג	רגלים	100	11.6.1945	א"י	תאונה
1328	טוראי	רוברט קרטש	חובלה	178	13.7.1943	חמדבר חמערבי	תאונת- דרכים
503	רב-טוראי	רודולף קוסטולץ	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
		רודי שרמר	S.O.E	כ"ג יורדי חסירה	18.5.1941	בלב ים	בקרב
195938	טוראית	רות בסט	A.T.S		29.4.1943	א"י	תאונה
245671	טוראית	רחל כץ	A.T.S		15.7.1943	מצרים	מחלה
		רחל מייזלס	A.T.S				
23389	טוראי	ריכארד אלטמן	חנדסה	1039	11.3.1943	פולין	בשבי
127181	פקד-טיס	ריכארד לוי- הארשר	R.A.F		5.5.1945	מאלאיה	תאונת- מטוס
13601	טוראי- ראשון	ריכרד וגנר	חפרים	606	23.5.1941	כרתים	בקרב
		רפאל בן-בסט			12.1945	א"י	תאונת דרכים
32290	טוראי	רפאל מיימון	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
565	רב-טוראי	רפאל רוכץ	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב
		רפאל רייס	S.O.E	Air Force	11.1944	סלובקיה	בשליחות
774533		רפפורט	R.A.F				
	רב-טוראי	רפפורט	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרב

-ש-

23016	טוראי- ראשון	ש' ה' מ' חג'ג'	הנדסה	1039	25.9.1941		בשבי
		ש' חלמא					
11367	סמל	ש' רוזינוב	מודיעין		10.11.1944	בלגיה	בקרוב
12052	טוראי	שאול שמואל אורבך	חפרים	606	10.12.1944	פולין	בשבי
17637	סמל	שולי לייזר	ח"ל	גדוד 1	31.3.1945	איטליה	בקרוב
203880	טוראית	שושנה בלנק	A.T.S	504	20.12.1944	א"י	תאונת- דרכים
203932	טוראית	שושנה וייס- פוליצר	A.T.S		19.8.1945	מצרים	תאונת- דרכים
8651	טוראי	שלום וסלובסקי (ויסלובסקי)	קשר		2.8.1943	מצרים	תאונת- דרכים
774252	AC2	שלום עצטה	R.A.F		11.10.1941	המדבר המערבי	בקרוב
442	טוראי	שלמה (אלתר) שטרן	חובלה	462	1.5.1943	בלב ים	בקרוב
2167	טוראי	שלמה (סלים) אבישר (אביוז)	הנדסה	870	27.8.1943	סוריה	מחלה
30143	טוראי	שלמה בן-ציון חוגי (חופי)	חובלה	179	12.10.1942	מצרים	תאונת - דרכים
10922	סמל	שלמה גייקובס	חפרים	602	29.8.1940	המדבר המערבי	בקרוב
	קפטן	שלמה דמבובסקי	חימוש	329	10.4.1946	מצרים	תאונת- דרכים
32018	טוראי	שלמה חלום (אלון)	חובלה		11.12.1944	גרמניה	תאונת- דרכים
8451	טוראי	שלמה ווהלן	ח"ל	רגימנט השדה 200	30.5.1945	איטליה	תאונת- דרכים
10195	טוראי	שלמה ילינק	חפרים	601	7.11.1942	א"י	מחלה
17738	טוראי	שלמה פרידמן	ח"ל	גדוד 3	9.5.1945	איטליה	תאונת- דרכים
23152	רב-טוראי	שלמה צרפתי	הנדסה	1039	1.10.1941	יוון	בריחה מהשבי

-ת-

		תיאודור באום			12.5.1944		
220958	טוראית	תמר מארק	A.T.S	511	25.3.1943	מצרים	תאונת- דרכים
17351	טוראי	תנחום רבינוביץ	ח"ל	גדוד 3	22.3.1945	איטליה	בקרוב

להרחבה :

- יואב גלבר, **תולדות ההתנדבות**, יד יצחק בן צבי, ירושלים 1979-1986
- יעקב ליפשיץ, **ספר הבריגדה היהודית**, תל-אביב, 1947
- ישראל בן דור ומרדכי גיחון, **הראשון לחי"ל**, איגוד החיילים המשוחררים, 2000
- רפאל רופין, **הגדוד שאין שני לו**, הוצאת משרד הבטחון, 2000
- שאול דגן, **הבריגדה היהודית הגדוד השלישי**, איגוד החיילים המשוחררים, תל אביב 1996
- ברכה חבס, **בנות חיל**, עם עובד, תל-אביב 1964
- משה פזנר, **סיפורי חיילים על הפלוגה למיפוי**, 1990
- יצחק (קוטי) פרי, **פלוגות ההובלה העבריות**, 1990
- ניב אחי"ם**, איגוד החיילים המשוחררים בישראל, דצמבר 1998